ANTIFAŠIZEM JE ČAST, PONOS IN DOLŽNOST, ZATO GA NE MORE OBSODITI NOBENA RAZSODBA

CENA 15 Lir, 10 Jugolir, 6 Din

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrtletna 180.—, polletna 360.—, celoletna 600.— lir. Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime «Primorski dn.», upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

LETO TRETJE - številka 144

UREDNISTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna štev. 29. TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poštnina plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

TRST 26. novembra 1948

O PETI OBLETNICI II. ZASEDANJA AVNOJ-a

Osnove graditve socializma v Jugoslaviji

29. novembra bodo jugoslovanski narodi praznovali svoj narodni praznik, peto obletnico drugega zgodovinskega zasedanja AVNOJ-a v mestu Jajcu v Bosni. V cem je pomen tega dogodka in v čem so razlogi, da je ta zgodovinski datum postal državni, ljudski praznik.

Drugo zasedanje Antifašističnega sveta narodne osvobditve Jugoslavije je bilo 29. novembra 1943 leta, torej dve in pol leti potem, ko so najboljši sinovi jugoslovanskih narodov na poziv Komunistične partije Jugoslavije začeli oboroženo borbo proti okupatorju in domačim izdajalcem. V razdobju teh dveh let in pol so jugoslovanski narodi s svojo borbo dosegli velike uspehe, tako v notranjepolitičnem kakor zunanepolitičnem pogledu. Ljudske množice so se vse bolj združevale v svojem boju okrog Vrhovnega štaba NOV in okrog priljubljenega in proslavljenega voditelja maršala Tita, okrog Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije in okrog nacionalnih, političnih predstavništev posameznih narodov. Vzporedno z večanjem osvobojenega teritorija, so se razvijali tudi organi narodne oblasti in razni pomožni gospodarski in upravni organi. Pri takem razvoju stvari je nujno nastala potreba po sistematični utrditvi doseženih uspehov, da bi jih bilo mogoče čim uspešneje izkoristiti za nadaljnjo borbo.

Protifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije je glede na to ugotovil

1. da je bil med narodnoosvobodilno borbo ustvarjen popolnoma nov odnos političnih sil v državi in da mora ta novi odnos sil najti izraza tudi v državni upravi in državnem vodstvu.

2. da so bili s tem, da je osvobodilna borba vzrastla iz osvobodilnega gibanja vseh jugoslovanskih narodov, da so bili v teku borbe enostavno izkoreninjeni ostanki velikosrbske hegemonistične politike, ustvarjeni ne samo materialni in politični, temveč tudi moralni pogoji za ustvaritev bratske, demokratične, federativne skupnosti jugoslovanskih narodov nove Jugoslavije, zgrajene na enakopravnosti njenih narodov.

3. da so vse sile antihitlerjevskega bloka že priznale velik delež jugoslovanskih narodov v splošni borbi proti fašističnim osvajalcem in da zato lahko narodi Jugoslavije upravičeno zahtevajo od zaveznikov in prijateljev, da priznajo tudi njihovo svobodno, demokratično voljo, da torej en del zaveznikov preneha dajati podporo izdajalski begunski vladi v Londonu in da se priznajo in spoštujejo organi narodne oblasti, ki so vznikli iz dosedanje borbe.

4. da begunska vlada v Londonu vodi s pomočjo izdajalcev v domovini zločinsko bratomorno vojno in da zaradi tega jugoslovanski narodi upravičeno zahtevajo, da se taki protiljudski vladi v inozemstvu odvzame tudi formalno pravico, da še naprej predstavlja jugoslovanske narode in

5. ker je pokrovitelj vsega zločinstva kralj, da se tudi do kralja in monarhije zavzema stališče, ki ustreza njihovim odnosom do narodno osvobodilne borbe.

Ustrezno ugotovitvam teh dejstev je protifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije kot najvišje in edino resnično predstavništvo volje vseh narodov Jugoslavije sklenil, da se AVNOJ konstituira v vrhovni zakonodajni in izvršni predstavniški organ Jugoslavije kot vrhovni predstavnik suverenosti narodov in države Jugoslavije kot celote in da se postavi Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije kot organ z vsemi lastnostmi narodne vlade ter da se nova Jugoslavija zgradi na demokratično federativnem načelu kot državna skupnost enakopravnih narodov.

O vseh sklepih so bili izdani odloki s takojšnjo veljavo in med temi odloki je za nas primorske Jugoslovane bil še posebno važen oni, ki govori o priključitvi slovenske Primorske, Beneške Slovenije, Istre in hrvatskih Jadranskih otokov k Jugoslaviji, ker je s tem uzakonil voljo vsega primorskega jugoslovanskega ljudstva, ki je vodilo svojo borbo za nacionalno osvoboditev izpod tujega jarma, neoziraje se na žrtve ramo ob rami z vsemi jugoslovanskimi narodi in ker je jasno izrazil pravice Jugoslavije in jugoslovanskih narodov.

Zaradi vsega tega je postalo drugo zasedanje AVNOJ-a zgodovinsko važno, postalo je prelomnica borbe

(Nadaljevanje na 2. strani)

Slovenska delegacija se vrača z drugega zasedanja AVNOJ-a in prinaša med slovensko ljudstvo jasne osnove in cilje nadaljne borbe za osvoboditev in zgraditev nove države. Nam Primorcem pa prinaša tudi radostno vest, da je bil sprejet in uzakonjen sklep naše priključitve k Jugoslaviji.

Ob vprašanju osebnih izkaznic

so se razkrinkali vsi nasprotniki mirovne pogodbe in sovražniki slovanske enakopravnosti na Tržaškem ozemlju

Po Vidalijevem pozivu, naj ljudje dvignejo enojezične osebne izkaznice, je postalo vprašanje izkaznic, ki je že nekako zapadlo pozabi, zopet pereče. O tem vprašanju so spregovorili razni tržaški listi in zavzeli do njega različna stališča v skladu s politično linijo, ki jo zastopajo. Jasno pa je, da je pri izdajanju enojezičnih osebnih izkaznic nabolj prizadeto slovensko ljudstvo, v čigar imenu nima Vidali prav nobene pravice govoriti.

O zamenjavi dosedanjih osebnih izkaznic je bilo govora že tedaj, ko so komaj končali njih žigosanje, okupacijska vojaška uprava pa je kmalu po znanem tristranskem predlogu o reviziji mirovne pogodbe in priključitvi Tržaškega ozemlja k Italiji 9. aprila t. l. izdala ukaz št. 193, ki določa izdajanje novih osebnih izkaznic za vse osebe od 15 leta dalje. Ta ukaz tudi določa, da je treba najkasneje do 31. decembra 1948 zamenjati dosedanje štirijezične osebne izkaznice. Na teh novih izkaznicah mora biti tudi označeno državljanstvo lastnika in se bodo lahko izdajale le z uporabo onih obrazcev, ki jih bo nabavila Zavezniška vojaška uprava.

Ukaz št. 193 pa nič ne omenja, da morajo biti te nove izkaznice samo enojezične, to je, pisane v italijanščini.

Po izdaji tega ukaza, ki sploh ni bil objavljen v tržaških listih, je nastal o novih izkaznicah molk. Značilno pri tem je, da so privlekli ta ukaz zopet na dan po objavi resolucije Informacijskega urada, to je po sporu, ki je zaradi Vidalija in njegovih pajdašev nastal v tržaškem demokratičnem gibanju. Tržaška občina je začela izdajati nove osebne izkaznice in čeprav so šovinistični listi pozivali tržaško ljudstvo, naj hiti dvigat nove izkaznice ter pri tem namigavali, da bi bil to tudi nekak tih plebiscit in dokaz italijanstva Trsta, se je le razmeroma malo ljudi odzvalo pozivu. Do srede novembra je nove izkaznice dvignila le četrtina vseh upravičencev, čeprav je zlasti «Giornale di Trieste» večkrat pozival Tržačane, naj jih dvignejo, da ne bodo imeli sitnosti.

Tržaško demokratično ljudstvo, zlasti slovensko, je takoj odločno nastopilo proti izdajanju enojezičnih osebnih izkaznic, ki so pomenile kršitev mirovne pogodbe, katera je zajamčila vsem tu živečim narodom enakopravnost in ki je poleg italijanskega progasila tudi slovenski jezik za uradnega. Ogorčenje vsega demokratičnega ljudstva je izrazilo tedaj glasilo Osvobodilne fronte «Primorski dnevnik» in šele na podlagi tega so se zbudili tudi vidalijevci pri SIAU in njih glasilo «Il Lavoratore», ki so se nekam prisiljeno in v zadregi pridružili splošnemu protestu, ker jim pač ni kazalo drugače; saj je bila zahteva po ukinitvi enojezičnih osebnih izkaznic tako obločna in splošna, da jo je morala sprejeti tudi skupina vidalijevcev, ki se trudi, da bi podprla revizionistične težnje tržaških šovinistov.

Osvobodilna fronta in SIAU sta nato protestirali pri polkovniku Shinkleju, načelniku notranjega oddelka okupacijske vojaške uprave, zahtevali ukinitev izdajanja enojezičnih osebnih izkaznic ter čimprejšen odgovor na svoj protest. Polkovnik Shinkle pa ni dolgo časa nič odgovoril.

O kršitvah mirovne pogodbe je tudi vlada FLRJ poslala Varnostnemu svetu protestno spomenico. V tej spomenici je poleg ostalega tudi zahtevala, da se razveljavi ukrep o izdajanju osebnih izkaznic, ki krši določbe mirovne pogobe. Njene zahteve je podprla tudi delegacija Sovjetske zveze pri OZN.

Pred dobrim tednom je «Giornale di Trieste» objavil članek o novih osebnih izkaznicah, v katerem je namigaval, da razen drugih nevšečnosti vsi oni, ki teh izkaznic ne bodo dvignili, tudi ne bodo mogli voliti.

Vidali je takoj izkoristil ta namig šovinističnega lista in v imenu SIAU pozval tržaško ljudstvo, naj dviga nove osebne izkaznice, ker bi sicer bili oškodovani interesi demokratičnih množic, katere ne bi mogle voliti na bodočih upravnih volitvah. Ob tej priliki se je Vidalijeva skupina popolnoma razkrinkala in pokazala, kako neiskreno je nastopala, ko je zahtevala ukinitev izdajanja enojezičnih osebnih izkaznic. Vsak izgovor je bil pač dober, le da so se otresli neljube obveznosti, ki so jo bili primorani sprejeti pod pritiskom zahtev ljudskih množic. S tem svojim pozivom so zlorabili ime SIAU, da privedejo množice na revizionistične pozicije, kajti pray ničesar drugega ne more pomeniti pristajanje na kršitev mirovne pogodbe in načela enakopravnosti tu živečih narodov. S tem svojim dejanjem pa so tudi pokazali, kako malo so jim pri srcu pravice in interesi tržaških Slovencev, na katere se spomnijo le tedaj, ko je treba iti razbijati njih enotnost. Izgovor, da s tem še ne priznajo kršitve mirovne pogodbe in da bodo na OZN poslali celo neko delegacijo protestirat, pa je le krinka in navadno zvonenje po toči.

To pot se je tudi zopet pokazalo, kako sovpadajo akcije reakcionarnih skupin, njih imperialističnih gospodarjev in vidalijevcev. Ravno tedaj, ko je vojaška uprava v zadregi ugotavljala, da velika večina prebivalstva ni sprejela enojezičnih izkaznic ter gotovo tudi ugotovila, da ne bo mogla kaznovati 100.000 Tržačanov, ki niso dvignili novih

(Nadaljevanje na 4. strani)

Antifašizem na zatožni klopi

...toda nobena obtožba ga ne more omajati

Razprava proti članom stavkovnega odbora 12 dnevne stavke ni bila prav nič podobna običajnim pustim in dolgočasnim obravnavam, pri katerih ljudje zehajo in trudno čakajo, kdaj se končajo. Bila je vseskozi napeta in nas je ves čas spominjala na one slavne dni tržaške zgodovine, ko se je tržaško demokratično ljudstvo s stavkovnim odborom na čelu tako odločno borilo proti vandalskemu početju novih fašistov, ki so že mislili, da je prišel čas, da nekaznovano ponove svoje skvadristične podvige. Kakor je tedaj ljudstvo odločno bilo svojo bitko, tako so se v torek tovariši Laurenti, Stoka, Ukmar, Sorta in Solieri borili proti poskusu, da bi z obsodbo njih bila obsojena vsa pravična borba demokratičnih množic.

Razprava je tudi pokazala, kdo je ostal na pozicijah dosledne razredne in antifašistične borbe, ter kdo je zaradi nove oportunistične politike vidalijevskega tabora skušal zatajiti ono slavno borbo, le da bi se rešil vsake odgovornosti. Na razpravi proti Juragi in Similliju smo videli, kako sta ta dva tovariša, ki sta za časa 12 dnevne stavke stala odločno na braniku interesov demokratičnega ljudstva zaradi nove oportunistične politike zanikala svoje delo, zanikala pravično borbo tržaškega ljudstva ter se izgovarjala, da sta storila na ukaz okupacijskih oblasti vse, da bi prepričala množice, naj nehajo stavko. Bolj klavrnega primera moralne bede res ne bi bilo mogoče najti in tudi ne boljšega potrdila, kam lahko privede ljudi oportunizem.

Vse drugače so se vedli pred imperialističnim sodnikom tovariši, ki so ostali zvesti svoji borbi, ki od te borbe niso in ne bodo nikoli odstopili. Samozavestno, s trdnim prepričanjem o pravičnosti svoje stvari, so stopali pred sodnika in mu zabrusili v obraz: «Borba proti fašizmu je bila pravična, borba za nas ni zločin in zato smo ponosni nanjo; ponosni smo in počaščeni, ker smo to borbo vodili. Ko ste nam poslali poziv, naj prenehamo stavko in razpustimo stavkovni odbor, smo sklenili, da se mora stavka nadaljevati, kar je to bila volja vsega demokratičnega ljudstva, ker cilji stavke še niso bili doseženi, ker so se fašistične tolpe še vedno podile po mestu. Ker vemo, da je bila naša borba pravična, se ne čutimo krive. Zato nočemo zagovornika niti razbremenilnih prič, ker se nimamo za kaj zagovarjati».

Tako so dejali tovariši sodniku. Ta jih je ves razjarjen prekinjeval, dopovedoval jim je, da njega politika ne zanima, da sodišče ni kraj za agitacijo, da se ne bavi z zgodovinskimi vprašanji in z zgodovino Julijske krajine, ker bi bilo treba tedaj začeti že z Julijem Cezarjem. Vsa ta ironija in vsa ta jeza pa ni prepričala nikogar. Bili sta še jasnejši dokaz, da se sodišče z izgovorom o postopku otepa resnice, otepa preučevanja vseh vzrokov 12 dnevne stavke. To nam potrjujejo vsa vprašanja obtoženih tovarišev in odgovori sodnika.

Sodnik major Bayliss, ki je že obsodil nešteto antifašistov je hotel ohraniti vsaj videz svobodne

(Nadaljevanje na 4. strani)

Po širokem svetu

KRONIKA

:: **Belgijski** ministrski predsednik Spaak je podal ostavko. Kriza vlade še vedno traja, ker je Spaak že dvakrat zavrnil mandat za sestavo nove vlade.

:: **Sofocles** je po daljši krizi sestavil novo grško vlado, ki se v ničemer ne razlikuje od prejšnje, le da je še na slabših nogah kot vse dosedanje. V parlamentu je dobila samo en glas večine.

:: **Po neuspelem** poskusu Ewatta in Liea, je stopil v ospredje zopet Bramuglia z novimi predlogi za obnovitev razprav o berlinskem vprašanju. Bramuglia je poslal zastopnikom štirih velesil noto, na katero so zapadne sile odgovorile s svojim stališčem, vsebina odgovora Sovjetske zveze pa še ni znana.

:: **V Parizu** je bil proti običajem ponovno izvoljen za pariškega župana brat generala De Gaulla, Piere de Gaulle. Stavka francoskih delavcev traja že šesti teden in je zaradi odločnosti delavstva vlada bila prisiljena začeti popuščati v svojih drakonskih ukrepih. Jugoslovanski delavci so zbrali za stavkajoče v Franciji velike denarne vsote.

:: **V politični komisiji** Varnostnega sveta so obravnavali vprašanje nadaljnjega obstoja «male skupščine», proti kateri so, nastopile vse demokratične države. Ameriški glasovalni stroj pa je «malo skupščino» ohranil.

:: **ZDA ne izpolnjujejo** trgovinskih obveznosti, ki jih imajo do Sovjetske zveze. Proti temu je SZ ponovno protestirala.

:: **Po daljši debati** je ameriški glasovalni stroj v Glavni skupščini OZN odklonil sovjetski razorožitveni predlog in sprejel belgijskega, ki ne uvaja nikakršne kontrole nad atomsko bombo.

:: **V Argentino** je odpotovala bolgarska trgovinska delegacija, da sklene trgovinsko pogodbo med obema državama.

:: **Pri španskem** diktatorju so se znova zbudile imperialistične težnje. Tokrat je izrazil zahtevo po priključitvi Tangerja k Španiji. Tanger je dosedaj internacionalno mesto in je z dogovorom iz l. 1928 pod skupno upravo Francije, Britanije, Španije, Portugalske in Italije.

:: **Jugoslavija** je izdelala nov režim o teritorialnih vodah FLRJ.

:: **Dunquerkue**, znan iz zadnje svetovne vojne, je bil sedaj eno izmed stavkovnih središč. Mesto so sedaj okupirale francoske oborožene sile.

:: **21 novembra** je Sovjetska zveza praznovala dan topništva.

:: **V Parizu** se še vedno nadaljujejo razgovori med predstavniki Albanije, Bolgarije, Jugoslavije in Grčije.

:: **V politični komisiji** Varnostnega sveta še vedno razpravljajo o palestinskem vprašanju na osnovi Bernadottovega načrta. Ta načrt Sovjetska zveza odklanja, ker ne zagotavlja trajnega in dokončnega miru v Palestini.

:: **Anglija in Amerika** sta se sporazumeli o stališču do italijanskih kolonij. Po tem sporazumu bi prišla Cirenajka pod britansko upravo, vprašanje Tripolitanije bi bilo odloženo za eno leto, Somalija bi prišla pod italijansko upravo, Eritreja pa bi bila razdeljena med Abesinijo in Egiptom.

:: **Švedske in ostale** skandinavske države ne bodo pristopile atlantskemu bloku, kar predstavlja velik poraz za ameriško vojnohujskaško diplomacijo.

:: **V teku 60 dni** morajo biti pripravljene ladje, ki jih mora Italija izročiti Sovjetski zvezi, kot določa mirovna pogodba.

Cangkajškova žena je šla v Ameriko prošjačit za pomoč

Po nekajdnevnem premoru je konec preteklega tedna stopila bitka za Sučov in Nanking v drugo fazo z začetkom nove uničevalne ofenzive. V tej drugi uničevalni ofenzivi osvobodilne vojske sodeluje težko topništvo in oklopni ter motorizirani oddelki, ki tvorijo skupno šest divizij, ki jih je glavno poveljstvo osvobodilne armade poslalo na fronto. Tudi vojaški opazovalci poročajo, da vlada zaradi te velike ofenzive v visokih poveljniških krogih Kuomintangove vojske velik preplah. Vojaški opazovalci označujejo novo ofenzivo kot sijajni manever osvobodilne armade, podoben onemu, ki je privedel do osvoboditve Mukdena.

Druga uničevalna ofenziva
v vreči pri Sučovu in pred Nankingom

Glavnina Osvobodilne vojske je že v celoti prekoračila veliko obzidje, južne demokratične armade pa po zavzetju Paotinga prodirajo v smeri proti glavnemu mestu Nankingu. Oblasti Kuomintanga so odredile obsebno stanje v vsej severni Kitajski.

Neki pomemben član centralnega komiteta Komunistične partije Kitajske je, ko je komentiral vojaški položaj na Kitajskem, dejal, da bo za uničenje Kuomintangovih vojsk potrebno še eno leto. Dalje je dejal: Potek bitke na Kitajskem je bil, kot smo predvidevali, močno skrajšan. Prvotno smo smatrali, da bo potrebnih pet let od julija 1946 dalje za dokončno uničenje Kuomintanga, toda novi dogodki so pokazali, da bo za tako vojaško akcijo dovoj eno leto, čeprav bo popolno uničenje vseh konservativnih sil v vsej državi in popolna osvoboditev kitajskega ljudstva zahtevala mnogo več časa. Član centralnega komiteta KP Kitajske je dejal, da je vojaški položaj na Kitajskem v prelomni fazi. Razmerje sil med dvema bojujočima se strankama se je bistveno spremenilo. Ljudska osvobodilna vojska ni močnejša samo po kvaliteti, temveč tudi številčno. To daje slutiti, da se kitajska revolucija in mir na Kitajskem naglo bližata.

Ob koncu drugega leta vojne, to je junija 1948, je Kuomintangova vojska štela približno 3,650.000 mož, medtem ko jih je ob začetku vojne julija 1946 štela približno 4,330.000 mož. Čeprav je Kuomintang zgubil v tem času 3,090.000 mož, je svojo vojsko obnovil približno z 2,400.000 ljudmi, ki jih je na novo mobiliziral. Praktično so se tako njegove moči zmanjšale za 650.000 mož.

Nenadna sprememba je prišla v zadnjem času. V prvih štirih mesecih tretjega leta vojne od prvega julija 1948 pa do osvoboditve Mukdena 2. novembra je Kuomintang izgubil 1 milijon mož. Čeprav ni znano, koliko jih je medtem na novo mobiliziral, in čeprav bi jih kakih 300.000, kar je največ možno, so se njegove sile še vedno zmanjšale za 700.000 mož. Tako štejejo skupno sedaj vse Kuomintangove armade samo 2,900.000 mož vštevši pehoto, mornarico, letalstvo in iregolarne čete.

Medtem pa je osvobodilna vojska narasla od 1,200.000 mož v juniju 1946 na 2,800.000 mož v juniju 1948. Sedaj je ljudska vojska presegla tri milijone efektivnih sil.

To dejstvo je povzročilo, da se je številčni položaj na bojišču, ki je bil toliko časa v prid Kuomintanga, nenadoma spremenil. To je posledica junaške borbe ljudske vojske na različnih bojiščih v teku zadnjih štirih mesecev in predvsem uspeh bitk v Honanu vzhodno od Tsinana na južni fronti, kakor tudi bitk za Chinchom, Changchun in za Mukden.

TRUMANOVE SKRBI

V ZDA kažejo vedno večje vznemirjenje zaradi ogromnih uspehov osvobodilne vojske. Domnevajo, da sta Truman in Marshall na današnjem razgovoru razpravljala predvsem o Kitajski. Politični krogi ugotavljajo, da je Truman po svojem razgovoru z Marshallom sprejel kitajskega poslanika v ZDA Wellingtona Koo. Predstavnik zunanjega ministrstva je izjavil, da je kitajska vlada do sedaj porabila 113 milijonov dolarjev od 175, ki jih je kongres izglasoval za vojaško pomoč Kitajski. Ameriški diplomatični krogi pa izjavljajo, da bodo ZDA v letu 1949 izdale dve milijardi dolarjev na Daljnem vzhodu tako za pomoč Kitajski kakor za ojačanje japonske industrije ter vojaške baze na Daljnem vzhodu.

Italija v zapadnem bloku

V palači Chigi je na stenski deski izobešen program diplomatske aktivnosti italijanske vlade. Program 20. novembra je bil naslednji.

BRUXELLES. — Danes se predsednik vlade razgovarja s Spaakom. Izven programa srečanje z Montgomeryjem?

PARIZ. — Čez nekaj dni se bo De Gasperi sestal s Gueillom, Schumanom in Mochom.

WASHINGTON. — Šef našega generalnega štaba general Marras bo kmalu gost generala Bradleya kot opazovalec na atlantski konferenci.

RIM. — Prihaja britanski vojni minister general Shinwel.

Bogat program torej, poln zanimivosti in tajinstvenosti.

Medtem ko se italijansko delovno ljudstvo vsak dan bori proti protidelavski politiki italijanske vlade in njenega notranjega ministra Scelbe, ko so v vseh večjih industrijskih središčih stavke zaradi nevzdržnega ekonomskega stanja v deželi ,odkar jo v znamenju Marshallovega plana molzejo na vseh koncih, je dobro, da si nekoliko bliže ogledamo program italijanske vlade, o katerem v Italiji za trdno vedo, da ne predstavlja diplomacije italijanske vlade, temveč le diplomacijo Wallstreeta.

Odstop belgijskega zunanjega ministra Spaaka v trenutku, ko je De Gasperi prišel v Belgijo, je iskati v dejstvu, da je belgijski minister kaj malo navdušen za sprejem Italije v angloameriški vojaški blok.

Tudi položaj v zvezi z obiskom Marrasa v Ameriki je v glavnem znan. Obstajajo namreč različna mišljenja: ali vključiti Italijo v ta blok na osnovi ravnopravnosti z ostalimi državami, kar zastopajo Marshall, Lowett in Forrestal, ali pa jo sprejeti z omejitvami, ki jih določa mirovna pogodba.

Sestankom De Gasperija in Marrasa z Belgijci, Francozi in Amerikanci se pridružujejo še sestanki z Angleži. V Italijo je prišel sam britanski vojni minister Shinwell. Uradno je prišel general popolnoma samo na obisk grobov zavezniških vojakov v Italiji. Toda to ne prepričuje nikogar. Liberalni list Stampa piše ob tem, da je tudi Marshallov obisk pred časom bil ovit v pobožno željo obiskati grob svojega posinovljenca, in pravi dobesedno: Imamo določen razlog, da ne verjamemo v uradne motivacije. Dejstvo je da prihaja Shinwell v spremstvu parlamentarnega tajnika za vojsko in naloge parlamentarnih sekretarjev v Britaniji so znane. Parlamentarni tajniki so poroki nadaljevanja politike, ki jo je odobril parlament. Zaradi podobnih nalog prav gotovo britanska gosta nista prišla obiskovat grobov.

Ko govori o Marrasovem obisku v Washingtonu, pravi članek dalje: Govore nam, da je Marrasovo potovanje v Ameriko v zvezi z obiskom vojaških šol in zavodov za vojaško vzgojo. Tudi tega nihče ne verjame kot ni nihče verjel, da je šel De Gasperi v Belgijo samo zato, da bi tam na neki konferenci predaval o «moralnih bazah demokracije» na željo neke katoliške organizacije. Ravno tako nihče ne verjame, da se nahaja Lombardo v Ameriki zato, da rešuje nekatere obrtniške probleme.

Lahko bi zaradi vsega tega protestirali, pravi list daljet toda ne bomo, kajti ozadja vseh teh diplomatskih potovanj so jasna in že sami občutimo, kam nas vodijo.

Brez nadaljnjega vodijo italijansko ljudstvo v sužnost in ekonomsko bedo in to je tudi vzrok, da se italijanska vlada boji povedati svojemu ljudstvu resnico o svoji politiki.

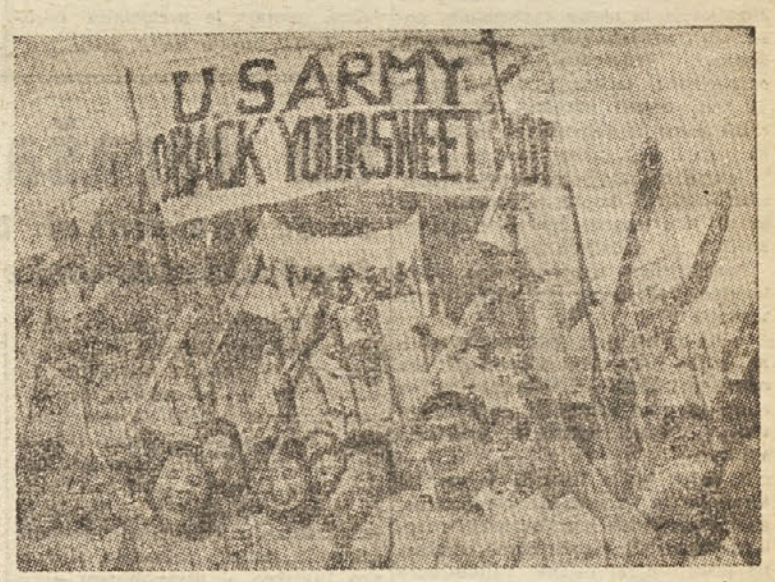

«Ameriški vojaki vrnite se domov!» — vzklikajo Kitajci v Šanghaju

Osnovne graditve so

(Nadaljevanje s 1. strani)

proti okupatorju, ki je s tem dobila tudi formalno značaj narodnoosvobodilne borbe v pravem pomenu besede, to se pravi, značaj borbe za socialistično ureditev bodočega življenja v svobodni državi. Neovrgljiva resnica je, da so prav sklepi drugega zasedanja AVNOJ-a dali jugoslovanskim narodom novega poleta v težkem boju, saj so z njimi cilji borbe postali še jasnejši, še mogočnejša je stopila pred oči vseh borcev mogočna zgradba bodoče socialistične Jugoslavije, v kateri bo gospodar ljudstvo samo in v kateri si bo samo gradilo boljše življenje, za katerega je znalo tudi junaško umirati.

Svesti si graditve nove, lepše socialistične domovine, svesti si sigurnega vodstva Komunistične partije Jugoslavije in genialnega maršala Tita v tej graditvi, so jugoslovanski narodi v nadaljnjih dveh letih potolkli poslednjega okupatorja na lastni zemlji, uničili poslednji oborožen odpor domačih reakcionarnih protiljudskih sil in osvobodili Jugoslavijo tja do jadranskih obal s Trstom, do Soče in Celovca.

Na osnovah določb drugega zasedanja AVNOJ-a je začela rasti svojo bujno rast mlada Federativna ljudska republika Jugoslavija. Toda beseda «začela je rasti» pomeni premalo. Na osnovah drugega zasedanja AVNOJ-a je osvobojena Jugoslavija začela novo borbo, začela je borbo na dveh povojnih frontah, borbo na fronti mednarodnih demokratičnih sil proti silam svetovne reakcije, ki se hoče okoristiti z zmago milijonov demokratičnih borcev po vsem svetu, odrekajoč narodom njihove priborjene pravice po samoodločitvi ter borbo na domači notranji fronti, borbo proti vsem mračnim ostankom stare, gnile, pokvarjene in izkoriščevalske kapitalistične družbe, za čim uspešnejšo obnovo in zgraditev socializma.

Ta borba nove Jugoslavije še traja in bo trajala, dokler bodo obstajali sovražniki ljudske demokracije in socializma v svetu in doma; trajala bo še naprej, kajti socializem ni mrtva stvar, razvija se naprej v vedno popolnejšo in pravičnešo družbeno življenje.

Da pa bo ta borba zmagovita, nam dokazujejo že do sedaj doseženi uspehi. V pičlem letu je bila Jugoslavija obnovljena, izginile so ruševine vojne v tako kratkem času, da je delo jugoslovanskih ljudi našlo mogočnega odmeva v vsem svetu. V izvajanju petletnega gospodarskega načrta za socializacijo, ki je začelo po izvršeni obnovi, niso doseženi rezultati nič manjši, marveč celo večji, kot jih predvideva plan graditve sam. Pred vojno industrijskih izdelkov domačega izvora sploh ni bilo; surovine so šle poceni v inozemstvo, za drag denar pa je Jugoslavija kupovala industrijske izdelke. Skratka, Jugoslavija je bila tehnično zaostala dežela. Že danes pa je vse drugače. Leta 1933 je znašala domača produkcija nafte 629 ton; danes je že večkrat presegla to številko, po petletnem planu pa bo leta 1951 znašala 450.000 ton. Industrijski proizvodi bodo l. 1951 petkratno presegli predvojno stanje, proizvodnja električne energije štirikratno, proizvodnja premoga bo povečana za 272%, proizvodnja železne rude pa se bo dvignila od 613.000 to na 1.5 milijonov ton. Sedaj grade v Jugoslaviji 22 velikih elektraren. Turbine zanje izdelujejo doma v tovarni Litostroj. Tovarna električnih trojev Rade Končar v Zagrebu je že danes velik in moderen obrat, ki serijsko izdeluje velike elektromotorje. Serij-

Progresivne sile Nemčije

pobijajo revizionistični duh reakcionarnih sil

Varšavski dnevnik «Kurier Codzieniy» je objavil daljši članek, svojega berlinskega dopisnika, ki obravna razmerje zahodnih in vzhodnih Nemcev do Poljske. Članek je zanimiv, ker ob vprašanju, ki najdirektneje zadeva Slovane, razkriva protidemokratično politiko zapadnih okupacijskih oblasti v Nemčiji in vzbuja v nemških nacistih skomine na nova pustolovstva, po drugi strani pa kaže, kako si mlade demokratične sile nemškega ljudstva s pomočjo sovjetske okupacijske uprave prizadevajo prevzgojiti nemški narod v njegovi miselnosti in v njegovih odnosih do Slovanov.

Avtok članka ugotavlja nekatera dejstva, ki so vsekakor razveseljiva za bodočnost. Clan enotne socialistične stranke Nemčije Walter Ulbricht je na primer zelo ostro nastopil v neki svoji izjavi proti nacionalizmu, ki se pojavlja v nekaterih plasteh naprednih krogov, in izjavil, da se nacionalistična stremljenja in težnje vedno kažejo v zvezi z vprašanjem novih poljskih meja.

Ko je govoril o protipoljskih in protičeškoslovaških težnjah ki se še tu in tam pojavljajo, je Ulbricht poudaril, da je potrebno izvesti široko zasnovano akcijo, ki bi obrazložila značaj ljudske demokracije, dalje vlogo ljudske demokracije za razvoj socializma in končno tudi to, da stalno poudarjanje vprašanja vzhodnih meja ni nič drugega kot pa poizkus nadaljevanja politike nacionalizma, ki ga imperializem Združenih držav izrablja kot svoje sredstvo za čim prejšnji pohod proti črti Odra — Nisa in za pohod na Varšavo in na Volgo. Ulbricht je tudi izjavil, da je njegova stranka za deklaracijo zunanjih ministrov v Varšavi. Ta izjava kaže, da bo socialistična stranka Nemčije v kratkem začela aktivno borbo proti vsem ostankom protipoljskih šovinističnih teženj v vzhodni okupacijski oblasti Nemčije. Ta izjava je prišla skoraj istočasno z nič manj važno deklaracijo predstavnika sovjetske oblasti polkovnika Tulpanova, ki je v svoji deklaraciji na občnem zboru krščansko demokratične unije v Erfurtu izjavil, da so vzhodne meje, ki jih je določila potsdamska konferenca večne in da jih ni mogoče preklicati.

Pomemben pozitiven pojav v odnošajih med vzhodnim delom Nemčije in Poljsko je ustanovitev društva Helmuta Gerlacha v Berlinu, katerega naloga je navezati gospodarske, politične in kulturne stike s Poljsko. To društvo ima za svoje redne člane mnogo uglednih oseb političnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Vsa ta pozitivna dejstva prehajajo do še večjega izraza, če jih primerjamo s stanjem v zahodnih nemških deželah, kjer okupacijske oblasti umetno goje in razširjajo protipoljska razpoloženja. Zapadno okupacijske oblasti so v zadnjem času ukinile prepoved o ustanavljanju organizacij priseljencev s Poljske, ki so jo izdale pred enim letom. Posledice tega ukrepa so te, da se bohotno razširja protipoljska kampanja in revizionistična propaganda. V okvir take kampanje spada tudi poizkus ustvariti v bodočem zahodnonemškem parlamentu posebno delegacijo, ki bi zastopala ozemlje za Odro in Niso.

Če De Gasperi potuje

Razne tiskovne agencije so podčrtale v preteklih dneh čudno sorodnost.

Znano je, da je ob priliki De Gasperijevega obiska v Washingtonu januarja 1947 podal ostavko ameriški zunanji minister Byrnes. Cim se je De Gasperi vrnil v Italijo, je bila doma vladna kriza. Ko se je De Gasperi tretjič napotil v inozemstvo v Francijo, je izbruhnila v Italiji znana kriza Corbino. Francoski zunanji minister Bidault je zgubil svoj položaj kmalu po snidenju z De Gasperijem v Torinu. Sedaj, ko je prišel De Gasperi v Belgijo, je odstopil Spaak, v Italiji pa se pripravlja krizica in vztrajno se govori, da bo moral odstopiti zunanji minister Sforza, ker se je preveč navduševal za zmago Deveya.

Koliko pojedo delegati OZN v Parizu

Modro bela zastava OZN plapola v pariškem vetru nad zastavami 58. držav, ki pričajo o prisotnosti njihovih zastopnikov v Parizu, ki zasedajo v palači Chaillot. Ker pa so to kljub burnim diskusijam in posvetovanjem vseeno ljudje, ki morajo tudi jesti in piti, bomo danes spregovorili nekaj besed o njihovih povsem človeških potrebah.

V Parizu je 58 šefov delegacij različnih držav s tajniki, tipkaricami, prevajalci, svetovalci in ostalim osebjem. Francosko zunanje ministrstvo je za prehranjevanje te majhne armade uredilo tri restavracije in dva bara. Za skromnih 15 milijonov frankov je družba hotela «Du Louvre» dobila pravico in dolžnost, da kuha odposlancem 5 kontinentov.

V restavracijo lahko vstopi vsak, ki je zaposlen v palači Chaillot, le da morajo Francozi plačevati po 40% več kakor tujci, katerim je francoska vlada omogočila cenejšo hrano.

V restavracijah servirajo okrog 600 kosil dnevno. Člani delegacij jedo predjed ali jajčne jedi ali ribe, 3 mesne jedi po izbiri, sočivje ali solato, pecivo in sadje. Poleg pa lahko pijejo belo ali črno vino ali pivo; vendar pa se mora vsakdo pred kosilom legitimirati.

Novinarji se morajo med svojim delom za časa zasedanj posluževati preprostega bara, za katerega pravijo, da je podoben kakemu kolodvorskemu bufetu tretjega razreda. Tam se zalagajo s celimi kupi sendvičev, gledajo v gole mrzle stene, uživajo slalen prepih in se morajo boriti za mize in stole, na katerih potem pišejo «zanimiva» poročila. V baru sta tudi dva televizijska aparata, ki kažeta dogodke v dvorani, pa imata vedno le malo občudovalcev, ker nikoli pravilno ne delujeta. Po statistiki ima ta bar največ obiskovalcev švicarske narodnosti, njim pa sledé Angleži, Francozi in Amerikanci.

—«»—

V restavracijah in barih palače Chaillot porabijo dnevno:

Krompir 700 kg; Meso 600 kg; Kruh 675 kg; Vino 800 steklenic; Pivo 800 steklenic; Aperitiv 130 steklenic; Gin 20 steklenic; Viski 15 steklenic; Liker 15 steklenic; Mineralna voda 250 steklenic; Razno 10 steklenic.

Tako jedo in pijejo člani delegacije 58 držav na zasedanju OZN v Parizu. Kljub temu jih pa največ vidite med rdečimi z deskami obitimi zidovi dvorane, na v hitrici postavljenih tleh, v pravem labirintu hodnikov, «jer se prav lahko zgubiš in v dvigalih, ki se prav radi ustavijo. Vidite jih kako kupujejo cigarete «Camel» od črnoborzijancev (40 frankov dražje kot v mestu), med stenami iz jute, med visečimi električnimi žicami, na kateri se lahko zatakneš v razkošju čudovite palače in v dnevni improvizaciji razstave, ki nikdar ne konča.

Falangistična volivna komedija v Francovi Španiji

Po dvanajstih letih so bile v nedeljo v Francovi Španiji prve administrativne volitve. Volili so v nekaj več kot 9000 občinah, vendar niso volili vsi volivci naenkrat. Izvoljena je bila samo ena tretjina novih občinskih svetnikov. Drugo tretjino bodo volili 28. novembra člani «državnih sindikatov» (falangistične organizacije). Ti dve skupini volivcev pa bosta 5. decembra izvolili tretjo tretjino svetnikov izbranih iz list, ki jih bo direktno predložila vlada.

Dejstvo, da so tudi v Francovi Španiji bile volitve, bi dalo misliti, da se Španija demokratizira. Toda že potek nedeljskih volitev in pa sam volivni zakon kažeta, da so te volitve interna zadeva fašistične falange, s katero nima špansko ljudstvo ničesar opraviti. Nedeljskih volitev se je udeležilo samo 28 odst. volivcev, kljub temu da so bile določene stroge kazni za one, ki ne bi volili. Skoraj v vseh volivnih središčih je prišlo do neredov, kar je moral priznati, čeprav ne rad, sam španski notranji minister Perez. Se posebno luč na te volitve pa kaže volivni proglas frankistične vlade.

V Barceloni na primer in tudi drugod so se v predvolivnih dneh pojavili po zidovih letaki in manifesti, ki so poučevali volivce in jim dajali navodila. Iz teh letakov je bilo razvidno, da bodo smeli voliti samo oni, ki plačujejo davke. Kasnejši volivni proglas pa je povedal še več.

Clen 2. volivnega proglasa, ki ga je podpisal Franco, pravi, da ne bodo mogli voliti tisti, ki so izgubili domovino «po odločitvi kompetentnih oblasti». Zaradi tega ne bodo mogli voliti oni, ki so jih frankistična sodišča obsodila na kazen, višjo od enega meseca in enega dne zapora. Toda Spancev, ki so odsedeli najmanj en mesec in en dan pod falangističnim režimom, je dobršen odstotek. Španski zapori še niso bili nikoli tako polni od državljanske vojne kot so danes. Vendar to še ni vse.

Mnogo milijonov Spancev ni in ne bo moglo voliti, ker so bili izločeni na podlagi posebnega zakona, ki ga je za volitve izdelala policija. O tem govori četrto poglavje proglasa. Tako še oni antifašisti, ki niso še bili po zaporih, ne bodo mogli voliti po odločitvi policije.

Ne smemo pozabiti tudi zloglasnega zakona «las responsabilidades politicas», ki jemlje državljanske pravice in izloča iz glasovanja vse one, ki so svoječas glasovali za Ljudsko fronto, ki šteje še danes kljub ilegali več kot šest milijonov članov.

Vsi ti odloki in zakoni veljajo naravno za one, ki plačujejo davke, kajti kdor ne plačuje (in to je velika večina delavcev, ki jim davek odtrgujejo od plače in ga za to ne smatrajo kot davek), ne more voliti.

Po vsem tem si torej lahko predstavljamo, na kakšni osnovi so te «volitve».

Spanski volivec mora imeti še naslednje kvalifikacije: Biti je moral najmanj eno leto pod orožjem ali pa ga je morala predlagati družina, ki nima med svojimi člani nobenega, ki je izločen iz glasovanja po enem izmed omenjenih zakonov. Kar pa se tiče kandidatov, postane demokratična farsa navadna diktatorska tragedija. Clen 13 proglasa pravi, da se nihče ne more predstaviti kot kandidat, če ga nista predlagala najmanj dva zastopnika «Cortes», kar pomeni praktično, da je kandidat lahko le dober frankist, dober vernik in predvsem protidemokrat.

Tako je frankistična oblast ukrenila vse potrebno, da se ne bo frankističnemu režimu zgodilo ničesar hudega.

Ko Barcelončani čitajo volivne proglase na zidovih, jih takole komentirajo: «Bolj preprosto bi bilo, če bi dejali naravnost: volijo lahko samo falangisti». Vendar svojih komentarjev ne izrekajo na glas, kajti vsepovsod so nastavljeni vohuni «Segrete»

Dvorana OZN med zasedanjem

Kraljice bližnjega vzhoda imajo smolo

19. t.m. sta v dveh najrazkošnejših prestolnicah bližnjega vzhoda padli s prestola dve kraljici. V Teheranu se je cesar Perzije šah Mohamed Reza Pahlevi «po navodilu božje volje» ločil od svoje žene kraljice Fawzie, sestre egiptovskega kralja. Pravijo, da se je najbogatejši cesar na svetu ločil zato, ker je Fawzia zahtevala, ko se je z njim poročila, da odpravi harem in da bo ona njegova edina žena. Zaljubljeni cesar ji je to obljubil, sedaj pa se je premislil in je raje kot lepo Fawzio obdržal harem.

V Kairu pa se je ločil kralj Faruk od svoje žene Farida, s katero je imel tri hčere. Pravijo, da so kraljevske dolžnosti narekovale kralju ločitev, ker mu Farida ni hotela roditi sina - prestolonaslednika. Naj bo že tako ali tako, res je, da se je kralj že zaljubil v drugo, s katero se bo kmalu poročil.

Obe ex kraljici živita sedaj v Kairu, kamor ju je nagnala božja volja premišljevati muhe tega sveta.

cializma v Jugoslaviji

sko izdeluje težke orodne stroje tudi tovarna Ivo Lola Ribar in številne druge. Lep napredek je dosegla avtomobilska industrija v Rakovici in Teznem, kjer že izdelujejo avtomobile serijsko. V zadnjem času je posvečena posebna pozornost poljedelski industriji in pa gradbam stanovanjskih objektov širom države. Vse to kar smo našteli je seveda le majhen del mogočnega stopanja Jugoslavije v socializem.

V zunanjepolitičnem pogledu je Jugoslavija ves čas po vojni zavzemala in zavzema mesto najzvestejšega zaveznika in soborca Sovjetske zveze. Jugoslavija je prva povsod, kjer je treba podpreti demokratična gibanja kjerkoli po svetu. V dokaz za to nam služi lahko pozornost, ki jo jugoslovanski narodi posvečajo nesrečnemu grškemu ljudstvu in materialna pomoč jugoslovanskega delavstva stavkajočim francoskim rudarjem.

Vse to bi seveda ne bilo mogoče in možno, če bi jugoslavija ne bila taka kakršna v resnici je, če bi ne bila demokratična, če ne bi njena notranje politična in zunanjepolitična dejavnost temeljila zvesto na sklepih drugega zasedanja AVNOJ-a in če ne bi imela tako zvestega in stvari socializma predanega vodstva Komunistične partije, ki vodi jugoslovansko ljudstvo.

Ob vzgledih konkretnega internacionalizma in zveste predanosti jugoslovanskih narodov, jugoslovanskega državnega vodstva in vodstva jugoslovanske partije stvari socializma, je bedna in nebogljena vsa besna in nenačelna gonja, ki jo nekateri demokratični krogi vodijo proti jugoslovanskim narodom in jugoslovanskemu partijskemu vodstvu, izkoriščajoč trenotna ideološka nesoglasja v demokratičnem taboru. Med najbolj smešnimi in najbolj nebogljenimi pa je brez dvoma gonja, ki jo proti Jugoslaviji vodijo izdajalci tržaškega demokratičnega gibanja z mednarodnim pustolovcem Vidalijem na čelu. Ta izdajalska agentura italijanskega nacionalizma in ameriškega imperializma pada v svojem izdajalskem početju vedno niže. Celo tako daleč je že prišla, da nič več ne skriva svojega izdajstva in javno nastopa proti slovenskim demokratičnim in nacionalnim pravicam na Tržaškem ozemlju in skupno z vsemi ostalimi šovinističnimi strankami podpira protidemokratično politiko angloameriške vojaške uprave na škodo celotnega tržaškega demokratičnega gibanja.

In ta izdajalska svojat si po vsem blatu, ki ga je doslej izbljuvala nad jugoslovanskimi delovnimi ljudmi, ňad voditelji jugoslovanskega delovnega ljudstva, lasti pravico v imenu jugoslovanskih narodov praznovati jugoslovanski državni praznik, ki ga bo «praznovala» seveda v znamenju bljuvanja novih ogabnih laži in psovk prav na one ljudi, ki so vodili osvobodilno borbo jugoslovanskih narodov, ki so bili inspiratorji in uresničevalci sklepov drugega zasedanja AVNOJ-a in ki danes na osnovi teh sklepov vodijo Jugoslavijo v socializem.

Brez dvoma je to višek podlosti in višek nesramnosti, ki so je zmožni samo moralni izprijenci. Naše demokratično ljudstvo, ki jasno čuti v Jugoslaviji čvrsto oporo, pa bo praznovalo pomemben zgodovinski dan jugoslovanskih narodov s pojačano borbo proti nakanam imperializma na Tržaškem ozemlju in proti vsem njegovim agenturam od italijanskega buržoaznega nacionalizma do vidalijevskega revizionizma in likvidatorstva.

enje

Višinski se v odmoru razgovarja s poljskim delegatom Modzelevskim

Po tržaškem ozemlju

KRONIKA

:: **Da bi promet v tržaškem pristanišču oživel,** bo odbor pod okriljem zbornice TOI prikazal predvsem podonavskim državam vse ugodnosti, ki jih tržaško pristanišče nudi bližnjemu in daljnemu zaledju.

:: **791 vagonov s 8986 tonami blaga** je bilo prepeljanih v Trst, izvozili pa so 2671 vagonov s 40.835 tonami blaga. V glavnem so bile te pošiljke za Avstrijo, in sicer žito, petrolej, rudnine in živila.

:: **Zavedno antifašistko** Rozalijo Počkar je v svoji fašistični zaletelosti napadla «internacionalistka» Berta Giacomini, jo zmerjala in jo celo udarila v obraz. Mi pa si o bedni Berti in njej podobnih mislimo: po dejanjih sodimo vaš pravi obraz.

:: **Stanovanjski urad je zato,** da dodeljuje stanovanja potrebnim. Videti pa je, da je tržaški zato, da se ponorčuje včasih iz ljudi. Tako so storili z Ozvaldovo štiričlansko družino in ji dodelili stanovanje v hiši, ki je sploh ni. Brezdomci so prenočili zato kar pred vrati stanovanjskega urada, pod glavo pa so si podložili prepise prošenj, ki so jih napravili za stanovanje. Vsi štirje so imeli dovolj visoko vzglavje.

:: **Kongres za kongresom** se vrsti v Trstu, ker hočejo razna italijanska udruženja in društva imeti svoja zborovanja v srcu italijanstva. In zato si izbirajo prav naše mesto, ker hočejo še vsem nevednežem dokazati, da je Trst v srcu Italije, ali po naše — «pri srcu Italiji».

:: **Ker ni dela,** zaide mnogo ljudi na kriva pota. Vendar pa so med temi tudi taki, ki bi jih lahko imenovali «poklicne nepoštenjake» in ki kradejo vse, kar jim pride pod roko. Tako sta bila Jurij Bucolin in Albin Rus ponovno kaznovana zaradi kraje in njun kazenski list je že tako popisan, da si bosta morala po prestani kazni oskrbeti novega.

:: **Se vedno leže mine v okolici Trsta,** čeprav so jih čistilci dolgo časa pobirali. Pri Debelem rtu je zavozil na tankovsko mino tovorni avto, močna eksplozija ga je vrgla daleč vstran. Pri tem je izgubil življenje šofer, dva sopotnika pa sta bila le lažje ranjena.

:: **Puder sicer dobro vpliva na obraz,** ne pa na želodec. Zato so morali prepeljati v bolnico brata Carmeli, ker sta ga jedla mesto jajčnega prahu. Najbrže sta zdaj mladeniča izgubila voljo do ameriških preparatov in si bosta drugič raje privoščila domača jajca z gornje okolice.

:: **Tudi pesnika Gregorčiča hočejo** vidalijevci izkoristiti za svoje razbijaške podvige, pri tem pa provocirajo SHPZ in pevski zbor S. Škamperle, češ da nočeta sodelovati na kulturni prireditvi. SHPZ ne more sodelovati na prireditvi neke OF, ki nima nič skupnega z Osvobodilno fronto, torej s tistimi ljudmi, ki slovenske kulturne prireditve samo razbijajo in ki ovirajo razvoj slovenske kulture.

:: **Prosvetna društva, pa tudi posamezniki** podpirajo v zadnjem času dijaško podporno društvo Dijaško Matico. Tako so v Lonjerju priredili prosvetni večer, čigar dobiček je šel v prid Dijaške Matice. Prav tako so na Koroškem večeru na Konkonelu pobirali prispevke za to društvo. Naši ljudje dokazujejo, da se dobro zavedajo, kaj pomeni narodu izobraženstvo in zato hočejo naši šolski mladini pomagati.

:: **Povsod «Delo», kričijo ljubitelji Lavoratora,** pri vsem tem pa vsako pošteno delo ovirajo in ga onemogočajo. Slovenci ne marajo lista, ki bi z zvenečimi frazami govoril o slovenstvu, medtem ko bi ljudje okrog njega to slovenstvo izdajali.

Ob vprašanju osebnih izkaznic

so se razkrinkali vsi nasprotniki mirovne pogodbe in sovražniki slovanske enakopravnosti na Tržaškem ozemlju

(Nadaljevanje s 1. strani)

osebnih izkaznic, ji je priskočil na pomoč Vidali z izgovorom, da je treba dvigniti izkaznice, da se preprečijo volivne spletke reakcije na volitvah, o katerih sploh še nič ne vemo, kdaj bodo.

Istočasno pa je tudi polkovnik Shinkle takoj po Vidalijevem pozivu, čeprav je prej čakal celih pet tednov, sporočil delegaciji OF, ki je pri njem 14. oktobra protestirala, da ne bo

glede sedanje oblike in izdajanja osebnih izkaznic nobene spremembe.

Kot se vse zdi je sodelovanje med Vidalijem in okupacijsko vojaško upravo kar sinkronizirano; uspeh tega pa je opeharjenje tržaškega demokratičnega ljudstva, posebno Slovencev, ki jih misli Vidali nemoteno vleči za nos in jih čisto na tihem in počasi privesti do tega, da bi sprejemali revizijo določb mirovne pogodbe, nato pa sprejeli še priključitev k Italiji. Tem njegovim spletkam pa tržaško demokratično ljudstvo ne bo nasedlo. Ravno na vprašanju osebnih izkaznic se je Vidali z uslugo, ki jo je s svojim stališčem napravil tržaški reakciji in imperialistom, popolnoma razkrinkal.

Enajst članov izvršilnega odbora SIAU, ki so ostali zvesti liniji in načelom ustanovnega kongresa SIAU za Tržaško ozemlje, na katerem so bili izvoljeni, in ki so zato resnični predstavniki demokratičnega ljudstva, je v zvezi z Vidalijevim pozivom in njegovo zlorabo SIAU objavilo izjavo, v kateri obsojajo poziv Vidalijeve skupine v SIAU, naj se dvignejo osebne izkaznice.

O tem pozivu pravijo, da predstavlja najbolj očitno pristajanje na kršitev mirovne pogodbe po anglo-ameriški vojaški upravi in na njeno revizionistično politiko na liniji priključitve Trsta k Italiji. Tako stališče je v ostrem nasprotju s politično linijo SIAU, katere osnovna naloga je borba za obrambo mirovne pogodbe. Trditev, da bodo nove osebne izkaznice potrebne za legitimiranje pri volitvah, je le jalov izgovor, da se ljudstvo prevara, ker osebna izkaznica sploh ne more določati volivne pravice.

Tako stališče pa tudi pomeni najbolj grobo kršitev načela narodne enakopravnosti slovenskega življa v anglo-ameriški okupacijski coni Tržaškega ozemlja. Izjava se končuje:

«Zahtevamo dvojezične izkaznice, kot je to v duhu mirovne pogodbe in njenega statuta za Tržaško ozemlje ter v duhu demokratičnih pravic tržaškega prebivalstva!»

Ta izjava je najboljši odgovor vidalijevcem, ki skušajo s svojim pozivom uvesti v tržaško demokratično gibanje oportunizem in popuščanje nasproti reakciji in imperialistom. Zato predstavlja ta poziv voljo vseh resničnih demokratov, ki nočejo zatajiti svoje dosedanje borbe.

Mirovna pogodba in stalni statut za Tržaško ozemlje sta jasno začrtala pravice slovenskega življa na tem ozemlju. Ta pogodba je kljub revizionističnim predlogom še vedno v veljavi. Pri tem naj še mimogrede omenimo, da izdajanje teh izkaznic ne krši pogodbe le glede jezikovne enakopravnosti, temveč tudi glede označbe državljanstva, ki je v novih osebnih izkaznicah italijansko. Člen 6. stalnega statuta namreč pravi, da postanejo italijanski državljani, ki so 10. junija leta 1940. stalno bivali na Tržaškem ozemlju,

državljani tega ozemlja ter s tem izgubijo svoje italijansko državljanstvo.

Na podlagi tega člena ne bi torej sploh smeli označiti Tržačane, kot italijanske državljane, kvečjemu bi lahko označili njih narodnost, kot je to bilo v starih izkaznicah.

Isti stalni statut pa vsebuje tudi člen 7, ki jasno določa, da sta uradna jezika na STO italijanščina in slovenščina.

Ta določba potrjuje in krepi naše zahteve po jezikovni enakopravnosti in zahtevo, da se izdajajo dvojezične osebne izkaznice. Zato se ne bomo tej zahtevi nikoli odpovedali, čeprav je ravno okupacijska vojaška uprava izdala prav te dni komunike, ki poziva prebivalstvo, naj dvigne nove izkaznice, in grozi s kazenskimi sankcijami vsem onim, ki jih ne dvignejo.

Te grožnje pa ne bodo nikogar prestrašile, z njimi nas ne morejo prisiliti, da pristanemo na kršitev mirovne pogodbe, za katero pravilno izvajanje bi morale skrbeti ravno one vojaške oblasti, ki jo na tako sramoten način kršijo. Mi ne moremo pristati na njih revizionistične spletke, pa naj se poslužujejo radia, tiska in še katerih koli sredstev, da bi nas prestrašili. Naše zahteve so zakonite in se naslanjajo na določila mirovne pogodbe, enojezične osebne izkaznice pa so protizakonite.

Rakovo gospodarstvo

Šef misije ECA za Trst g. Gallowaj je v prisotnosti gospoda Whita, finančnega ravnatelja VU držal tiskovno konferenco o gospodarskem položaju cone A

Gospod Gallowaj je izjavil, da je bila angloameriška cona sprejeta v OEEC z nekoliko drugačno pogodbo kakor ostale države. Kakšne so te razlike v pogodbi pa ni povedal.

Gospod Gallowaj je dalje govoril o nalogah, ki jih ima kot funkcionar ECA, da bo ugotovil potrebe, ki jih ima cona A od Marshallovega plana ter da bo pripravil podroben načrt, po katerem se bo pomoč delila. Pri tem je poudaril, da se bo posvetoval z industrijci Tržaškega ozemlja in zastopniki delavstva. Izjavil je tudi, da so mnogi načrti v podrobnostih že izdelani, kdaj se je pred izdelavo posvetoval z zastopniki, in če se je, s katerimi zastopniki delavstva, nam ni znano.

Po izvajanjih gospodov Gallowaja in Whita se je razvila diskusija. Na vprašanja novinarjev pa sta gospoda kaj malo ali pa nejasno odgovarjala.

Vendar pa nam postavka za Združene ladjedelnice, torej za Trst in Tržič skupaj, ter izjava gospoda Whita, «da so stvari z Italijo nekako skupne in povezane», pove marsikaj, čeprav sta se gospoda izmikala odgovorom, ki bi jasno precizirale take izjave. Po trditvah refentov je v coni A brezposelnost padla kar za deset tisoč, tako da je v Trstu danes nezaposlenih 18.860 ljudi. Po načrtih bo leta 1953 v ladjedelniški industriji namesto sedanjih 3000 kar 7000 delavcev. Če bo vsa industrija tako napredovala, kakor predvidevajo ameriški gospodarstveniki, potem se obetajo Trstu res boljši časi. Škoda je, da mi nismo o tem porastu tržaškega gospodarskega razvoja tako prepričani, kakor tisti onstran morja. Mi živimo na tem ozemlju in zato vidimo dejstva in vemo, da je število brezposelnih v našem mestu še vedno okrog 30.000 tisoč, da privatna podjetja, tovarne, javna uprava odpuščajo dnevno delavce, da cene najnujnejših potrebščin od dne do dne naraščajo.

Antifašizem na založni klopi

...toda nobena obtožba ga ne more omajati

(Nadaljevanje s 1. strani)

obrambe obtožencev. Zato jih je vprašal, ali imajo kaj pripomniti k izjavam obtožilnih prič majorja Mc. Colma in inšpektorja Buranella. Pa je tov. Štoka vprašal majorja: «Ali ve gospod Mc. Colm kaj povedati o fašističnih izgredih julija 1946?»

Bayliss: «O tem ne smete govoriti».

Laurenti: «Ker hoče gospod predsednik ugotoviti okolnosti stavke, zakaj naj ne bi ugotovil tudi njenih vzrokov».

Ukmar: «Ali so tudi v drugih državah tako ravnali s partizani, kakor ravnate vi z nami?»

Taka so bila vprašanja tovarišev in ravno ta upravičena vprašanja so vznemirila in razjarila sodnika in javnega tožilca. Oba sta trdno vztrajala na tem da je njuna naloga le ugotoviti, ali so člani stavkovnega odbora ubogali ukaz okupacijskih oblasti, naj razpustijo stavkovni odbor in naj storijo vse, da se stavka preneha.

Borba med sodnikom in obtoženci je pokazala dvoje gledanj na svet, pokazala je, da se živa stvarnost ne da ukleniti v formalne določbe zakona. Ves potek obravnave se je sukal okoli te borbe in sodnik se je poslužil svoje oblasti, da bi zamašil obtožencem usta ter je s tem pokazal vso šibkost svojih argumentov. Tovariši Laurenti, Štoka, Ukmar, Sorta in Solieri niso tedaj ubogali ukaza okupacijskih oblasti, ker so predstavljali vse demokratične množice, ki so hotele nadaljevati stavko in ki se niso hotele pokoriti temu krivičnemu ukazu. In zato je imel prav tovariš Štoka, ko je dejal sodniku: Sodite me ne kot Franca Štoka, temveč kot antifašista in zato, ker sem boril».

Da, zato jih sodijo. Sodijo jih, ker so se na čelu ljudskih množic uprli fašizmu, ker niso dopustili fašističnim škvadram, da bi še dalje razbijale sedeže demokratičnih organizacij. To sojenje pa ne bo moglo izbrisati slavne borbe onih 12 dni, ki bodo za vse čase zgled, kako se je treba boriti za pravično stvar.

TUDI BOŽIČNICO HOČEJO IZRABITI

Kakor vsako leto, tako so tudi letos demokratične žene Trsta sklenile, da pripravijo tržaškim otrokom božičnico. Jasno in popolnoma naravno je, da so naše žene hotele sodelovati, ker zastopajo in bodo vedno zastopale misel, da smejo prav otroci najmanj čutiti spore in nesoglasja, ki so nastala v naših organizacijah.

Otroci, ki so bili vsa ta zadnja leta deležni obdaritve od naše ženske organizacije, so večinoma siromašni delavski otroci, mnogi med njimi vojne sirote, ki jim je božičnica v veselje, ker jim poleg daril nudi tudi lep topel božični dan.

Naše geslo je bilo: Vse za naše otroke! In s tem geslom so naše žene tudi ponudile tistim, ki so se oddaljile od resnične demokratične borbe svoje sodelovanje, da bo dan naših otrok čim bolj uspel, da bodo prav naši otroci tisti most, ki veže žene v njihovi borbi za boljše življenje mladega pokolenja.

Toda vidalijevke so sodelovanje tistih žen, ki ne verjamejo v poštenost Vidalijeve borbe odklonile. Izločiti hočejo vse tiste borke, ki so se preziraje smrt, borile v vrstah najhrabrejših junakov, izločiti tiste, ki so zaradi svojega naprednega prepričanja izgubljale zdravje in moči po fašističnih ječah, izločiti jih, ki so žrtvovale može in brate, zato da bi zaklicale v svet: «Glejte jih, še za tržaške otroke nočejo prispevati svojih moči!»

To hočejo doseči, pa tega ne bodo dosegle. Vse poštene žene bomo pobirale prispevke za božičnico, ker vemo, da so naši otroci potrebni in nikakor nočemo, da bi postali tudi oni predmet umazane politike na novo se porajajočega šovinizma.

Žena

Kaj vse gre Vidaliju na živce

Kongres KPS, izjave vodilnih članov slovenske partije in CK KPJ so mnoge vidalijevce spravile iz ravnotežja. Pozorno so zasledovali važnejše govore in izjave, ne morda zato, da bi iz njih kot iz govorov starih preizkušenih in teoretsko temeljito podkovanih borcev izluščili misli, ki bi se s pridom dale uporabiti na našem ozemlju, marveč zato, da so posamezne izjave, da celo cele odlomke govorov pretvarjali. In s tako lažno spremenjenimi govori so hoteli prikazati šovinizem in imperializem slovenskih in jugoslovanskih borcev.

In naj je v tem času «Lavoratore» še tako pisaril in lagal ter potvarjal, naj so govorniki — vneti «internacionalisti» še tako kričali na masovnih sestankih o izdajalcih — slovenskih komunistih — resnega demokratičnega prebivalstva Tržaškega ozemlja niso mogli zbegati.

In zato so se poslužili že od fašistov tako preizkušene metode, katero pa oni že nekaj časa s pridom uporabljajo. Poslužili so se razbijanja sestankov Osvobodilne fronte, prosvetnih večerov SHPZ ter skupnega dela ASIZZ, da bi dosegli svoj namen: tržaške množice čim bolj oddaljili od napredne in borbene Jugoslavije in jih pripeljali na revizionistično linijo italijanske partije.

Poleg kongresa KPS pa je vidalijevce še posebej razburilo dejstvo, da so se v Trstu pojavili štirje borci, ki uživajo neomajno zaupanje velike demokratične množice, in ki so šli krepko dalje po svoji borbeni, revolucionarni poti. Prav oni, ki imajo vpliv na tržaško demokratično ljudstvo, ker so si ta vpliv pridobili kot dolgoletni borci, ki so se vedno borili za svobodo, za zmago demokracije, predstavljajo veliko nevarnost za Vidalija in njegov nalog je: «Ne dajte, da bi prišli v stik z ljudstvom, ne dopustite jim, da bi ljudstvu govorili!»

In tako so pri Sv. Križu s svojimi škvadristi in policijo preprečili, da bi tov. Ukmar in Štoka govorila, da bi pokazala pogubnost politike, katero vodi Vidali po nalogu šovinističnih elementov, pa čeprav so ti člani italijanske partije. Predobro smo si zapomnili besede gospoda Pustetta, predstavnika komunistične partije Italije na seji občinskega sveta v Gorici. Dokler ne bodo ti gospodje upoštevali in spoštovali manjšinskih pravic, toliko časa niso in ne morejo biti sposobni za borbe za demokracijo in svobodo, toliko časa ne morejo uživati zaupanja množic.

Kljub vedni pripravljenosti na razbijaške akcije pa je sestanek OF dne 17. novembra, na katerem sta govorila Lavrenti in Štoka, popolnoma uspel. Prišli so vsi napredni ljudje iz Lonjerja in Katinare, prišlo je tudi mnogo mladine, ki je spremljala izvajanja govornikov in jima pritrjevala, kajti dejstev, da se Jugoslavija na konferenci v Parizu neustrašno in brezkompromisno bori za demokracijo in za zatirane narode te za pravice tržaškega ljudstva, ne more nihče zanikati. Da je Jugoslavija ne samo v politični borbi napredna, temveč v celoti tudi doma v izgradnji in družbeni strukturi, to so na sestanku OF potrdili mladinci, ki so se vrnili iz Beograda, kjer so sodelovali na mladinskem festivalu.

Da bo borba tržaškega proletariata na meji imperializma uspešna le, če se bo naslonila na najnaprednejšega soseda, to je na Jugoslavijo, je edina resnično prava pot, ki lahko privede do zmage.

Pasivnost novega sindikalnega vodstva postaja vedno bolj jasna delavskim množicam

V zadnji številki «Unità Operaia» se je oglasil v članku «Boriti se moramo proti podcenjevanju delavstva» tudi neki Gherlizza. Ne bi polemizirali niti z njim niti z glasilom Enotnih sindikatov, če ne bi članek vseboval nekaterih dragocenih priznanj, ki so morda piscu nehote ušle izpod peresa.

Gherlizza se v svojem članku, ki naj bi prispeval k diskusiji za pripravo kongresa Enotnih sindikatov, najprej zaletava proti onim tovarišem, ki so bili zaradi svoje dosledne razredne linije vrženi iz izvršilnega in glavnega odbora ali pa celo iz Enotnih sindikatov sploh. Imenuje jih izdajalce delavskega razreda in nacionaliste ter pravi, da so s svojo protiitalijansko politiko silno škodovali sindikatu. Zato da imajo delavci in sindikalni voditelji nalogo, da povzročeno «škodo» čimprej popravijo.

Po tem svojem napadu na dosledne sindikalne borce pa članek graja tudi sedanje vodstvo in njegovo delovanje ter ga dolži pasivnosti. V članku pravi: «Razen analize preteklih napak moramo preučiti tudi sedanje. Torej bo naloga raznih poročevalcev na kongresu Enotnih sindikatov, da spregovore tudi o tem, kar je bilo storjenega in kar ni bilo storjenega po izključitvi nacionalističnih agentov. Iz tega pregleda bo najbrž razvidno, da nismo znali mobilizirati množic za vse čisto gospodarske probleme, ki sta nam jih v tem zadnjem času vsilila vojaška uprava in občinski odbor. Za to pomanjkanje mobilizacije je treba iskati določeno odgovornost in določene vzroke. Odgovornost nosijo nekateri sindikalni voditelji, vzroki pa so v tem, da nekateri teh sindikalnih voditeljev podcenjujejo tržaški delavski razred.

Naš proletariat, ki se je v preteklosti tako odločno boril ne more biti popolnoma nedovzeten za sedanje velike bitke. Treba je obnoviti kadre, zlasti one, ki ne uživajo več zaupanja delavskega razreda in delavstva ne razumejo».

Vsakdo, ki trezno misli in misli s svojo glavo, bo takoj opazil otipljiva protislovja, ki jih vsebuje že teh nekaj stavkov, ki smo jih navedli.

Najprej meče članker blato na izključene «nacionalistične» sindikalne voditelje, nato pa ugotavlja pasivnost sedanjega sindikalnega vodstva.

Če so torej sindikati po izključitvi «nacionalistov» postali pasivni, ali ni to tedaj najboljše priznanje in najboljši dokaz, da je vzrok te pasivnosti ravno izključitev teh članov odborov, ki so zagovarjali v vodstvu dosledno revolucionarno in razredno borbo in bili v tej borbi vedno vztrajni in nepopustljivi. Če so torej sedanji sindikalni voditelji pasivni, tedaj so pač bili po vsem zdravem razumu prejšnji voditelji bolj aktivni.

Posredno in nehote hvali s tem gospod Gherlizza staro sindikalno vodstvo in ugotavlja, da novo vodstvo, ali vsaj del tega vodstva, ni dovolj borben ter da ni znalo mobilizirati delavskih množic za obrambo njih interesov. Ravno to pa smo trdili mi že od vsega početka na osnovi analize nove sindikalne linije likvidatorstva in popuščanja nasproti razrednemu sovražniku. Sedaj prihaja gospod Gherlizza, seveda po drugačni poti in z drugačnega stališča, k isti ugotovitvi. Če so torej njegove ugotovitve, vsaj kar se tiče pasivnosti, enake našim, tedaj bi bilo dobro, da bi tudi dokazal, kdaj in kako so «nacionalisti» škodovali sindikatom ker če tega ne dokaže, tedaj potrjuje s svojim pisanjem, da je bila in da je njih borba pravilna.

Pri tem nočemo niti na dolgo razpravljati o tem, kdo je nacionalist, saj so dogodki to dovolj pokazali. No, če je obramba dvojezičnosti v sindikatih, zahteva, da volijo sindikalne organe tudi mali kmetje, ki so povečini Slovenci, in borba proti fašistom antiitalijanstvo, tedaj pač pisec omenjenega članka kar sam potrjuje, da je na isti liniji s CLN-om in vsemi italijanskimi šovinisti, ki tako hudo sovražijo vse, kar je slovenskega.

Pisanje tega sindikalista pa nam tudi dokazuje, kako primanjkuje tem gospodom argumentov in kako je vse njihovo delovanje protislovno in negotovo. Ravno ta protislovja dokazujejo, da v vodstvu Enotnih sindikatov marsikaj ni v redu in da tudi veliki prenapeteži, kakor je gospod Gherlizza s strahom, opažajo, da delavske množice vedno jasneje vidijo oportunizem novega sindikalnega vodstva, ki ni znalo ugodno rešiti nobenega ekonomskega vprašanja v zadnjih mesecih.

Ves ta razvoj pa smo že napovedovali v času, ko je nastal v sindikatih razdor, kajti vsak oportunizem in vsaka pasivnost morata nezadržno privesti v izdajstvo delavskih interesov.

Ugotovitev, da se tudi naši nasprotniki zavedajo, kako ta pasivnost škoduje delavstvu, naj nam bo v vzpodbudo, da bomo še odločneje vodili borbo proti likvidatorstvu in kompromisarstvu, saj bomo s tem najbolje branili interese vsega tržaškega proletariata.

Dela jim dajte, ne miloščine!

Na kongresu Enotnih sindikatov bodo branili linijo dosledne razredne borbe

5 decembra bo redni kongres Enotnih sindikatov, na katerem bo izvoljeno novo sindikalno vodstvo. Do tu bi bila stvar v redu, ker pravila določajo, da se vsako leto skliče kongres in se volita nov glavni in izvršilni odbor. Isto velja tudi za odbore raznih strok.

Ta kongres pa nima samo omenjenega namena. Že dejstvo, da kongresu ne prisostvujejo zastopniki sindikalnih organizacij Istrskega okrožja, nam kaže, da tu nekaj ni v redu. Razen tega pa je popolnoma prozorno, da hočejo s sklicanjem tega kongresa potrditi sedanjo likvidatorsko in kompromisarsko linijo sindikalnega vodstva in odobriti izključitev doslednih razrednih sindikalnih borcev, ki se niso hoteli odpovedati razredni borbi ter niso hoteli pristati na popuščanje nasproti rumenim sindikatom.

Kaj nam je prinesla nova linija sindikalnega vodstva, očiščenega «nacionalistov», kakor radichevci tako radi zmerjajo dosledne borce?

Ko je bil izvršen atentat na Togliattija, niso uspeli izvesti niti polurne stavke; brez odpora so pogoltnili obsodbo delavcev, ki so branili dvojezičnost, ničesar niso dosegli v vprašanju porasta cen racioniranim življenjskim potrebščinam. Ko so industrijci poslali v tovarne epurirane fašiste, so delavci stavkali, a sindikati so to stavko zavirali, češ da ovira pogajanja. Opogumljeni delodajalci so prišli nato celo tako daleč, da so osporavali delavcem doklado za kruh in še vedno skušajo znižati draginjsko doklado. Končno pa je dalo ravnateljstvo ladjedelnice Sv. Marka odstraniti slovenski napis na stenčasu in v duhu nove linije se ni več nihče temu uprl, čeprav trdijo vidalijevci, da so jim interesi Slovencev tako pri srcu. Novo sindikalno vodstvo je tudi sklenilo z delodajalci in Delavsko zbornico sporazum o tovarniškem odboru, kjer so Enotni sindikati popustili od svojih glavnih zahtev. Kljub vsemu popuščanju Enotnih sindikatov pa ni Delavska zbornica doslej uveljavila niti tega sporazuma, ker upa doseči še nove ugodnosti sebi v prid.

To je samo nekaj dejstev, ki kažejo, kakšne sadove je rodila nova linija, da o pasivnosti, ki so jo ustvarili med delavstvom v tovarnah, niti ne govorimo. In te «uspehe» naj bi kongres potrdil.

Res, kongres je reden in v skladu s pravili če izvzamemo odsotnost sindikalnih zastopnikov iz Istrskega okrožja. Res pa je tudi, da hoče potrditi sedanjo linijo, ki pomeni izdajstvo razrednih interesov. Tega pa ne sme dovoliti noben član Enotnih sindikatov. Zato ne bo pomenila udeležba doslednih branilcev razredne sindikalne linije na kongresu in pri volitvah delegatov pristanek in odobritev likvidatorstva in kompromisarstva, temveč ravno nasprotno: na kongresu in v sindikatih bodo razkrinkavali ves oportunizem sedanjega vodstva in tako dokazali, da razredno zavedni delavci ne bodo nikoli dopustili, da se Enotni sindikati spremenijo v navaden privesek Delavske zbornice.

Sindikalna kronika

V ponedeljek je bil v ulici Conti sindikalni plenum. Na tem plenumu so obravnavali vprašanje tovarniških odborov. Kakor je znano, je bil 11. avgusta sklenjen med industrijci, Enotnimi sindikati in Delavsko zbornico sporazum, ki je določal naloge in pristojnost tovarniških odborov. S tem sporazumom, ki ga ni bilo mogoče skleniti, dokler so bili v izvršilnem odboru ES razredno zavedni sindikalisti, so se Enotni sindikati odpovedali mnogim svojim zahtevam in se odrekli pridobitvam revolucionarne borbe v pogledu tovarniških odborov. Delavska zbornica, opogumljena po oportunizmu Enotnih sindikatov, pa je postavila svoje pogoje tudi glede volitev članov teh odborov. Delavska zbornica namreč zahteva dve ločeni listi kandidatov, to je svojo listo in listo Enotnih sindikatov. Poleg tega pa zahteva, da se delegati volijo po listah, medtem ko zahtevajo Enotni sindikati, da se volijo poimensko in da se postavi ena lista. To listo pa naj bi vodili člani obeh sindikatov ter tudi delavci, ki niso včlanjeni v nobeni sindikalni organizaciji. Vsekakor je to zelo demokratično, vprašanje pa je, koliko se sklada s prvotno zahtevo, da morajo tovarniški odbori predstavljati sindikalno organizacijo na kraju dela.

Za kmetijsko uporabo je voda predraga

Povišanje cen na splošno, zlasti pa povišanje cen vodi, je hudo prizadelo vse kmete v tržaški okolici. Mnogi kmetje posebno pa oni s Kolonkovca in Sv. Marije Magdalene, porabijo velike količine vode za vrtnarstvo. Zelenjavo je treba namreč stalno zalivati, drugače ne uspeva. Zaradi tega je sedaj z novim poviškom cen vodi od 14.78 lir na 26,30 lir za kubični meter postalo vprašanje vode zelo pereče.

Kmetje so se že za časa fašizma borili, da bi jim znižali cene vodi, ki so jo uporabljali za zalivanje zelenjane in drugih povrtnin. Po dolgem času je tedanja oblast uvidela upravičenost te zahteve ter je kmetom normalno ceno 1,20 lir za kubični meter vode, ki je veljala za zasebnike, znižala na 80 stotink. Po vojni je okupacijska vojaška uprava zopet izenačila obe ceni, ker ni hotela več priznavati njih razlikovanja. Kmet, ki uporablja vodo za zalivanje, mora torej plačati zanjo enako ceno, kakor gospoda, ki jo uporablja v svojih kopalnicah. Naši kmetje, ki pridelujejo zelenjavo, namreč porabijo velike količine vode in morajo plačati v mnogih primerih od 6000 lir do 7000 lir na mesec!

Zato so se v nedeljo sestali kmetje s Kolonkovca in iz Sv. Marije Magdalene, ki so pri stvari najbolj prizadeti, in sklenili, da bodo Enotni sindikati poslali v tej zadevi vojaški upravi protest z zahtevo, naj ta uprava posreduje pri Acegatu, da zniža cene vodi. Ta zahteva nikakor ni pretirana, če pomislimo, da so celo fašisti, ki so sicer tako močno zatirali kmetovalce in jih spravljali na boben, uvideli, da ni mogoče zahtevati za vodo enake pristojbine za kmete, ki je porabijo velike količine, kakor za zasebnike. Vojaška uprava pač ne more odreči kmetom te ugodnosti.

V tej zvezi naj še na kratko omenimo, da so kmetje zelo prizadeti zaradi porasta cen osnovnim življenjskim potrebščinam. Naši kmetje, ki doma zelo malo pridelajo, si morajo vse te življenjske potrebščine, kakor so na primer kruh, moka, maščobe, testenine, nabavljati v trgovini. Razen tega pa so tudi silno narasle cene umetnim gnojilom in raznim semenom, ki jih morajo zaradi slabega letošnjega pridelka kupovati iz Italije.

Po drugi strani pa cena zelenjavi stalno pada in je spričo brezposelnosti v Trstu tudi povpraševanje po njej vedno manjše. Kmetje v mnogih primerih niti ne morejo prodati svoje zelenjave ter jo morajo voziti nazaj domov. Vse to, ker je tudi velika konkurenca z zelenjavo iz Italije.

Ono zelenjavo pa, ki jo kmetje prodajo, morajo odstopiti trgovcem na debelo po zelo nizki ceni. Tako prodajajo na primer zeleno po 20 lir kg. Kar pa je najbolj žalostno, nimajo delavci v mestu od te nizke cene nobene koristi, ker si trgovci na debelo jemljejo od zelenjave velike dobičke.

Zaradi svojega težkega gospodarskega položaja, in nizkih dohodkov in naraščanja cen je zahteva okoliških kmetov-vrtnarjev po znižanju cene vodi za zalivanje popolnoma upravičena. To vprašanje terja nujno rešitev, kateri se oblasti, ki nas upravljajo, ne morejo odtegniti.

Opozorilo kmetovalcem!

Vabimo vse kmete, ki so dobili od sodišča poziv, naj plačajo denarno kazen, ker niso prijavili površine svojih zemljišč, da se takoj zglasijo v uradu kmetijske strokovne zveze ES v ulici Imbriani 5.

Sindikalne vesti iz Istre

Sindikalne podružnice bujskeva okraja so te dni razdelile delavcem velike količine blaga po ugodnih cenah. Vsak delavec je dobil 10 kg krompirja po 16 lir. 120 kg premoga po 14 lir. 20 litrov vina po 32 lir. 100 kg drv, usnje in milo. Poleg tega delijo še tekstil brez točk: delovne obleke ter srajce in čevlje za delavske otroke. V kratkem pa pričakujejo velike količine čevljev za delavce, ki jih bodo razdelili po zelo ugodni ceni in brez točk.

V vseh 16 večjih vaseh so bile že ustanovljene pri sindikalnih podružnicah gospodarske komisije, ki so že začele dobro delovati za splošen dvig kmetijstva in gospodarstva.

V dveh mesecih je bilo sklenjenih po zaslugi sindikalnih odborov nad 500 najemniških pogodb s kmeti, ki niso mogli ali pa niso marali obdelovati sami vse svoje zemlje. Take pogodbe se sklepajo za dobo petih let. Najemnik plača gospodarju primerno najemnino, ki jo določijo kmetijska komisija in sindikati.

Okrajni sindikalni odbor že pripravlja predavatelje za kmetijske tečaje in predavanja po vaseh z namenom, da se dvigne strokovno znanje kmetov, ki se tako seznanijo z doseženimi uspehi in novostmi v kmetijstvu ter tako dosežejo napredek z umnim in načrtnim gospodarstvom.

Jesenska setev, na katero polagajo vse podružnice ES veliko pažnjo, dobro napreduje in se bliža koncu. Letos je vse nekoliko zakasnelo zaradi preobilice dežja. Sedaj, ob ugodnem vremenu kmetje marljivo delajo, da bo posejane čim več površine. Redki so kmetje, ki nočejo posejati vseh površin, toda kmetijske komisije pri ES budno pazijo in preprečujejo njihove nakane.

V Umagu in Novem gradu sta tovarni za konserviranje rib, podružnici tovarne Arrigoni iz Izole. Tudi v teh dveh tovarnah so začeli uvajati delovne norme. Tako bo delavec, ki bo dal več ob sebe, tudi več dobil, kar bo brezdvomno prispevalo k zvišanju produkcije in izboljšanja življenjske ravni delavcev.

Da bi se čimprej dokončala dela pri gradnji zadružnih domov, se je v okviru ES ustanovila posebna komisija, ki bo za to skrbela in uvedla delovne norme tudi na gradiliščih zadružnih domov.

V Bujah snujejo mizarsko zadrugo. Prijavilo se je že 6 mizarjev. Verjetno bo število še naraslo in bodo imeli tudi več vajencev. Možno in potrebno bi bilo ustanoviti tudi krojaško zadrugo. Stari krojač Miho se za to prav vneto zanima, pri čemer mu slede še drugi.

Na splošno bo morala sindikalna organizacija v Bujščini preštudirati in rešiti problem vajencev. Za vajeniško šolo se je prijavilo že 15 mladincev, njih število pa stalno narašča.

V nedeljo je obiskala kmetijsko obdelovalno zadrugo v Pučah sindikalna delegacija iz Beograda, dijaki koprske gospodarske šole in nekaj vaščanov iz Cetor.

Zadnje čase imajo Pučani pogoste obiske iz vseh krajev istrskega okrožja, domačih in tujih novinarjev ter gospodarskih strokovnjakov. V Puče prihajajo slovenski hrvaški in italijanski kmetje ter bivši koloni, da se na lastne oči prepričajo o doseženih uspehih skupnega dela. Vračajo se navdušeni v svoje vasi in po zgledu Puč ustanavljajo podobne zadruge v svojih krajih. Tako se dogaja v Istri pravi preobrat, ki vodi v lepšo in naprednejšo ureditev dela in življenja.

Iz republik Jugoslavije

KRONIKA

:: **Pričel se je II. kongres Komunistične partije Hrvatske.** Na njem je izjavil tov. Milovan Djilas med drugim, da kakor vidimo sedaj, je bilo zgodovinsko neogibno, da se je na poti nadaljnjega socialističnega razvoja pojavil tudi problem odnosov med socialističnimi deželami in da se je pojavil prav v zvezi z Jugoslavijo, ki je preživela zelo globoko in specifično revolucijo ter v notranjem razvoju prehitela dežele, ki so v drugi svetovni vojni razbile kapitalistične okove. Pripomniti hočem samo to, da se že zdaj lahko za trdno reče, da tudi te ovire ne morejo omajati naše partije in razbiti njene enotnosti, ne morejo ustaviti močnega poleta ljudskih množic k novemu življenju, k socializmu. Potem je še dodal, da «je bila in ostane zmaga pravice in resnice zakon v mednarodnem delavskem gibanju, v katerem tudi naš primer ne more biti izjema». Kongres nadaljuje s svojim delom.

Ob tej priliki je bila tudi odprta razstava partijskega tiska, odkrit spomenik maršalu Titu v njegovem rojstnem kraju; v Zagrebu pa so odkrili spominske plošče na krajih, odkoder so vodili partijski voditelji delo KPJ.

:: **Rudnik azbesta** so odprli pri Petroven selu. To bo postal največji rudnik azbesta v Jugoslaviji. Kakovost azbesta je enaka kakovosti najboljših rudnikov na svetu. V bližini rudnika bodo v kratkem pričeli graditi tovarno, kjer bodo rudo na mestu predelovali.

:: **Veliko število bolgarskih tekstilnih** in tobačnih tovarn je v preteklem tednu izpolnilo svoje dvoletne obveze.

:: **Akademski svet FLRJ,** ki je te dni zasedal, je sklenil, da bo delal za vskladitev znanstvenega dela akademij in dajal svoje mnenje o znanstvenih problemih.

:: **Kmečka samopomoč** je na Poljskem množična zadružna organizacija kmetov, ki jih materialno in kulturno dviga. Letos je organizirala v zadrugah 1,500.000 kmetov.

:: **Sadjarski strokovnjaki** iz vse Primorske so se sestali. Ozemlje so razdelili na alpski in kraški predel in določili sadne vrste, ki jih bodo v posameznih predelih gojili. Med drugimi bodo vsadili tudi veliko število dreves rajskih jabolk (kakijev).

:: **Moškov,** znani zločinec, ustaški polkovnik in domobranski general je bil obsojen v Zagrebu na smrt kot pobudnik ustaških pokoljev, v katerih je bilo pobitih na tisoče ljudi.

:: **Pozimi bodo nadaljevali velika gradbena dela** v Jugoslaviji. Delavci bodo dobili primerno obleko, perilo in obutev. Zlasti bodo delali v Beogradu. Pozimi bodo gradili tudi več železniških mostov, med njimi tudi železniški most čez Savo pri Bosenski Rači. Delavci pri gradnji hidrocentral in predorov bodo delali vso zimo.

:: **Prihodnje leto bodo v Vojvodini pridelovali na velikih površinah** riž. Strokovnjaki pokrajinskega zavoda za kmetijska raziskavanja v Novem Sadu so raziskali, ali bi bilo mogoče pridelovati riž na neizkoriščenih zemljiščih, ki obsegajo več tisoč hektarov. Ugotovili so, da bo mogoče riž pridelovati na močvirnih in drugih doslej neuporabnih tleh.

:: **Kolhozov - milijonarjev** je veliko v Sovjetski zvezi. Samo v Tadžikistanu je 102 kolhozov, ki imajo letno preko milijon rubljev dohodkov, v Kazakstanu je 60 kolhozov, ki imajo nad 200 milj. rubljev dohodkov. Velik del dohodkov uporabijo kolhozi za razvoj svojega gospodarstva in ureditev vasi.

:: **Močne električne žarnice** bodo odslej naprej poleg normalnih izdelovali po zaslugi kovinarja Belušiča v tovarni «Tesla». Odkril je nov način izdelovanja grla žarnic, ki so jih morali preje uvažati.

:: **Invalidi** so opravili letos 39.135 delovnih ur v Ljubljani. 56 tovarišev si je priborilo s prostovoljnim delom znake prostovoljnega dela, 25 pa celo zlate znake z rdečo zvezdo

29. novembra 1943 je bila uzakonjena demokratična ljudska oblast

Bogastva so pričela služiti ljudstvu

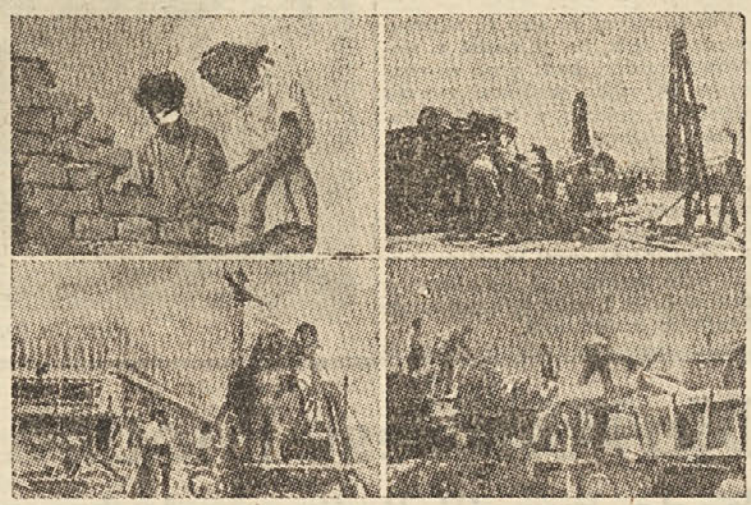

Pet let po zgodovinskem zasedanju AVNOJ-a v Jajcu, ob koncu drugega leta petletke se je vsa Jugoslavija spremenila v velikansko gradišče. Povsod v državi se dvigajo nove tovarne, nove železniške proge, električne centrale, stanovanjske naselbine, melioracijske prekope ter rečne in pomorske prometne naprave. Mladina je zgradila tri velike železniške proge.

Z elanom, požrtvovalnostjo in strokovnim znanjem junaških mladincev, delavcev in strokovnjakov se vedno bolj dviga poslopje Predsedstva vlade na gradilišču Novega Beograda

29. november je dan, ki je globoko zapisan v srcu vsakega Jugoslovana. Tega dne je bila 1943 proglašena republika, uzakonjena in potrjena demokratična ljudska oblast. Za ta dan se je borilo in prelivalo kri stotisoče delovnih ljudi. Zato je 29. november praznik vseh Jugoslovanov vseh, ki so se junaško borili v zavesti, da bodo njihove žrtve podlaga novega srečnejšega življenja. Letos poteka že četrto leto, in Jugoslovani s ponosom pokažejo vsakomur, kaj so naredili in kje so na njihovi poti v socializem.

—«»—

Vsak dan izpolnjujejo nova podjetja predvideni plan za letošnje leto. Kje je skrivnost vsega tega? Sprostile so se ustvarjalne sile ljudi, ki se zavedajo, da ne delajo več za izkoriščevalce, temveč zase in za svoje otroke. Zdi se, kot da bi imeli vedno pred očmi številke najbolj sramotnega gospodarjenja z jugoslovanskim naravnim bogastvom, ko je šlo pred vojno na tuje vsako leto **83.7 odst. antimonove rude, 63.4 odst. železne rude, 74,8 odst. surovega bakra, 93.2 odst. itd.**

Samo petletni plan je bil tisti, ki bo mogel **izbrisati vse to, ki bo dosegel,** da se Jugoslavija osamosvoji in tako zavaruje svojo svobodo, ki jo je tako drago plačala.

Petletni plan je ena sama velika naloga, zaobljuba. V celotni industrijski proizvodnji bodo presegli 5 krat predvojno proizvodnjo, proizvodnjo električne 4 krat, premoga za 272% in proizvodnjo železne rude za 887.000 ton. Razumljivo je, da so to velike naloge. Res je da jih je bilo mnogo, ki so govorili, da je plan nerealen. **Toda jugoslovansko ljudstvo je prav s presegan̈jem plana dokazalo,** da plan ni samo realen, temveč bo tudi presežen.

Ker je elektrifikacija najbolj važna, bodo v Jugoslaviji zgradili 22 hidrocentral. Mariborska je že v pogonu, prav tako v Kotorju ter nekaj manjših.

Da bo plan izpopolnjen bodo znanstveniki skonstruirali stroje, ki bodo še boljši od uvoženih. Litostroju bodo pripomogli pri načrtih strokovnjaki novoustanovljenega zveznega instituta za turbostroje v Ljubljani, ki preizkuša poleg turbin za hidrocentrale tudi črpalke za namakalne postaje, ki jih bo Litostroj tudi izdeloval. Prav tako preizkušajo črpalke za sesanje zemlje. **S temi črpalkami bodo kopali prekop** Donava-Tisa-Donava, nasipali tla za novi Beograd in zasipali Skadrsko jezero.

Temelje industrializaciji ustvarjajo tudi tovarne težkih orodnih strojev. Ena izmed najvažnejših je tovarna «Ivo Lola Ribar» v Beogradu, ki je izdelala že prve proizvode, med njimi 40 ton težke škarje za sekanje jekla (do 75 mm debeline) in stiskalnico za stiskanje železa z jakostjo 150 ton pritiska.

V tovarnah «Prvomajska», «14. oktober», «Jasenica» in «Rade Končar» delajo gradbene stroje domačih konstruktorjev, kladiva na zračni pritisk, stroje za predelovanje konoplje, električne motorje, generatorje, transformatorje, indukcijske in avtomatične telefone, električna dvigala itd.

—«»—

Jugoslavija je bogata dežela. Z dneva v dan postaja bogatejša, zato, ker se je pokazalo, da morejo samo pod ljudsko oblastjo velika bogastva dežele ljudstvu tudi služiti.

Zadružna misel vodi kmeta v skupnost

Pod vodstvom OF se podeželje bori za dvig kmetijstva, gradi zadružne domove in bo dalo pomoč gospodarskim panogam, kjer primanjkuje delavcev. Množične prostovoljne akcije v mestih

Pojdimo enkrat v slovensko vas. Takoj na prvi pogled bomo videli, da se je spremenila. Tam na njenem najvažnejšem in najpomembnejšem koncu stoji zadružni dom — dograjen ali še v surovem stanju — dom je, ki dovolj jasno kaže, da je vas prevela zadružna misel; gradili so ga v času, ko so imeli dovolj dela na polju. Zgradili so ga, ker so ga potrebovali.

Kaj slišimo na vasi? Pogovor kar vre o koloradskem hrošču, ki so ga skupaj uničevali; mobilizirana je bila vsa vas, ko jim je grozila skupna nevarnost. Govore o setvenem načrtu, tudi to je stvar cele vasi, potem o nabavi semen, njihovih sortah in gojenju, ki ga potrebujejo, govore o odkupih in vezanih cenah, od katerih imajo vsi skupaj korist.

Z eno besedo, vas je prevzela

misel celote.

Vsi skupaj jo tvorijo in kdor še vedno noče vanjo, stoji ob strani, najde na konec koncev pot vanjo, ker ne more drugače.

Da ,samo zadružna misel je bila tista, ki je vodila kmeta v skupnost. Spoznanje se je rodilo, takrat, ko so na vasi uvideli, kdo je bil prav za prav tisti, ki jih je motil, da prej niso tako delali. To so bili kmečki mogotci, ki so hoteli imeti razdor, da so lahko v kalnem ribarili. Danes jim je pa odklenkalo. Danes ne morejo več špekulirati na račun šibkejšega, tudi tam, kjer hočejo pri oddajah ogoljufati oblast, jim ne gre več. Na vasi je ustvarjena misel skupnosti in ker člani OF prav tako

trdno drže svoje pozicije v rokah,

kot so jih med borbo, je prav OF baza narodne oblasti, aktivna vojska more tudi vas rasti in se razvijati, na fronti socializma.

Ob drugačnih pogojih kakor preje posvetiti se more nalogi, ki je najvažnejša:

borbi za dvig kmetijstva,

ker hoče tudi vas prispevati k boljšemu življenju.

OF vzgaja vas. To zimo, ko bo delo na polju počivalo, bodo vaški odbori pričeli z nadaljnjim intenzivnim

politično vzgojnim delom.

To ne bodo suhoparna predavanja, temveč bodo na njih iz vsakdanjega življenja prikazana temeljna načela marksizma-leninizma. Tako bo vas še bolje spoznavala svojo pot v prihodnje.

Se eno bo storila OF letos na vasi: organizirala bo pomoč podeželja

tistim gospodarskim panogam,

kjer primanjkuje delavstva. Vedno je tako, da nekateri na vasi nimajo pozimi ničesar prijeti. Sedaj bodo šli v industrijo in se vrnili k pomladanskemu delu z zaslužkom, prihranjenim med zimo.

V Sloveniji so letos pod vodstvom OF zgradili

173 zadružnih domov,

od katerih je 33 že predanih svojemu namenu .Od ostalih jih je 26 že dozidanih, na 51 domovih zidajo še eno nadstropje, na 45 pritličje, na 85 pa betonirajo temelje.

Kmet je opravil pri graditvi zadružnih domov ogromno delo. 76.823 kub. m zemlje so izkopali za graditev temeljev, sezidali pa so 44.021 kv. m zidu. Izdelali so 18.179 kv. m stropne konstrukcije in pokrili 47 tisoč 490 kv. m strehe. Na 6639 kub. m lesa so bila opravljena mizarska dela (izdelana okna, vrata, notranja oprema itd). Ometali so 21.924 kv. m zidu, položili 6474 kv. m poda in pobelili 14.163 kv. m zidu

Največje zasluge pri graditvi imajo

člani Osvobodilne fronte,

ki so opravili 1.219.325 prostovoljnih delovnih ur. Ogromen delež pri graditvi domov je tudi prispevala mladina, ki je opravila pri zadružnih domovih 905.492 delovnih ur. Naše žene so dale 326.782 ur, člani sindikata pa 402.288 delovnih ur.

Te številke govore o visoki

zavesti ljudi na vasi.

Prav zato pa danes že 3340 kmečkih ljudi s ponosom nosi značke, ki so jih sprejeli za svoje požrtvovalno delo na zadružnih domovih. Na vaseh dela 542 frontovskih kmečkih brigad, v teh je vključenih nad 75.000 frontovcev ter 183 mladinskih čet z nad 10.600 mladinci. Te brigade in čete so prvoborci pri graditvi zadružnih domov in velik pomočnik kmetu.

V teh dneh so praznovali tudi svojo zmago

prostovoljni delavci

Ljubljane, ki so končali s tlakovanjem Dolenjske ceste od Karlovškega mostu do mestne meje pri Rudniku. Vsega skupaj je delalo na cesti 90.646 prostovoljcev, ki so opravili 399.843 ur.

Pod vodstvom Osvobodilne fronte so tlakovali 3 km ceste. Porabili so 2. milijona 500.000 granitnih kock. Pri gradnji ceste so morali podreti 4 hiše, 2 pa morata biti podrti v najkrajšem času.

Medtem pa bodo dečje jasli na Resljevi cesti kmalu gotove, poslopja, ki bodo dala Ambroževemu trgu popolnoma drugačno sliko, bodo tudi kmalu pod streho. Na vseh koncih in krajih Ljubljane delajo prostovoljni delavci - člani Osvobodilne fronte. Pa ne samo v glavnem mestu, po vsej Sloveniji in Jugoslaviji grade člani Ljudske fronte

s svojimi rokami

s tekmovanjem in pesmijo na ustih. Da morejo vzdržati tak tempo dela, jih žene naprej zavest - da grade sebi boljše življenje.

ZAVEST SVOBODE IN SODOBNA VZGOJA SE USTVARJATA V TESNEM STIKU S PRIRODO

Študijska naselja v zelenem okolju

Da je danes študent v Jugoslaviji, skoro bi rekli plačan, kot kakršen koli drugi uradnik, je že stara stvar. Toda ljudska oblast je šla še dalje. Preskrbela mu bo stanovanja in okolje, v katerem se bo lahko nadalje razvijal v delovnega inteligenta, saj bo takrat, ko bo delal vse tisto, kar mu danes skupnost nudi, s svojim delom tudi povrnil.

Danes grade v Jugoslaviji študentska naselja, toda ne taka, ki bi imela samo eno zgradbo z utenjenimi prostori, ker je to morda največkrat najboljša tehnična in ekonomska rešitev in ki bi napravljala vtis vojašnice; danes skrbe, da imajo tudi študentovski domovi prijetne udobne prostore sredi prijetnega zelenega okolja.

V naprednih družtvenih odnosih se v Jugoslaviji zavedajo, da se zavest svobode in nova sodobna vzgoja ustvarjata v tesnem stiku s prirodo in to v prvi vrsti z njo. Tako oblikujejo tudi v arhitektoniki.

V tem smislu so izdelali sami študenti za diplomski izpit na zagrebški univerzi projekte svojega bodočega naselja, ki ga bodo pričeli kmalu graditi. Zgradili bodo naselje za 3.000 dijakov. Da bi se moglo življenje v naselju pravilno razvijati in da se prav tako tudi iz estetskih razlogov prepreči preveliko razsežnost naselja, so projektirali to naselje v tri celote, tako da bo v vsaki stanovalo po 1000 študentov. Vsaka izmed teh enot bo imela svoje središče, dočim bodo vse povezane v enoten upravni in kulturni center.

Pri projektiranju so gledali na to, da ne bo stanovalo več kot 100 študentov na prostoru enega hektarja. Stanovanjska poslopja bodo imela sobe z dvema posteljama in skupnimi pralnicami. Na eno osebo bo prišlo 7 do 8 kub. m prostora. 4 - 8 sob bo v eni zgradbi, v kateri bo še poseben prostor za skupno umivanje in tuš.

V naselju bodo prodajalne, trafike, domovi kulture, predavalnice, parki za učenje in sprehode, kino dvorana, dvorana za koncerte in gledališke

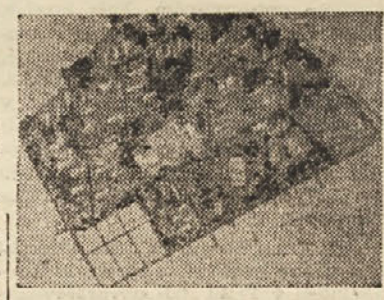

Načrt študentskega naselja v Zabrebu

predstave. Prav tako bodo zgradili fizkulturno igrišče. Da bi pa fizkultura ne motila drugih pri učenju, bo prostor zanjo izven stanovanjskih prostorov, toda vseeno tako, da bodo igrišča pristopna študentom iz vseh treh stanovanjskih enot.

Podobno stanovanjsko naselje že grade v Ljubljani za Rožnikom. Za poleten in zimski odmor, študentov pa so pričeli letos med počitnicami graditi študentje iz ljubljanske, zagrebške in beograjske univerze študentsko naselje in okrevališče na Možaklji (12 km od Bleda). Tamkajšnje naselje bo imelo 28 objektov in bo stalo na nekdanjem kraljevem lovišču. Načrte so izdelali študentje sami in letos so že zgradili stanovanjske paviljone, postavili telefonsko zvezo, vodovod in elektriko.

Umetnost - Prosveta

Bolgarski kominformisti in Cankar

V bolgarski prestolnici Sofiji so pripravili premiero Cankarjeve drame «Kralj na Betajnovi». Vloge so poverili najboljšim bolgarskim odrskim umetnikom, ki so se lotili dela z vso resnostjo.

Kritika pa je o delu pisala: «Cankar je videl krvavi in brutalni lik vaškega kralja... kulaka že leta 1902, ko je pisal svojo dramo; videl je stvar, ki je sedanji voditelji KPJ niso videli in ki jo sedaj celo protežirajo, ker se niso lotili množične kolektivizacije poljedelstva... Njegovo delo «Kralj na Betajnovi» je predvsem realistično delo z ostro satiro in njegova uprizoritev v našem narodnem gledališču je sijajna osvetlitev sklepov Kominformbiroja — vprav, kaj so kulaški elementi na vasi in kako so prišli v zadnjih 60-70 letih do svojega bogastva...» Nekaj dni nato pišeta komunistično in sindikalno glasilo, «da so pozitivne poteze v drami tako zamaskirane in zadušene s tako idejno revščino, da za splošno negativno oceno gledalcev ne pomenijo nobene vrednosti. «Kriti ki napadajo odgovorne, češ zakaj so dovolili uprizoritev te tako «mračne» drame, «ki ne ustreza težnjam in svetlemu tonu naše borbene socialistične dobe...»

Po mnenju sofijske kritike nima Cankar nobene zveze z našim svetlim, herojskim časom medtem bo vsi občutimo, da je prav Cankar glasnik nove dobe. Socialist Cankar je ostro in neposredno kritiziral kapitalizem in njegova drama «Kralj na Betajnovi» je eno prvih del v svetovni književnosti, v katerem so prikazana protislovja na vasi. Delo je močna kritika kapitalizma s strani proletariata in tega nihče izmed svetovnih kritikov ni zanikal.

Ker pa je veliki Cankar Slovenec, ga je bolgarska kritika ocenila tako, kakor ocenjujejo vse delo pripadnikov jugoslovanskih narodov — zvesto v službi resolucij in obsodb Informacijskega urada.

Kranjski komedijanti

(Ob krstni predstavi nove slovenske komedije)

Ljubljanska drama je že tretjo sezono otvorila z dramo Bratka Krefta. S tem je hotela poudariti pomen našega osrednjega dramskega gledališča za slovensko dramatiko, vsekakor pa pomeni to tudi veliko priznanje mlademu slovenskemu dramatiku Bratku Kreftu, ki se je že do danes s svojimi deli uvrstil med naše vodilne dramatike.

Bratko Kreft se je pojavil v slovenski literaturi okoli leta 1930 kot študent filozofske fakultete ljubljanske univerze. Prvi roman iz dijaškega življenja mu je prinesel literarni sloves pa tudi preganjanje od strani tedanjih protiljudskih oblasti, ki so avtorja celo zaprle. Kreft se je v nadaljnjih letih udejstvoval kot feljtonist, urednik literarne revije, nato pa je presenetil slovensko kulturno javnost z dramo Celjski grofje, ki je doživela velik uspeh in mu prinesla sloves odličnega dramatika. Od tedaj dalje se je posvetil izključno odrski umetnosti. V ljubljanskem gledališču je bil zaposlen kot režiser, kot pisatelj pa je napisal najprej komedijo Kreature, ki je bila uprizorjena pod naslovom Malomeščani ter doživela velik uspeh, a bila slednjič prepovedana. Nato je napisal Veliko puntarijo, ki obravnava problem kmečkih uporov in s katero je ljubljanska drama otvorila svojo sezono v letu 1946-47. Tik pred sovražno okupacijo Jugoslavije je dokončal komedijo Kranjski komedijanti, po osvoboditvi pa je prepesnil Levstikovega Tugomerja, ki so ga uspešno uprizorili, lansko sezono.

Kranjski komedijanti so komedija, v kateri avtor prikaže izrez iz življenja in delovanja naših kulturnih delavcev v času prosvetljenstva in v dobi, ko je v Ljubljani nastala in bila uprizorjena prva slovenska igra.

V dobi narodnega prebujenja, ki so ga na Slovenskem zanetile napredne ideje francoske revolucije, so tudi v Ljubljani, središču tedanje Kranjske, zrasli izobraženci, ki so se uprli mračnjaškemu vzdušju, vladajočem pri nas, se navdušili za napredne ideje francoske revolucije in s tem tudi za domačo kulturo in slovenski jezik. Krog naprednih ljubljanskih izobražencev, katerega vodilni duh je bil literat, prirodoslovec, mecen in rodoljub baron Žiga Zoiz in ki je združeval vse naše pomembne može tedanjega časa, (Vodnika, Japlja, Linharta) je poleg drugih zaslug pomemben predvsem zaradi tega, ker je rodil prvo slovensko dramo. V tem kulturnem krožku je namreč zaživel tudi Anton Linhart, ki se je po Zoizovi zaslugi odvrnil od nemške literature, se kot revolucionar in svobodomislec navdušil za slovensko kulturo ter se odločil, da napiše prvo igro v slovenskem jeziku, hoteč s tem dokazati sposobnost slovenščine za književnost, zlasti dramatsko obdelavo. Tako je Anton Linhart napisal, oz. predelal po nemškem izvirniku prvo slovensko igro Županovo Micko, ki so jo člani Zoizovega krožka kot diletantje uprizorili 28.12.1789 v ljubljanskem gledališču. Linhart je kasneje napisal še igro Matiček se ženi, ki je doživela še večji uspeh in jo še danes uprizarjajo na slovenskih odrih.

Sklepni prizor s «Kranjskih komediantov». Na sliki vidimo Zoisa (sedi), za njim so Matiček, Linhart in Micka. Desno od nje je Japelj. Vodnik na levi (v meniški obleki)

Zoizov literarni krog in nastanek prve slovenske igre tvorita okvir, v katerega je Bratko Kreft vnesel dogajanja svoje komedije. Tako nam ta podaja verno podobo naših tedanjih vodilnih kulturnikov, njih neumorno prizadevanje za uveljavljenje slovenskega jezika v kulturnem življenju in javnosti ter težave, ki so jih morali ti premagati, preden so pripravili uprizoritev prve slovenske igre. Razen tega, da so Kranjski komedijanti verna podoba slovenskega kulturnega preporoda pa je avtor vpletel še celotno Zupanovo Micko, kar daje komediji «še nek poseben slavnosten spominski značaj», kot pravi avtor sam.

Razen pomembnosti snovi, ki jo obravnava, pa je Kreftova komedija tudi razgibano zgrajena, kar ji zagotavlja odrski uspeh. Ne samo kot pisatelj, temveč tudi kot režiser dobro pozna gledališče in načela, katerim mora ustrezati vsaka igra, da v polnem obsegu zaživi na odru. Zaradi tega je prepletel vso komedijo z duhovitimi dialogi, polnimi domislic, intimnimi prizori ter spretnimi zapleti in jo razen tega napisal v govorici tedanjega časa, kar daje igri še posebno barvitost.

Uprizoritev Kranjskih komedijantov je ljubljanska drama pripravljala že spomladi 1941, toda italijanska okupacija je preprečila uprizoritev, zaradi naprednih idej, ki jih komedija izraža in ker je italijanska pevka, ki nastopa v njej, preveč slabo orisana (kot navaja avtor sam). Letos je slovensko gledališče ponovno naštudiralo igro in z njo otvorilo letošnjo dramsko sezono v Ljubljani. Avtor je komedijo sam tudi zrežiral, ter ji kot režiser dal hiter tempo v govoru in nepretrgan potek dejanja, kar je glavna zahteva vseh komedij te vrste. Zaradi prvovrstne zasedbe vseh vlog po prvakih ljubljanske drame, odlične skupinske igre, okusne in razkošne inscenacije ter zaradi odlik komedije same, so Kranjski komedijanti doživeli v Ljubljani izredno velik uspeh. Zato ni nobenega dvoma, da bodo komedijo uprizarjal tudi na drugih odrih.

Vsekakor si je s Kranjskimi komedijanti Bratko Kreft pridobil novih zaslug za slovensko dramatiko. Napisal je igro, ki je ena redkih slovenskih komedij, oz. sploh edina te vrste, obenem pa je umetniško dognano upodobil slovenski preporod, kot enega najpomembnejših dob slovenske kulturne zgodovine.

S. R.

Prosveta med ljudstvom

V soboto 21 novembra je bil na Konkonelu «Koroški večer». Prireditev sama na sebi je imela dobrodelen značaj, kajti pobirali so prostovoljnje prispevke za nakup zdravil za tovarišico Bruno Unašič in za Dijaško Matico. O borbi koroških Slovencev za nacionalno svobodo je govoril tovariš Boštjančič Karel. Po govoru se je razvil pester spored, pri katerem je sodeloval kvintet «Fantje s Krasa», domači pevski zbor «Višava» ir. mladi solistki Jolanda Močnik ter Ferluga Lidija. Najbolj so seveda vžgale slovenske narodne pesmi, ki so jih dovršeno peli «Fantje s Krasa». Peli so v glavnem koroške narodne pesmi, ki se odlikujejo po lepi melodiki.

* * *

Prosvetno društvo v Lonjerju se drži navodil SHPZ, ki je med drugim priporočala prosvetnim društvom, da napravijo prireditve v korist Dijaške Matice. To so uresničili Lonjerci v soboto zvečer. Uvodno besedo je imel požrtvovalni kulturni delavec župnik Piščanec, ki je obenem vodil bogat program ter ga z lepimi besedami povezal v celoto. Tovarišica Kozem Rožica je odpela večje število umetnih in narodnih pesmi za sopran solo. Najbolj so vžgale ruske pesmi. Ta večer pa so bili povabljeni v Lonjer tudi člani Slovenskega narodnega gledališča. Tovarišica Ema Starčeva in Silvij Kobal sta celo lepo recitirala odlomke iz Cankarjevih del. Na tem večeru pa je nastopil tudi domači pevski zbor pod vodstvom tov. Lavrenčiča Justa.

Prireditev je potekala v najlepšem redu, le v začetku so nekateri prenapeteži bili proti temu, da bi govoril župnik Piščanec. Tudi med samo prireditvijo so iskali povod, da bi razbili prireditev, ki se je je udeležilo veliko ljudi in ki je izredno lepo uspela.

In vendar jim ne bo uspelo zavreti slovenske kulture!

Tudi v Bazovici je Koroški večer nad vse lepo uspel, čeprav je skušal kulturno predavanje nadomestiti Vidalijev razbijač Blažina s svojim političnim prepričevanjem, kako nujno je, da dvignemo osebne izkaznice. Vendar pa se mu tokrat ni posrečilo preprečiti Koroškega večera; veliko število poslušalcevje sledilo zanimivemu predavanju o Koroški ter poslušalo lepo petje «Fantov s Krasa» in si želi še mnogo takih večerov.

O drugi premieri Slovenskega narodnega gledališča

Ko so približno pred sto leti v petrograjskem gledališču uprizorili Gogoljevega «Revizorja» in «Ženitev», se je pokazalo na obrazih gledalcev nerazumevanje. Z odra je zijala tako znana življenjska resničnost, da je samo ob sebi izginilo običajno naziranje o gledališču. Na koncu predstave je smeh, ki je od časa do časa prasnil v dvorani, popolnoma utihnil. Vsi so v napetem pričakovanju sledili temu, kar se je dogajalo na odru. Mrtva tišina v dvorani je pokazala, kako globoko sta komediji prevzeli prisotne.

Po predstavah so se kritiki na vsa usta trudili dokazati, da si je Gogolj izmislil svoje junake, da v življenju ni takih ljudi. «Čemu nam je treba razkazovati te robatosti, te umazane cunje?»

Toda čim bolj je besnelo vse, kar je bilo topo in nazadnjaško, tem bolj je potegnil napredni del družbe z Gogoljem in njegovi «izmišljeni junaki, polni grdobij», so si osvojili svetovne odre in so še danes po sto letih živi nastopili na odru tržaškega gledališča.

Režiser Jože Babič je zrežiral Gogoljevo komedijo «Ženitev» in zanjo pripravil tudi scenarij, po katerem si se lahko posebno v prvem dejanju takoj vživel v lenega gospodarja še bolj lenega sluge. Videti je, da je Jože Babič pri svoji režiji natanko premislil vsak gib posameznih igralcev, celo obrazno mimiko posameznikov ter vse strnil v celoto, ki je vzbujala od začetka do konca igre pozornost gledalcev. Posebno posrečeno je bil postavljen na oder prizor iz druge slike, medtem ko je bilo včasih dejanje malo prerazvlečeno in bi s pospešenim tempom komedija na svojem uspehu le pridobila.

Jože Babič, ki je v zadnjem času vskočil namesto obolelega M. Sancina, se je kot igralec in prav tako v maski odlikoval ter je s svojo režijo in v vlogi pomorščaka Ževakina dosegel resničen uspeh.

Poleg ženina Ževakina so bili med snubci še Lukež kot Podkoljosin, Košuta kot eksekutor Jajčnica in Podkrajšek kot pehotni častnik Anučkin.

Posrečena trojica, vsak posameznik pa verna slika tipov, ki so jih predstavljali. Podkoljosin, oblomovski len, neodločen je vendarle pokazal odločnost, ko se je odločil, da zbeži pred poroko — skozi okno. Lukež se je vživel v Gogoljevega «junaka», s svojo zbeganostjo vzbujal smeh in pozornost. Le v prvem dejanju je bil prestar.

Podkrajšek pa skoraj nismo spoznali, zdel se nam je s svojim neprestanim salutiranjem in s svojim bedastim smehom pravi upokojeni častnik, ki je bil upokojen najbrže zato, ker je bil tako «pameten». Tudi maska je bila odlična.

Prav tako je bil dober Košuta kot preračunani eksekutor Jajčnica. Rado Nakerst je kot Podkoljosinov prijatelj Kočkarjev bil včasih kar prebučen, bil pa je s svojo vedrostjo in živahnostjo tipično nasprotje lenega prijatelja ter je vodstvo nad prijateljem in spletkarjenje proti drugim snubačem prepričevalno izpeljal.

Stijepan, Podkoljosinov sluga je bil Josip Fišer, ki je s svojo pojavo dobro izpopolnjeval zanemarjeni dom svojega gospodarja.

V manjši vlogi je nastopil še E. Zega.

Stefka Drolčeva je kot Agatija Tihonova ponovno potrdila sloves, ki si ga je dobila kot Sheakespearova Viola.

Odlični sta bili teta Nade Gabrijelčičeve in posredovalka Angele Rakarjeve. Posebno druga je značilno ženitbeno mešetarko tako sijajno podala, da si težko zamišljamo boljšo. Ljubka je bila hišna Vere Remčeve.

Druga premiera v letošnji sezoni nas je znova prepričala, da kljub tolikim oviram ter v tako težkih tehničnih pogojih naše Slovensko narodno gledališče napreduje in je ter ostaja glasnik slovenske kulture na tržaških tleh.

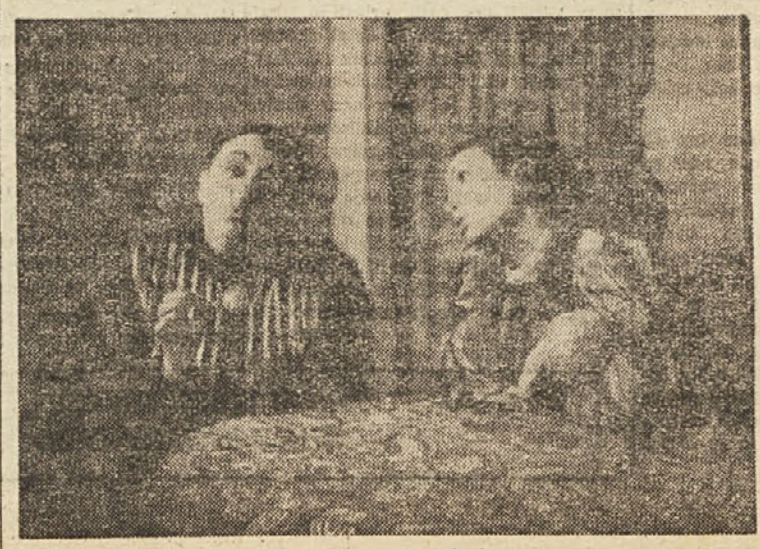

Fjokla: «Tako ma hna usta ima . . .»

Nove knjige

Kump Robert: Smučar (izdala Državna založba Slovenije), je obsežna knjiga, v kateri podaja avtor vse, kar je v zvezi s smučanjem. Tako govori o smučeh, opremi, tehniki smučanja, navaja osnovne nauke smučanja, razlaga spust, vzpon, smučarske skoke in sploh vse, kar utegne zanimati vsakega smučarja. Posebnost knjige je že v tem, da avtor vsa vprašanja tolmači s slikami in shematičnimi črteži, kar predstavlja novost v načinu obdelave športne snovi.

A. Serafimovič: Železna reka, je povest, ki jo je Slovenski knjižni zavod izdal za 31. obletnico Oktobrske revolucije. Serafimovičeva povest spada danes med klasična dela sovjetske literature in je izšla že v nešteto izdajah, prevedena pa je tudi na vse tuje jezike. Delo se odigrava v času državljanske vojne, sredi velikega nemira in ob prehodu iz starega v novi svet. Posebnost povesti je, da nima glavnih oseb, temveč je osnovni junak povesti ljudska množica. Ta množica, ki se prvovrstno še ne zaveda svoje moči, naraste v silo, ki je ne more nihče več ustaviti in ki kot železen hudournik drvi preko vseh ovir ter doseže slog povesti, način pripovedovanja in jezik povsem ustrezata snovi in strogemu realizmu povesti.

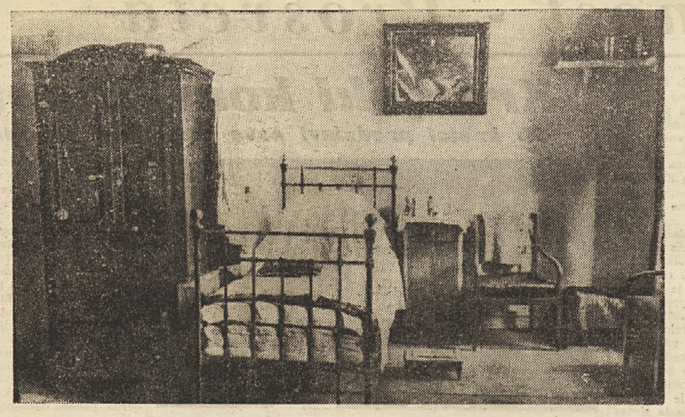

Preprosta spalnica Leva N. Tolstoja

Kako umetnik ceni umetnika

IZ PISMA MAKSIMA GORKEGA OB SMRTI LEVA NIKOLAJEVIČA TOLSTOJA

Lev Nikolajevič je mrtev.

Prejel sem brzojavko, ki pravi s čisto navadnimi besedami: m r t e v j e.

Zadelo me je v srce, da sem glasno jokal od jeze in žalosti. Zdaj mislim napol brezumen nanj, kakršnega sem ga poznal in videl, — in čutim mučno potrebo govoriti z njim. Predstavljam si ga v krsti: leži kakor gladek kamen na njegovi bradi kradoma njegov zagonetni zamaknjeni smehljaj. Njegove roke so se zdaj mirno sklenile — dovršile so svoje težko, trdo delo!

Spominjam se njegovih ostrih oči, ki so vsaki stvari videle do dna, gibov njegovih prstov, kž so bili, kakor da neprestano nekaj gnetejo iz zraka, njegovih besed, njegovih šal, njegovih kmečkorobatih priljubljenih izrazov, njegovega nekoliko nedoločenega glasu. In vidim, koliko življenja je imel ta mož v sebi, kako nečloveško umen je bil, kako — neznanski.

Nekoč sem ga videl, kakor ga morda ni nihče drugi. Sel sem po obali k njemu v Gaspro. Pod Jusupovskim posestvom sem zagledal na obrežju med kamenjem njegovo majhno, oglato postavo v sivi, pomečkani slabi suknji s potlačenim klobukom na glavi. Sedel je in si lica podpiral z rokami; med prsti so frfotale srebrne niti njegove brade. Gledal je daleč ven na morje. Dobrikajoče so plijuskali ob njegovih nogah zelenkasti valovi, kakor da bi staremu čarovniku pripovedovali o sebi.

Z besedami ne morem izraziti, kaj sem tedaj občutil, radost je bila v moji duši in groza, — nato se je vse steklo v blaženo misel: «Nisem sirota, dokler živi ta človek med nami!»

Nato sem se previdno odpravil, da ga ne bi zmotil v njegovih mislih; zdaj pa čutim, da sem osirotel, jočem pri pisanju, — še nikoli v življenju nisem tako neutolažljivo, tako obupno, tako bridko jokal! Ne vem, ali sem ga ljubil, — toda saj je vseeno: ljubiti ali sovražiti! Zmeraj je vzbujal v moji duši silovite, fantastične občutke in valovanja; odpornost in sovraštvo, kž ju je vzbudil on, nista umetala duše, ampak sta jo vzburila, sprostila in jo naredila sprejemljivejšo in dovzetnejšo. Bil je čudovit ko se je drsujoč s podplati, kakor da bi hotel gospodovalno zaokrožiti zemeljske neravnosti, nenadoma pojavil v vratih ali izza vogala, ko je stopal k nem s kratkimi, lahkimi, naglimi koraki moža, ki je navajen veliko hoditi po tej zemlji. S palci za pasom se je za trenutek ustavil in se hitro razgledal z ugotavljajočim pogledom, ki je takoj opazil vse novo in kž je takoj sprejel smisel sleherne stvari.

Vstopil je in je bil videti tako majhen. Toda takoj so bili vsi drugi manjši od njega.

Tolstojeve knjige sem prebiral pozorno in z ljubeznijo in mislim, da imam pravico povedati o njem, kar mislim, čeprav se bo morda čulo drzno in splošnemu mnenju o njem kaj malo podobno. Prav tako dobro kot drugim mi je znano, da nihče bolj ne zasluži imena egenija, da ni nihče notranje bolj kompliciran in bolj poln nasprotij, bolj vzvišen v vsem, — da, v vsem. Vzvišen v prav pozebnem smislu. Nekaj je v njem, kar mi je vselej vzbujalo željo, zaklicati vsem in vsakomur: Poglejte, kakšen čudovit človek živi na tem svetu! Zakaj Tolstoj je tako rekoč predvsem in v prvi vrsti — človek!

V njem je marsikaj, kar mi je včasih vzbudilo sovraštvu sovodno čustvo in kar je z morečo težo legalo na mojo dušo. Njegova čez vsako mero vzrasla osebnost je nekak grozanski skoraj strahotni pojav. V njem je nekaj orjaka, Sojetopora, ki ga zemlja ne more nositi.

Da, velik je!

Vse svoje življenje se je bal smrti in jo sovražil, vse življenje je njegovo dušo pretresala «arzamaška groza». On, Tolstoj, da mora umreti? Ves svet, vsa zemlja gleda nanj; iz Indije, iz Amerike se pno do njega živo trepetajoče niti, njegova duša je za vse in za vselej!

Zakaj naj bi narava ne napravila v svojem zakonu zanj izjemo, zakaj naj bi ne podelila telesne nesmrtnosti enemu človeku? Zakaj ne? Gotovo je njegova misel pretrezna, prepameten je, da bi veroval v čudeže; in vendar je vročekrven in iskalec; in divja kakor orjaški novinec, ki ga popade obupen strah pred neznano vojaščino.

(Nadaljevanje na 12. strani)

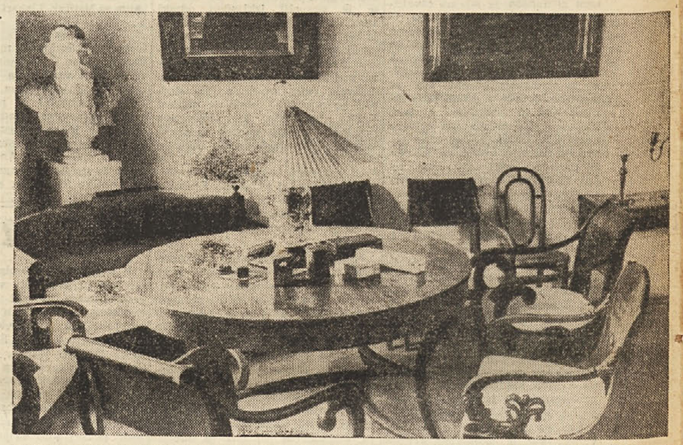

«Kotiček resnih razgovorov» so imenovali mizo, za katero so se dnevno zbirali najljubši gostje Leva Nikolajeviča

INDIJSKE FIGE ALI KAKTUS FIGE

Pri nas ne rastejo in ko jih vidiš na trgu ali po mestu na stojnicah, ne veš, kam bi jih postavil, in če jih ješ, ti nebeško dobri sad ne pove točno, ali okus bolj vleče na banano ali na dobro melono. Sele ko si jih zagrabil z golo roko, se zaveš, da si nekoč v življenju že pobiral nekaj podobnega. Ko si še otrok zagrabil za list kakteje, si se verjetno nabodel, v kožo ti je ostalo zapičenih nešteto malih bodic — in ti plodovi so kaj podobni listom kaktej. Torej je nekje neka sorodnost. Ti plodovi so plodovi kaktej kot so jabolka plodovi jablan. Potemtakem so te indijske fige, ki rastejo na kaktejah - kaktusove fige.

Na naš trg prihajajo iz južnih krajev. Tam raste tega obilo. Rastlina je kot vsak kaktus zelo skromna, potrebuje malo vode, dobra ji je tudi pičla zemlja. Vendar se pa razraste v visok razvejan grm, včasih celo prav v drevo, ki v starosti oleseni. Seveda nima vej in debla - saj poznamo kakteje, naše prijateljice, iz naših sob. Elipsasta plošča, h kateri se na drugem koncu z robom tiščí druga plošča, mogoče velika le nekaj centimetrov, bolj dolga kot široka, polna bodic in bodičic. Bodri poznavalci rastlinskega telesa in duše menijo, da so ti navidezno ploščati listi, le na poseben način oblikovana stebla, listi pa so bodice. In na teh steblih - listih, iz pazduh bodic paganjajo na robovih cveti, ki naglo odpadejo. Cveti kaktej so veliki rumeni kot žveplo. Ti cveti so ob soncu zaprti, odpro se takoj, ko sonce zaide. Iz teh cvetov se razvije, razraste in dozori plod - ali rumen, ali zelenkast ali krvavordeč - plod indijska figa - kaktusova figa. Ne vem, če je bolj podoben figi, mogoče bolj mladi kumari.

Mi tega plodu ne cenimo preveč. Branjevka, ki nam ga proda, nam ga mora lepo na obeh koncih obrezati, nato počez prerezati in z veščimi prsti izlušćiti iz jezaste kože sladko meso, polno koščic. Vse drugače je tam, kjer rastlina raste, tam je važna hrana. Služi kot namizno sadje vse tam od avgusta do novembra. Tudi suše jih, kot mi hruške in češplje in — kako bi mogel sladek sad mimo alkohola — seveda tudi opojne pijače žgo ponekod iz njih. So kraji, kjer uporabljajo tudi rdečo barvo, ki jo vsebujejo rdeči plodovi.

Rdeča barva je tako močna, da tudi v človeškem telesu ne razpade. V domačem kraju jih cenijo tudi kot domače zdravilo proti raznim nadlogam, najbolj proti griži in tudi proti kašlju.

Razmnožujejo jo, oziroma se kar sama množi kot naše kakteje. Listast del, ki je prišel do tal, požene korenine in se nato razraste v novo rastlino. Doma je ta rastlina v Ameriki, Mehiki, Perú in Cile, raznesli pa so jo po širnem svetu. Dandanes goje tega mnogo v južni Evropi in Severni Afriki. Je nešteto vrst iz vzrsti, vse pa ljubijo suha tla, če je prevlažno, segnijejo. Tako skromne so, da so to včasih edine rastline, ki na pusti skrepeneli lavi ognjenikov utirajo pot drugim rastlinam. Evropa jih pozna šele nekaj sto let po odkritju novega sveta. Dandanes so ti grmi značilni za pokrajino v Sredozemlju.

Zgodilo se je že, da je kak umetnik slikal dogodke in junaška dejanja iz stare zgodovine in v svoji bujni fantaziji orisal pokrajino ali pa obalo, vso zasajeno s kaktejami: n. pr. zvitega Odiseja, kako plava po razburkanem morju, za njim pa se podi kosmati pomorski bog s trirogatimi vilami, z obale pa gleda pregrešno lepa čarovnica skrita med grmovjem čarobnih kaktej, vse posutih s sočnimi zrelimi figami.

Vsi poznamo ime velikega Mičurina. Pa ne, da se je Mičurinu v Sibiriji zahotelo kaktusovih fig in jih je vzgajal v sibirske fige. Ne. Vemo, kako je ta veliki mož gojil, križal in iskal nove rastlinske vrste in delal čudeže. Podoben mož Luter Burbank se je v Kaliforniji tudi bavil s kaktusovimi figami. Vzgojil je vrste brez bodic. To je bil dogodek za Kalifornijo in kraje, kjer ta rastlina uspeva. Kakteje in njih plodovi so tako postali prevažna krina živali. Celo noje krmijo z njimi. Za tople kraje je to zelo važno, ker je tam težko priti do krme, ker sonce vse izžge... Da bi posamezne plodove lupili živalim, je bilo prevelo, pa ga je vsem olupil Luter Burbank.

TONE P.

V TRETJEM POGLAVJU BOMO IZVEDELI NEKAJ RESNICE O SV. JUSTU

NEKAJ RESNICE o italijanstvu Trsta

So ljudje, ki jim je v danih razmerah težko pogledati resnici v obraz. In če je resnica drugačna, kakor so si jo predstavljali, ne morejo in včasih nočejo verjeti. Ko sem pred dvema letoma nekje napisal, da je italijanstvo Trsta zgodovinska laž; da so še v začetku prejšnjega stoletja rastle olike in trte, kjer stoji cerkev novega Sv. Antona, da so takrat imeli Lonjerci lepe vinograde za žlahtno rebulo, kjer stoji kapucinska cerkev, da je bilo v Trstu pred prvo svetovno vojno 78% neitalijanskih prebivalcev, je marsikdo med nami kar zazijal: Ali je to sploh mogoče?

Iz zapuščine pokojnega Virgila Šečka bomo v treh zaporednih odlomkih priobčili članek: "Nekaj resnice o italijanstvu Trsta", ki ga je avtor nekaj dni pred smrtjo napisal prav za LJUDSKI TEDNIK

Pred drugo svetovno vojno so šteli v Berlinu štiri milijone ljudi, samih Nemcev. Kaj pa pravi zgodovina o Berlinu? Da je Berlin slovansko ime in da so tam pred stoletji prebivali sami Slovani. Dr. Herman Kugler je napisal v dnevniku Berliner Tagblatt 8. avgusta 1937 tole: «Berlin ima štiri milijone prebivalcev. Ko je pred 700 leti naš pesnik Walter von der Vogelweide mislil na pokrajino Dobri log (Gegend von Dobrilug), ko je nastajala pesem o Nibelungih, takrat...».

Ko torej še Berlina ni bilo, je bil Dobri log, kjer so kasneje zgradili prve hiše za bodoči Berlin.

Dr. Karel Glaser, bivši profesor slovenskega šolstva v Trstu, je proti koncu minulega stoletja pravil, da je poznal stanovskega tovariša, ki je v mladih letih slišal v predmestju Berlina moliti slovenski očenaš.

Takrat so bile tam še samo slovenske kmetije. Zdaj je sicer Berlin porušen, a še leta 1940 je eden izmed najlepših mestnih okrajev imel uradno ime Nova vas.

Tržaški šovinisti se ob vsaki priliki bahajo z italijanstvom Sv. Justa. Ker pa to ponašanje zgodovinsko ni upravičeno, je potrebno, da to baharijo javno razkrinkamo.

LAŽNIVI NAPIS

Če stopi tujec v stolno cerkev Sv. Justa v Trstu, zagleda v notranjščini na absidi (obok pred glavnim oltarjem) blesteč napis:

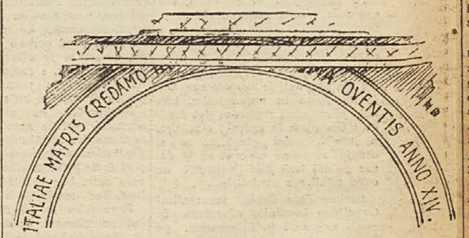

Tujec bi tedaj sodil, da so Tržačani po prvi svetovni vojni sprejeli Italijo s kdo ve kakšno navdušenostjo. Mi pa, ki o tem nismo brali ali slišali, ampak bili priče, žive priče, vemo, kako je bilo. Resnica je, da so bili za Italijo samo nekateri sloji, toda v veliki manjšini. Kar piše o tem Attilio Tamaro v svojih spisih je potvarjanje resnice.

Kaj pravi zgodovina? Trst se je v srednjem veku boril na živo in mrtvo proti Benetkam, ki so ga hotele zavojevati. Trst je prosil in rotil Avstrijo, naj mesto sprejme v svoje okrilje, ker se sam ne more ubraniti beneškega, to je italijanskega nasilja. Tržačani so poslali posebno odposlanstvo k nadvojvodi Leopoldu v Gradec, Leopold je ponudbo sprejel, Tržačani pa so postavili pogoj, da jih ne bo Avstrija nikdar prodala ali kakor koli izročila Benetkam. Ko se je odposlanstvo z dobro novico vrnilo v Trst, so Tržačani skakali od veselja. Neki italijanski zgodovinar piše: «La città fu presa da un impeto di letizia. I cittadini alzarono le insegne di Leopoldo, gridando lunghi e clamorosi evviva all'Austria».

Ko se je kasneje vnela vojna, so takrat premogočne Benetke spet zavojevale Trst. Pri mirovnih pogajanjih so Tržačani na vsak način hoteli pod Avstrijo. Na posredovanje papeža Pija II, ki je bil Enea Silvio Piccolomini, bivši tržaški škof, so se Tržačani rešili Benetk in zopet pripadli Avstriji. Za to trditev je najlepši dokazmrliška knjiga pri cerkvi Sv. Justa. V njej se bere dobesedno tole: «Nell'anno 1464, il 15 agosto morì il Sommo Pontefice Pio II, Presule e Padre begninissimo di questa città di Trieste nel Pontificato singolarissimo benefattore del nostro Capitolo, e protettore e liberatore di questa città».

Kaj so torej rekli v tem zapisku tedanji škof Antonio di Goppo in stolni kanoniki? Da je papež Pij II pomagal Trst rešiti iz beneškega, to je italijanskega suženjstva. Tudi v srednjem veku je bila v Trstu skupinica ljudi, ki so držali z Benetkami, vendar jih je tržaško ljudstvo znalo držati na kratki verigi. Sam Attilio Tamaro piše, da so leta 1463. Tržačani tako-le zmerjali skupino: «Traditori, vole' dar Trieste ai Veneziani».

RESNICA O OBERDANKU

Da je bil Oberdank nezakonski sin slovenske dekle iz Sempasa na Vipavskem, znano je tudi, da je bil Oberdank zares junak. Fant se je navzel italijanskega duha in je bil za to, da pride Trst pod Italijo. Ni pa res, da je bilo prebivalstvo Trsta tistega mnenja. Z njim so bili le nekateri stanovi, profesorji, učitelji, odvetniki, ki pa so bili v Trstu v neznatni manjšini. Tržaško ljudstvo je Oberdanka sovražilo. Moj oče, ki je bil železniški strojevodja, je vozil vlak iz Gorice proti Trstu tisti dan, ko so oroženiki na ovadbo samih Italijanov Oberdanka ujeli v Ronkah in ga peljali na postajo, da bi ga spremili z vlakom v Trst. Oče je bil priča, kako se je zbrala množica Italijanov, ki so vpili: «Porco de traditore in tenj pljuvali. Orožniki so ga morali varovati, da ga ni ljudstvo napadlo. To je zgodovinsko točno.

To je torej resnica o ljubezni Tržačanov do Italije ne pa napis v stolnici.

Umetniki moskovske državne opere na poti v severna mesta

PRAVLJICA O SIBIRSKI ZEMLJI IN RESNICA

Pravljica o sibirski zemlji...tako se je glasil krasni sovjetski film, ki je zadivil vsakega ljubitelja velike Sibirije in pionirjev, ki delajo tam, da bodo to divjo in bogato deželo izpremenili v pri jetno prebivališče prihodnjim rodovom. Toda so ljudje, ki pravilo: film je film, resnica pa resnica, ki je često mnogo manj rožnata kakor slike na platnu.

Tako nekako so govorili tudi znameniti geografi, ki so v Londonu pred dobrimi desetimi leti poslušali sovjetskega profesorja Schmidta, ko jim je opisoval Severno Sibirijo in vse, kaj se tam godi. In profesor Schmidt ni vsakdanji človek! On je bil poveljnik znamenite Celjuskinove ekspedicije, ki se je prebila l. 1933-34 skozi Severno Ledeno morje daleč proti vzhodu, dokler ni ladje uničil led. In pri reševanju številnih potnikov, dragocenega tovora in celo psov se je prof. Schmidt pred vsemi odlikoval. Pozneje pa je vodil še druge ekspedicije in cele konvoje ladij skozi Severno Ledeno morje prav do Vladivostoka ob Tihem oceanu. In ta izredni mož je s takim navdušenjem govoril svojim poslušalcem v Londonu o velikih delih svoje domovine v Sibiriji in o prerajanju te dežele, da se jim je zdelo vse to fantastično in neverjetno. Toda eden od kritičnih poslušalcev je svoje dvome prof. Schmidtu tudi izrekel; ta pa ne bodi len, ga je kratkomalo povabil, naj si Sibirijo šam ogleda, potem pa naj sodi. In tako se je zgodilo; Anglež, ki kritično presoja, je leto nato le potrdil besede svojega znamenitega sorojaka James Jeansa, češ da je resnica mnogokrat večja in lepša kakor pravljica. In vendar si je dotični Anglež ogledal samo drobec zadevnega dela Sibirije, to je del najsevernejše Azije, med severnim tečajnikom in Severnim Ledenim morjem, ki meri 6 milijonov kvadratnih kilometrov, kar je 24 krat toliko kakor meri Jugoslavija ali več kakor polovico Evrope. Za tem polarnim delom proti jugu pa leži ostala Sibirija, ki je priznano ena najbogatejših dežel na svetu. Rusija pa ni znala izkoristiti njenega bogastva in ime Sibirija je carskemu Rusu pomenila večinoma deželo pregnanstva, šibanja, krvi, smrti. Danes pa se odpirajo na široko vhodi v podzemlje k velikim rudnim bogastvom, izrabljajo do 6000 km dolge in mestoma do 2000 km široke pragozdove, tam vstajajo velika, moderna mesta in polarno noč razsvetljuje pozimi na mnogih krajih elektrika. Za to velikansko življenje, ki se je vzbudilo v Sibiriji, pa nikakor več ne zadostuje velika dvotirna železnica, ki veže evropski del Sovjetske zveze s Sibirijo. Narava je oškrbela Sibirijo proti ledenemu severu velika pota: tja teko namreč velikanske sibirske reke, Ob, Jenisej, Lena, Kaianga, Indigirka in Anadir, katerih številni dotoki preprezajo Sibirijo, njene pragozdove in severne tundre. Le nekaj je težko: te reke so po več mesecev na leto zamrzle in tedaj promet na njih preneha; izlivajo se pa v Severno Ledeno morje, kjer zaprirajo celo poleti velikanska polja plavnega ledu ladjam.

Mongolski nomadi v šoli v neki kulturni bazi

PRVE EKSPEDICIJE OB SIBIRSKI OBALI

Se pa pogledaš zemljevid, boš videl, da sorazmerno kratka pot ob severni obali Evrope in Azije kar iziva podjetnega človeka, da bi začel ploviti tudi tam. Že pred stoletji so sanjali o tej zvezi Evrope z vzhodno Azijo. Pogumni mornarji severnih evropskih dežel, ko so zemlje lačni izlivov sibirskih veletokov Oba in Jeniseja. A prvi, ki je obplul vso severno obalo Azije, je bil Nordensioeld l. 1876. Bil je že blizu Beringovega preliva, kjer bi lahko zapustil Severno Ledeno morje, pa ga je prehitela zima in moral je uklenjen v led ostati ob Čuhotskem polotoku do drugega poletja.

P. Kunaver

Svet je občudoval polarnega junaka, a carska Rusija je bila še vedno počasna in se ni zganila, da bi pošteno izrabila vse izkušnje od znanstvenikov, še manj pa velike sposobnosti svojega ljudstva. L. 1913, tik pred svetovno vojno, po tolikem zamujenem času, je šele sklenila pošiljati zaklade svojih pragozdov po Jeniseju navzdol, a koncesijo za izrabljanje teh zakladov je zopet oddala tujcu, neki norveški trgovski družbi. Omenjenega leta je vodja te družbe Jonas Lied z znamenitim polarnim raziskovalcem Nansenom na ladji Correct preplul del Severnega Ledenega morja in plul nato po Jeniseju navzgor.

Nansen je nato spisal svojo znamenito knjigo «Sibirija, dežela bodočnosti», ki je vzbudila mnogo zanimanja in pozornosti. A za carsko Rusijo je bilo prepozno. Zamudila je priliko in po vojni je mlada Sovjetska zveza pričela izvajati svoje velike načrte, med katere je prišel tudi načrt o izrabljanju Sibirije.

SOVJETSKA ZVEZA JE SIBIRSKO ZAKLADNICO VKLJUČILA V SOVJETSKO GOSPODARSTVO

Že preje omenjeni porf. Schmidt je po naročilu svoje vlade poizkušal prodirati po Severnem Ledenem morju ob Aziji, da bi točno preštudiral vse pogoje morske plovbe v tem nevarnem polarnem območju. L. 1932 se mu je prvič posrečilo že v enem poletju prebrodi ti med obalo in ledom vso dolgo pot od Evrope do Beringovega preliva. To je bil velik uspeh ne samo pogumа, ampak tudi vztrajnega znanstvenega dela na visokem severu. Sledili so novi podvigi in glej, l. 1936 je pre-

Lesena cesta v Igarki. Glej dolge sence, ki jih povzroča nizko polarno sonce

(Nadaljevanje na 12. strani)

Stran naših kmetovalcev

Kako bomo krmili živino

Prehod od zelenega k suhemu krmljenju

Prišel je čas, ko hodi živina k jaslim. Zdi se mi, da ne bo odveč, ako se nekoliko pogovorimo, kako živino krmimo.

Vedeti moramo, da živina dobro izkorišča krmila, le če jo redno krmimo. Pri nerednem krmljenju pa ni uspeha, tudi če pokladamo živini obilno in redilno krmo. Ako torej hočemo, da bomo imeli od živine čim več koristi, krmimo jo redno in upoštevajmo pri tem naslednje:

Krmimo živino ob pravem času in poskrbimo, da živina je v miru. Krmimo dvakrat ali trikrat na dan: vedno bolj se uveljavlja mnenje, da je boli naravno in zato tudi bolj pravilno, da krmimo dvakrat dnevno. To nam posebno dokazuje tudi živina, ki se na dobrem pašniku dobro in dositega napase dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, sicer pa miruje. Isto opazujemo tudi pri divjih živalih (jelen, srna, divja koza itd.). Pri dvakratnem dnevnem krmljenju pokladajmo krmila od 6 do 8 ure in od 17 do 19 ure. Pri trikratnem krmljenju začnimo krmiti živino ob 5., 11. in 8. uri. Trikratno pa tudi dvakratno krmljenje na dan prija goveji živini, konjem ovcam, kozam in prašičem. Izvzeti moramo le prav mlade živali. Tako na primer naj sesajo teleta do starosti dveh tednov vsaj štirikrat na dan. Od tedaj dalje pa najmanj do pol leta krmimo dnevno teleta po trikrat na dan in šele na to jih lahko začnemo polagoma krmiti le po dvakrat. Pri pitalni živini posebno pri prašičih, ki potrebujejo za pitanje obilo miru, dosežemo z dvakratnim dnevnim krmljenjem boljše uspehe. Pri vsakokratnem krmljenju pa je treba živino nakrmiti do sitega.

Seno, otavo in druga podobna krmila pretresimo dobro, da odide ves prah iz njih, preden jih spravimo v hlev. Mnogo prahu in raznih glivic je posebno v takšnem senu, ki je trpelo pri sušenju in spravljanju zaradi neugodnega vremena. Če seno dobro pretresemo že v skednju ali drugem prostoru, preprečimo, da se zanese in napolni hlevski zrak pri krmljenju s prahom.

Seno in otavo pokladamo celo, slamo pa navadno zrezano v rezanico. Pokladajmo vsa krmila suha, ker takšna krmila živina bolje prežveči in naslini. Le močna krmila pomočimo ali poškropimo z vodo toliko, da se ne prašijo in da jih žival ne razpiha. Da bodo konji in prežvekovalci močna krmila bolje izkoriščali, pomešajmo mednje rezanice.

Pokladajmo krmila, po določenem redu. Prežvekovalcem pa tudi konjem, pokladajmo najprej močna krmila, potem korenje, repo ali peso, nato seno ali otavo in slednjič slamo. Vedno pa dajajmo krmila v jasli drugo za drugim in šele tedaj, ko je žival prejšnje že popolnoma pojedla. Tudi če pokladamo svoji živini samo seno, dajajmo ji ga v treh obrokih. Tako dosežemo, da žival bolj počasi in raje žre, da ne izbira in ne razmetuje krme, da je ne ugreje z dihanjem in ne zmoči s slinami, s čimer jo napravi neokusno in je ne mara. Vprežnim konjem privoščimo za vsako krmljenje 2 do 2 1/2 uri, vprežnim volom pa vsaj tri ure časa in odmora. Na splošno moramo pustiti prežvekovalcem dovolj časa za prežvekovanje.

Prehajajmo od ene krme k drugi polagoma. To ne velja le za prehod od suhega k zelenemu krmljenju ali od zelenega k suhemu, temveč za vsako menjavo krmil sploh. Na vsako novo krmilo je treba živali polagoma privaditi; tudi če preidemo od ene vrste sena k drugi vrsti. Enako moramo ravnati tudi pri krmljenju okopavin, močnih krmil, pri menjavi in pripravljanju krmil itd. Čim bolj različna so krmila, tem dalj časa moramo živino odvajati od nekega krmila in jo privajati na novo. Če krmo prehitro menjavamo, zgubijo krave molzenice mleko, pitalna in mlada živina pa na teži in navadno preteče precej časa, da pridejo živali zopet k mleku, oziroma da dosežejo svojo prejšnjo težo. Za proizvajanje mleka, mesa, tolšče itd. je v takem primeru izgubljena vsa krma, ki jo dobiva žival od časa, ko smo pričeli menjavati krmo pa do takrat, ko doseže živina zopet ono množino mleka ali težo, ki jo je imela pred menjavo. To nam dokazuje tudi poizkus s parom pitalnih volov, ki so ju začeli kar naenkrat krmiti s krompirjem, potem ko so opustili krmljenje s krmsko peso. Oba vola sta izgubila na teži. Svojo prvotno težo je dosegel en vol zopet čez 7 in drugi šele čez 12 dni.

Vsa krma, ki jo je dobil vol v 7 dneh in drugi v 12 dneh je šla v zgubo. Krmimo svojo živino kolikor mogoče enakomerno in brez prenaglega prehoda od ene krme k drugovrstni.

K rednemu krmljenju spadata sol in klajno apno, ki sta potrebna, kadar krmimo živini takšna krmila, v katerih je malo omenjenih rudninskih snovi. Največ soli in klajnega apna potrebujejo mlade mlečne in breje živali. Konj potrebuje na dan 15 do 30 gramov fosforovega kislega klajnega apna, žrebe in tele 8 do 15 gramov, mlado in odraslo govedo 25 do 40 g, pitalni vol 40 do 50 gr, ovca, koza in prašič 10 do 20 gramov, prašiček in jagnje 3 do 5 gr, mlada perutnina na dan in glavo 1/2 do 1 g in odrasla perutnina 1 do 2 grama.

Soli pa potrebujejo: konj dnevno 15 do 25 g, mlado govedo 10 do 20 g, mlečna (breja) krava 20 do 50 g, vpreženi vol 30 do 40 g, pitalni vol 40 do 70 g, prašič in ovca 4 do 8 g, koza 10 g, perutnina 1 do 2 g na glavo in dan.

Živali napajamo nekoliko pred dokončanim ali šele po dokončanem krmljenju. Za napajanje živine je najboljša le čista, sveža, primerno topla (10 do 14 C°) voda. Premrzle vode živali ne pijejo rade ali pa je pijejo premalo.

Po vsakem krmljenju je treba temeljito osnažiti jasli in vso posodo, ki smo jo rabili pri krmljenju in napajanju. Za to čiščenje potrebujemo ščet ali metlo in vodo. Dobro je ako vsaj nekajkrat v tednu čistimo tudi z vročo vodo. Po krmljenju ne pozabimo dobro osnažiti živine, kajti redno snaženje živine tudi mnogo pripomore, da krmo dobro izkoristimo.

BAŠA

Pismo iz Puč

Tovariš Pučer Andrej nam je poslal dopis, ki ga v izvlečku objavljamo. Med drugim pravi takole:

Naša Kmečko obdelovalna zadruga je znana že daleč naokoli po vsem okrožju. Stalno imamo obiske naprednih kmetov, ki bi radi po našem zgledu šli v skupnost in s tem v boljše in lažje obdelovanje zemlje. To je nekega zadrugarja tako navdušilo, da je napisal naslednjo pesem:

Puški zadrugarji

Zadružno na delo
zadružno v zabavo.
Veselo zapojmo
pod našo zastavo.

Le z borbo in trudom
obira se sad.
Pristopi k zadrugi
kdor boljše bi rad.

DOLIVANJE VINA

Praksa je pokazala, da pridobi vino največ na dobroti — kvaliteti, če ga negujemo in hranimo v lesenih sodih (poznani so tudi cementni — cisterne itd.) to pa zaradi tega, ker je les prozoren — luknjičav in prepušča zrak do vina, pri čemer nastajajo oksidacija ter razni drugi kemijski procesi, ki so velikega pomena za tako imenovano zorenje vina. Ugovarjali bi lahko, da ima les tudi svojo slabo stran, ker vino izhlapeva. Tako n. pr. izhlapi iz soda na hl do 5 l. Ta izguba je znatnejša pri novih sodih, ker se vino še ni tako absorbiralo. Prav tako je praksa dognala, da je izguba večja pri mladih vinih kot pri starih.

Od česa pa je odvisno to izhlapevanje? Od toplote in vlažnosti v kleti od debelosti in kakovosti dog, iz katerih je sod napravljen, od oblike sodov (iz ovalnih sodov n. pr. izhlapi več kot iz okroglih), od kakovosti vina (čim več je v vinu alkohola, tem močneje tudi izhlapeva). Važni so še drugi činitelji, kot nezadostno zabite pilke, stvarjanje vinskega kamna, razno postopanje z vinom itd. Zanimiva pa je ugotovitev, da vino v večjih sodih razmeroma manj izhlapeva kot v majhnih, zato vino v majhnih sodih tudi prej dozori.

Ko vino izhlapeva, se v sodu nabira zrak ali v najboljšem primeru, ako vrenje še ni popolnoma končano, ogljikov dvokis. Ko se CO 2 (ogljikov dvokis) več ne tvori, se zrak, ki prihaja skozi razpoke lesa, pomeša z ogljikovim dvokisom, s čimer nastajajo potem pogoji za življenje škodljivih mikroorganizmov (malih bitij), ki povzročajo vinske bolezni, predvsem berso in cikavost.

Izguba vina v lesenih sodih se menja po letnem času in je poleti jača kot pozimi, večja v suhih kleteh in suhem vremenu nego v vlažnih kleteh ob vlažnem vremenu. Vpliv toplote vidimo v tem, da sod, napolnjen z mladim vinom, usahne do določene meje; to pa zato, ker mlado vino spravljamo v klet, kjer je nižja temperatura. Pri tej priliki se zaradi razkrajanja zmanjšuje prostornina. Pri starih vinih je izguba manjša, ker se je tu stvoril že vinski kamen, ki ščiti vino pred velikim izhlapevanjem, pa tudi temperatura je pri teh vinih več ali manj stalna. Vedeti pa moramo tudi, da najmočnejšemu vplivu toplote podležejo vina, ki so na nezavarovanih mestih, kot n. pr na prepihu, pri oknu, pri peči itd. V takih primerih morajo sode primerno zavarovati.

Ali moremo količino izhlapelega vina vnaprej določiti? Računajo, da se suče od 1.5% so 3.5% včasih doseže celo 5% (1.5 do 5 l na 1 hl). Če upoštevamo vse doslej navedene činitelje, pridemo do nujnega zaključka, da moramo bodisi mlado ali pa staro vino dolivati. Razlika je samo v tem, da je treba mlado vino češče zalivati kot staro, in sicer v začetku vsak drugi ali tretji dan, pozneje vsaki četrti dan, ko pa sod po glavnem vrenju dopolnimo, pa vsak teden, potem vsake 14 dni in končno pravilno vsake tri do štiri tedne. Pri mladih vinih, kjer se toplota spreminja, je treba dolivati pogosteje. Ne moremo pa za vsa vina določiti nekega povprečja, že glede na okolnosti, ki vplivajo na izhlapevanje.

Ko je vino dve leti staro, dolivamo enkrat mesečno, v toplem letnem času tudi dvakrat. Čim večja je nevarnost, da bi se razvila bersa ali cik, češče je treba dolivati.

Kako pa dolivamo? Navadno uporabljajo bakrene vrče z dolgo cevjo. Preden začnemo polniti sod, je treba pilko temeljito obrisati ter pilkino odprtino dobro poduhati, vino pa osvetliti s svečo; če je na njem bersa, moramo zelo previdno dolivati do pilkine odprtine, da ne bi berse odplavili.

Dolivanje zahteva torej vso pazljivost. Poskušali so to delo opraviti s posebnimi steklenicami, ki bi same po sebi dolivale toliko vina, kolikor ga izhlapi, toda izkušnje so pokazale, da so bile te steklenice brez koristi, ker so vino okužile z boleznimi; zato je najbolje, da dolivamo kot navadno.

BAŠA

Opozorilo kmetovalcem

Pri krmljenju svoje živine posnemajte živinorejce v kmetijstvu najbolj naprednih držav kakor so Danska, Holandska itd. Ako bodete krmili živino po načinu svojih starih dedov ne bo Vam mogoče konkurirati s cenami mleka in mesa naprednih živinorejcev in živina vam ne bo donašala zadostnega dobička.

Živini moramo pokladadi količinsko in kakovostno krmo v razmerju, ki je njenemu razvoju in proizvajanju najbolj primerno in najbolj poceni, kakor nas o tem poučujejo izkušeni strokovnjaki.

Vsakovrstno krmo nudi po izredno zmernih cenah «Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Trstu, skladišče ul. U. Foscolo 1 (tel. 94386) prodajalne: v Trstu, ul. S. Mercadante 4 (poleg knjigarne Stoka) in v Miljah, ul. Mazzini 1».

Domače pridelovanje semena

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Za lastno uporabo, ko ne potrebujemo mnogo pesnega semena, lahko izberemo že na polju najlepše korene, najbolj zdrave in pravilno razvite in jih zaznamujemo. Gomolji naj bodo vsaj 2 kg težki, lažjih ni treba izbirati.

Če nam pa gre zato, da pridelamo čim več semena za trg, moramo delati bolj gospodarsko; ne bomo gledali ravno na velikost gomolja, marveč na zdravje in na normalen razvoj korena. Vzeli bomo korene težke vsaj pól kilograma.

Se na nekaj moram opozoriti naše kmetovalce, namreč na to, da se pesa rada križa med seboj. Zato moramo posamezne vrste saditi ločene, če želimo pridelati seme čistega rodu. Če izbiramo semenice, se potrudimo, da po možnosti izberemo korene, ki so si na zunaj podobni po obliki in barvi. Če ne bomo izbrali le pripadnikov iste vrste in jih posadili za pridelovanje semena, bo naš pridelek zelo križan.

Prej smo izračunali, da potrebuje kmetovalec, ki seje dobre tri njive krmske pese, okoli 190 semenic, in če tehta vsaka od pol do enega kg, jih bo čim manj segnilo. V dobri kleti naloženo na kupu z glavami navzven se bodo najbolj obdržale, če pa ni kleti, jih bo treba zakopati. Da ne sme v shrambi zmrzovati, je razumljivo. Najbolje se držijo, če pred vkletenjem korenu nad srcem odrežemo liste v višini 4 — 5 cm.

Spomladi razsadimo semenice v dobro, jeseni pripravljeno zemljo, v kvadratni razdalji 55 do 65 cm. Njivo razčrtamo, semenice posadimo z lopato. Semenice posadimo globlje kakor so bile vsajene prejšnje leto. Glave prikrijemo z zemljo, da so varne pred zajci in sušo. Nekateri povaljajo po sajenju njivo s težkim valjarjem. S tem odženejo glave več enako mernih poganjkov.

Med rastjo nasad okopljemo po potrebi. Če je nasad gost, se bodo semenske veje med seboj podpirale in se ni bati, da bi jih veter polomil. Nekateri poganjke rastline skupaj povežejo v butaro, da dosežejo isti namen.

Se bolje storimo, če napnemo ob vrstah semenic z obeh strani žico, ki drži poganjke pokonci. Tako lahko okopavamo med vrstami. Ko okopavanje ni več potrebno, pa enostavno žico odstranimo in vrste se strnejo.

Ko se listje osuši, porjavi najprej spodaj in ko postanejo tudi semenske rožke rjavé, je čas za spravljanje. Seme zori zelo neenakomerno od spodaj navzgor. Ko je spodnja tretjina semen rjava, je pravi čas za žetev.

Veje odrežemo s srpom 20 do 30 cm nad srcem ali pa odrežemo srce korena z vejami vred. Zvečer istega dne povežemo veje v snopiče in jih postavimo v raztavke na njivi ali jih takoj spravimo domov in pod streho. Obesimo jih na podstrešju, da se osušijo.

Suhe potem smukamo na grebenih ali omlatimo v mlatilnici. Smukanje daje najčistejše seme. Mlatilnica zdrobi veje in te smeti le težko odstranimo od semena. Velika podjetja imajo posebne sušilnice za sušenje semena.

Pesno seme je prav za prav več semenskih zrnc skupaj v skupni hišici. Ta hišica je precej mesnata, zato se počasi suši. Seme moramo zato prav na drobno nasuti na zračnem podstrešju. Se bolje bo, da ga posušimo pri zmerni toploti na peči ali v sadni sušilnici.

Če želimo obilo semena, moramo semenicam dobro zagnojiti. Pri gnojenju z gnojem dodamo še 40 kg superfosfata, 20 kg kalija in 20 kg dušika.

S tem hočem opozoriti naše kmetovalce, kako si sami doma pridelamo potrebno pesno seme. Le tako bomo rešili vprašanje tega tako potrebnega semena. Vsakdo pa, ki si hoče doma pridelati pesno seme, se mora že sedaj pobrigati za ustrezne semenice. Spomladi bo prepozno!

Jesenska praha

Pri navadnem obdelovanju zemlje orjemo desetletja in desetletja vedno globoko. Posebno na težjih tleh se zato napravi pod plastjo orne zemlje ali živice, to je na površini mrtvice gladka ploskev, skozi katero zrak ne more pronicati. Zemlja pod to plastjo zato ne more zmrzniti, niti ne morejo v njej živeti mala bitja, ki napravljajo zemljo rodovitno.

Iz tega sledi, da mora biti jesenska, oziroma zimska praha koristna za zemljo le v primeru, ako zrahljamo pri tem zemljo globlje kot pri navadnem oranju in tako zdrobimo nepropustno ploskev pod navadno brazdo.

Seveda je pa treba upoštevati, da rahlo zemljo veliko laže odpravlja voda in da se rastlinske hranilne snovi v rahli zemlji hitreje izpirajo v globino in se tako za vedno izgube. Jasno je torej, da v prav strmih legah — in tudi manj strmih, ako je zemlja že sama po sebi rahla, jesenska praha ni priporočljiva! Pa tudi v ravnih legah ni primerna, ako je zemlja, posebno nje spodnja plast, zelo propustna, to je prodnata.

Če zemljo, ki jo sicer orjemo samo 15 cm globoko, sprašimo n. pr. 30 cm globoko, spravimo s tem na površje 15 cm debelo plast mrtve nepropustne zemlje, kar ima za posledico, da tudi do zdaj živa rodovitna plast zemlje omrtvi, namesto da bi se plast rodne zemlje poglobila.

Iz tega zopet lahko sklepamo, da ne smemo spraviti na površje več kot 3 do 4 cm mrtve zemeljske plasti, da moramo torej z zimsko prahо postopoma poglabljati orno plast zemlje: vsako jesen za nekaj cm, ne pa preveč hkrati.

Stran naših gospodinj

Vzgojna posvetovalnica

za matere

Tolikokrat čitam in slišim, da je telesna kazen za otroka neprimerna, da otroka na smemo tepsti. In vendar me moj sin včasih tako razjezi, da se ne morem premagati in ga udarim. Potem mi je žal, a je pač prepozno in potem me po takem nastopu muči »slaba vest», zato prosim, povejte mi še vi svoje mnenje, da se bom znala ravnati.

ODGOVOR:

Otroci so včasih res sitni kot muhe. Neprestano so nam pod nogami, nam sitnarijo, kadar je najmanj treba in kadar smo najbolj nervozne. In ni čuda, če nam razsodnost včasih popusti in ga mahnemo. Mislim, da otroku to ne škodi ga ne neupravičeno ponižuje, kakor nekateri trde, vendar pa moramo tehtno premisliti, preden kaznujemo otroka na ta način. Če smo nervozne, ali kadar imamo polne roke dela, takrat navadno otroke kaznujemo, čeprav bi njegovega prestopka morda kak drug dan niti za zlo ne vzele. Torej predvsem velja: Matere se moramo premagovati, pa če nam je to še tako težko in v hipu preudariti otrokov prestopek. Če ugotovimo da je bil res poreden in da kazen res zasluži, potem ga tudi lahko udarimo: seveda tja, kjer ne bo nosil nobenih posledic.

Ta vrsta kazni pa mora biti silno redka, šele potem bo kaj zalegla. Nikoli pa ne smemo kaznovati otroka zaradi našega nerazpoloženja, ker kazen res lahko ponižuje, kô otrok čuti, da je ne zasluži.

Silno redko rabljena «palica» in v pravem tremutku je lahko prav dobro vzgojno sredstvo.

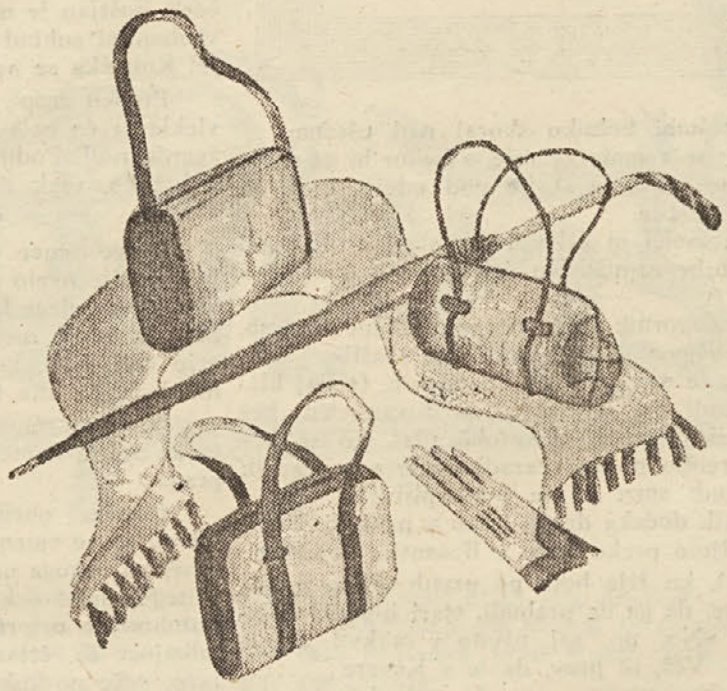

Torbice, ki jih vidimo na sliki, si napravimo lahko same iz istega blaga kot imamo plašč (primeren je tudi črtast žamet) in iz nekaj odrezkov usnja. Malo potrpljenja in dobre volje, ja bomo imele torbico, ki ne bo po videzu in trpežnosti prav nič zaostajala za tistimi, ki jih za drag denar prodajajo.

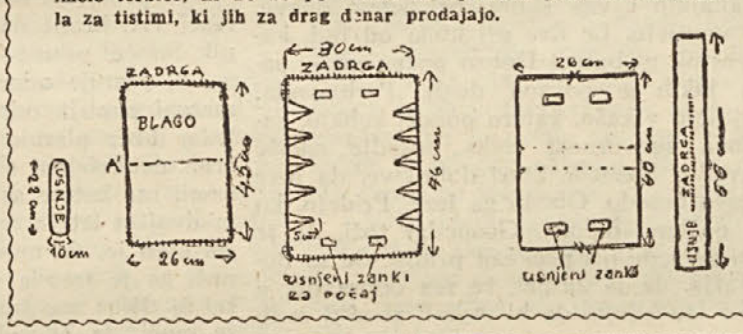

Razkužila in razkuževanje

Kaj pa je dezinfekcija? Dezinfekcija ali slovensko razkuževanje je postopek, s katerim okužene osebe in predmete očistimo bolezenskih kali. Dezinfekcija je edino zanesljivo sredstvo, s katerim res lahko dosežemo, da od kužnega bolnika ničesar kužnega ne prihaja med ljudi. S samo izolacijo tega ne bi mogli doseči.

Sončna svetloba

je najpripravnejše, najpreprostejše in nejcenejše dezinfekcijsko sredstvo, njeni ultravioličasti žarki zabranjujejo kalem razvoj in jih po daljšem učinkovanju tudi uničijo. Sončni žarki uničijo bacile tuberkuloze v dveh urah, antraksove trose v dveh do štirih urah. Zato je priporočljivo sončenje stanovanja, posteljnine, perila, obleke in podobnega.

Toploto potrebujemo za dezinfekcijo v obliki sežiganja, kuhanja, vročega zraka in vodne pare.

Kemična razkužila

Mnogoštevilna so kemična razkuževalna sredstva, to so kemikalije, ki delujejo razredčene z vodo na celice bolezenskih kali tako, da jih uničijo. Najvažnejša so naslednja:

Apno

rabimo v obliki apnene kaše, oziroma apnenega mleka. Apneno kašo pripravljamo tako, da zmešamo enako količino ugašenega apna in vode. Apneno kašo uporabljamo za dezinfekcijo iztrebkov, sečа, vode po kopanju. Če apneni kaši prilijemo dvojno količino vode, dobimo apneno mleko, ki nam služi za beljenje prostorov, za dezinfekcijo odpadkov, izločil, gnoja. V dveh urah so mikrobi (klice) uničeni. Za razkuževanje uporabljamo čisto apno, najbolje je, če imamo žgano, kajti baktericidna (bakterije uničujoča) moč ugašenega apna v jamah peša in traja približno tri leta.

Soda

nima pri navadni toploti nobenega učinka na mikrobe, le pri toploti 60 stopinj C uničuje 2% raztopina sode bakterije. Rabimo jo za dezinfekcijo tal, nepoliranega pohištva in takih predmetov, ki jih ne moremo dezinficirati z drugimi sredstvi. V raztopini sode kuhamo jedilno orodje in posodo 10 minut.

Sublimat

je bel prašek, spojina živega srebra in klora. Prodajajo ga rožnato ali modro pobarvanega v pastilah po pol ali en gram, zmešanega s kuhinjsko soljo, ker le z njo vred deluje na beljakovinska telesa. Uporablja se v 1% raztopini, to se pravi, da eno enogramtudi do meter dolgi in do 10 kg težsko pastilo raztopimo v enem litru vode. Če raztopina delj časa stoji, izgublja svojo učinkovitost. Sublimat je izredno dobro dezinfekcijsko sredstvo in uničuje mikrobe in trose v najkrajšem času. Je pa hud strup, razjeda kovine in izgublja svojo baktericidno moč. Uporablja se za dezinfekcijo pljunkov in drugih izločkov človeškega telesa, ter za dezinfekcijo rok, kadar zaradi prehudega vonja odklanjamo druga sredstva.

Etilni alkohol,

ki nastaja pri razkrajanju sladkorja po glivah kvasovkah, prihaja tudi v poštev za dezinfekcijo. Njegova moč pa je v tem smislu kaj različna: absolutni oziroma koncentrirani alkohol nima nobene baktericidne moči, pač pa, če je razredčen. Najbolje deluje 60 do 70% alkohol.

Formaldehid

je plin, ki se v vodi prav dobro topi in tvori, razredčen na 40% raztopino, ki se imenuje formalin. To je prozorna tekočina z močnim in razjedajočim vonjem. S formalinom v zvezi z vodnimi parami razkužujemo prostore in predmete v njih in to tako. da ga ogrevamo v formalinskih aparatih

Uporablja se tudi v 2% raztopini za dezinfekcijo rok, obraza in takih predmetov, ki jih z drugimi sredstvi ne moremo dezinficirati. Iz formalina pripravljajo z različnimi mili preparate (lysoform, sanoform, odoform), ki pa nimajo baktericidne moči.

Krezol

je temnorjava tekočina s karakterističnim duhom. Čisti krezol se ne uporablja za razkuževanje, marveč se običajno uporablja kot krezolovo milo v 5% raztopini. Krezolova mila se dado v vodi prav dobro topiti in se sestoje iz enakih delov krezola in kalijevega mila. Najbolj znani preparati krezolovega mila so: lizol, sanitol, kreolin, trikrezol, triseptol, salveql, odorit, sapokrezol in drugi. Rabijo se v 5% raztopini (Krezolova voda) za dezinfekcijo perila, predmetov, pohištva, sten, tal, rok itd., ne smemo jih pa uporabljati za dezinfekcijo jedilnega orodja in posode. 2 in pol% raztopina krezola zadostuje za vse praktične potrebe in jo pripravljamo tako, da mešamo pet delov krezolovega mila s 95 deli vode.

Klorovo apno,

je spojina apna s klorom in ima oster vonj. Na zraku klor izhlapeva in preparat izgublja svojo baktericidno moč; zato ga je treba hraniti v dobro zaprtih posodah in na temnem prostoru. Uporablja se kot prašek za dezinfekcijo tekočih snovi (dve žlici na liter snovi) in mora delovati vsaj 20 minut. Rabimo ga tudi še kot kašo klorovega apna, ki jo pripravljamo tako, da ga mešamo s petkratno množino vode. V tej obliki nam služi za dezinfekcijo izmečkov in odpadkov tako, da vzamemo toliko kaše kot snovi. Delovati mora dve uri. Slednjič ga rabimo kot 3% raztopino za razkuževanje sten, tal, stranišč itd. Klorovo apno ni posebno priporočljivo, ker razjeda snovi. Nekatere perice belijo s klorovim apnom perilo in ga s tem uničujejo.

MODA

Popoldanska obleka iz sivkastozelenega volnenega blaga s širokim plisiranim krilom in svetlim čipkastim ovratnikom.

ŽENA V PREGOVORU

Ob naši razpravi o «ženi v pregovoru», imam vtis, da stojimo na pomolu, kjer je nakopičen tovor za velik parnik, a imamo na razpolago samo drobno barčico. Utegnemo se torej baviti samo z najvažnejšimi pojavi v življenju žene.

Tak važen pojav je zakon. Mnenja so zelo različna. Evo nekaj neugodnih: Če si naveličan dobrih dni, oženi se! Po spoznanjih, ki smo jih do sedaj ugotovili, ne bi nič rekli, če bi bil ta pregovor italijanski. Toda čujte in strmite! Zrasel je na Holandskem. Sploh imajo severnjaki huda izkustva. Nemec: Komur je ženitev vzor, ta junak je ali - nor. Anglež: Kdor ima lepo ženo, temu ni dovolj dvoje oči. Rus: Zelò dobra je žena, ki ne slabi. In še Anglež: Lepa žena, velika hiša in časopis so bolj za druge nego zate. In spet Nemec: žena in otroci, vedno odprti računi. Seveda tudi Italijan «svojo žvrgoli»: Chi ha moglie ha doglie (Kdor ima ženo, ima nadloge). In še Al molino e alla sposa manca sempre qualche cosa (Mlinu in ženi vedno kaj manjka). Če bi hoteli ta pregovor modernizirati, bi na mesto «mlina» postavili «avtomobil».

Sicer pa ima Italijan tudi druga spoznanja: Senza moglie a lato l'uomo non è beato (Brez žene ob strani mož ni srečen). In Francoz: Les femmes font les hommes (Žena napravi moža). Isto Anglež: Mož brez žene je drevo brez listov. Nemec je svečan: Spoštuj ženo, delo in starost! Spanec: Dobra žena ustvari dobrega moža. To je prevzel najbrže od cerkvenega očaka, ki pravi: Mulieris bonae beatus vir; numerus enim annorum illius duplex (Blagor možu, ki ima dobro ženo; njegova leta se podvojijo). Danec daje ženi dragocen nauk: Žena, ki je ubogljiva, je možu poveljnik. Toda tudi možu ne manjka naukov; Norvežan je naravnost poetičen: V hiši, kjer biva ljubljena žena, se smeje radost skozi okno. In skoraj pri vseh narodih, ne izvzemši strogega Holandca, naletimo na tale rek: Mož mora imeti do žene nežnost ljubimca, odkritost prijatelja in skrbečo pazljivost očeta. Ženi pa daje pregovor priporočila za gospodinjstvo; Italijan: Varčna žena, bogata hiša. In Francoz: Mastna kuhinja, mršava oporoka.

Ne manjka tudi nasvetov, na kaj naj pazi mož pri izbiri žene. Posebno temeljit je Rus: Ne ženi se, če nimaš toliko sredstev, da bi lahko vzdrževal dve ženi. Bogatih ne mara: Bolje živeti z ubogo v miru nego z bogato v prepiru. Povzpne se celò do splošne ugotovitve: Največja nesreča na svetu je bogata žena. Francoz se izraža drugače, pove pa isto: Kdor išče denar pri ženi, kreg in zgago priženi. Ravno tako Italijan: Reva z revnim, bogata z bogatim. Indijec je vedno moder: Pri izberi žene glej navzdol, pri prijateljih navzgor! In tudi Anglež modruje: Žena gospoduje možu, ko je mlad, mu je tovarišica v srednjih letih in hraniteljica v starosti.

Vprašujemo: Kako naj si razlagamo velika nasprotstva, ki jih srečujemo v pregovorih glede zakona? Mogoče bo najbolj primerno, da nam žena odgovori na to vprašanje. Cujmo nemško pisateljico Malvino Frank: Ljubimcu, ki je uslišan, je žena angel; zavrnjenemu pa - demon. Roko na srce: Zadela je v črno! Ali vsaj - prav blizu.

1. decembra bo v Budimpešti II. kongres Mednarodne demokratične federacije žena, ie osrednje ženske organizacije, ki se bori za mir v svetu, za pravice in zaščito žena. Vse napredne žene sveta podpisujejo proteste proti vojni, oboroževanju, proti vojaški uporabi atomskega orožja. Dosedaj so samo žene Jugoslavije oddale 1,200.000 podpisov.

Nekaj praktičnih nasvetov

Črnilo odstranimo iz perila ali svile, ako madež namakamo v sveže mleko, dokler mleko več ne potemni. Madeže nato izperemo v mlačni vodi.. — V poletnem času odstranimo lahko madeže s sokom paradižnika. — Iz volnenega blaga odstranimo madeže, če jih zmočimo s terpentinom in nato operemo. — Iz lesa izperemo madeže s solno kislino. — Z rok osnažimo črnilo s citronovo kislino.

—«C»—

Kavne madeže spravimo iz perila, ako zmešamo jajčni rumenjak z glicerinom in jih s to zmesjo namažemo, potem v mlačni vodi izperemo in nato še mokro perilo na drugi strani likamo z ne prevročim likalnikom. — Iz raznega blaga izperemo madeže z vodo in milom. Če ne izginejo, jih izperemo v slani vodi (1 1 vode, 50 g soli). — Če so madeži nastali po beli kavi, jih namažemo z glicerinom, operemo v mlačni vodi in na nasprotni strani blago polikamo.

—«C»—

Likalnik napravimo zopet gladek, ako kos rumenega voska ovijemo z mehko krpo in gladimo po toplem likalniku. Ko smo ga s tem dobro očistili, vzamemo drugo krpo, jo pomočimo v drobno sol in zopet dobro drgnemo ploskev likalnika. — Rja popolnoma izgine.

—«C»—

Galoše očisti, preden se blato posuši! Umivano jih z gobo, namočeno v mrzli vodi in obrišemo s suho krpo. Lesk ostane trajnejši.

—C—

Gumijaste plašče čistimo s tekočino dveh delov vode in enega dela salmiaka. Ko se posuši, ga previdno odrgnemo z vato, ki jo zmocimo z glicerinom.

Ribji trg

BRANCIN

je riba, ki jo vse leto najdemo na ribjem trgu, največ pa oktobra in novembra. Pravijo, da so pozimi najboljši mladi brancini, stari pa imajo baje posebno dober okuš v aprilu. Brancin je ena najokusnejših rib. Stari Rimljani, ki jim ni kaj očitati, da ne bi znali streči svojemu želodcu, so brancina izredno cenili in najljubši jim niso bili morski brancini, ampak tisti, ki so jih lovili v Tiberi. Brancin je morska riba, toda v svoji požrešnosti se zaleti tudi v reke. V starem Rimu so silili v Tibero, da so tam jedli dobrote, ki so se izlivale v reko po kloakah. Tisti so bili najboljši in najbalj mastni in jih je rimska gospoda, začetnica dvatisočletne kulture, najrajši jedla. Tudi brancini iz Jadrana gredo v reke in najdemo jih v istrskih in dalmatinskih rekah.

Brancini so razne velikosti, včasih ki. So svetlosivi, hrbet je modrikast, trebuh belkast. Ker so grozni požeruhi, so jih stari Rimljani imenovali volkovi. Žro vse črve, školjke,ribe, zato imajo kar naprej odprta usta, da ne izgubljajo časa. Brancina, ki je tehtal hvaležni Benečani darovali Napoleonu, ko jim je zatrl njihovo republiko, in mu želeli «dober tek».

Mladiči žive na dnu, stari so pa bolj ob površju. Kadar je velika nevihta gredo h kraju, da preže na to kar bo morje odtrgalo ob obale za njihova vedno odprta usta.

V ustih ima zobčke tudi na jeziku, ki je bolj podolgovat, glava je porinjena naprej, gobec je brez lusk, prav tako tudi lica in škržni poklopec. Na poklopcu sta dve bodici. Rep in hrbtna plavut sta razcepljeni. Meso je izredno mehko, sočno in okusno, zato ima brancin nekoliko višjo ceno od ostalih rib.

SMRT BOŠTJANA ZAGORNIKA

Gema Hafner

Zgodi se, da jo nenadoma pokliče k sebi. Nekaj hipov nepremično strmi vanjo. Potem se mu levica požene v žep njenega predpasnika. »Priznaj, coprnica, koliko si zatajila. Ni mi za piškave pare, ampak goljufaš me, goljufaš. Drhteči prsti preskočijo in tipljejo po bluzi, če ne bi kaj zašumelo v nedrih.

»Ded nori«, se brani Jela. Pridušuje se in kolne. Ko se ji od jeze in užaljenosti zabliščí v očeh, stari odneha.

O božiču in o veliki noči se Zagornik pri večerji ves čas skrivnostno smehlja: »Kaj neki stari kuha? se vprašuje Jela. Preden se ženska odpravi spat, se ji Boštjan namuzne in ji potisne v pest kak stotak«. Na, na, stara! Saj nisem tak pogan. Le kupi si pri Bernobički črtasto jopico, o kateri govoriš že ves mesec!« Ali: »Na, za naglavno ruto, saj jih imaš le tri«.

»Ded, dedasti«, se Jela nasmiha v svoji izbi pestovanje roke v naročju zibaje se s celim životom. »S tem drobižem si ne morem kupiti niti za en rokav«.

O Treh kraljih župnik blagoslavlja hiše. Pri Zagorniku po opravilu še malo posedi. Kumička nosi na mizo cvetje, klobase, vina. Boštjan začenja vselej znova: Kako je služil vojsko pri dragoncih v Gradcu, bil celo feldvebel. Župnik že zna vse na pamet, a vseeno potrpežljivo posluša. Stari se razvnema. Jela mora sneti sliko z zida. Kradoma potegne z dlanjo po njej. Zagornik bi vzrojil zaradi enega samega praška, pa čeprav pred samim papežem.

»Častiti, tale, drugi z desne. Kakšen fant sem bil!« Bolniku žari obraz, komaj ženska odide v kuhinjo, že more spet v sobo. »Kje, si, kje?« razdraženo sika starec. »Pokaži no, gospodu!« In s kazalcem suva proti skrinji. Jela že ve, da mora po njegovo zbledelo, od moljev načeto, modro, z rumenimi vrvicami obšito vojaško suknjo. Duhovnik prikimuje s prisiljenim nasmehom, čeprav jo je že neštetokrat videl. Zagornikov glas kar poskakuje. »O, to smo bili ljudje, to! Red, pravičnost...« Suh kašelj ga premaga. Ko prisede še Jela, potožijo o sedanjih slabih časih. Župnika skrbi, pred kratkim so partizani zavzeli nekaj bližnjih vasi. Jezi ga, da se mu fara drobi.

Boštjan preklada po odeji koščeno roko, kakor bi nekaj iskal in gubanči čelo. Potem najde rešitev: »Nemci, to so vojaki! Oni v vas, nemir iz vasi! Naši branilci pa...« Pomembno se spogledujejo in namuznejo. Pred tednom je namreč pribežalo nekaj priletnejših domobranov vaške posadke kar v spodnjem perilu iz gozda. Mrhe! Partizani so jim vse pobrali. Vaščane je razganjalo od smeha. Je pa tudi nekaj takih ptičev med domobrani, ki rdečkarjem za maslo in jajca zamenjavajo celo naboje.

»Svet je norišnica!« puha Zagornik in obupuje, ker bruhajo topovi vsak dan bliže.

Ko odnese Kumička krožnike, se župnik primakne k postelji. Obmolkneta. V mraku se še komaj vidita.

»Moliš kaj?« vpraša duhovnik z žametnim glasom. Zagornik se kar zgrbi. »To je najboljše zdravilo« zašumi bolniku skoraj nad ušesom.

Boštjan seže pod vzglavje, a kakor bi ga speklo, odmakne roko, jo skrije pod odejo, ki si jo pritegne do brade.

Župnik molči in čaka. Nato stari utrujen od notranje borbe zamiži. Ko duhovnik to opazi, hoče vstati.

Tedaj Zagornik sunkovito privzdigne blazino. Bankovci zašume »Gospod, za dve mašil«

Župnik še ni vstopil pri sosedovih, (sedaj blagoslavlja tudi pri Uroševiću in Jovanoviću, ker sta se prejšnji mesec pokatoličanila), ko se Boštjan že grenko pokesa zaradi denarja in vzroji: »Hudiča, tudi smrt je že podkupljiva!«

Zagornik dočaka drugo jesen v postelji. Nemci se vkopljejo preko Save v Bosanski Gradiški.

Večkrat, ko Jela hodi po prstih okrog postelje, boječ se, da ga ne prebudi, stari hipoma dvigne glavo: »No, no, saj nismo v cerkvi! Saj le razmišljam. Veš, ni prav, da le s Kozare..... »Kumičko kar zanese ven, do grla je sita njegovega besedičenja. Stari pa se huduje sam s seboj, češ, zajezili so vpade s Kozare, a po slavonski strani, iz gozdov v Strugi in v Rajščih, partizani zahajajo v vasi skoraj pri belem dnevu, tako rekoč vasujejo. Le dve uri hoda od tod, kako ne! Zagornik ni butec! Dobro pozna svoje sovaščane in takih je povsod dosti. Prebrisanci! Podnevi pljujejo v kašo, katero ponoči kuhajo, zato Boštjanova zgovornost usiha. Sosedje nalašč govore največ o Nemcih. Stari dobro ve, da love vsako njegovo besedo. Obiski ga jeze. Pridejo, ko še žlice ni pošteno odložil. Gospodar toži, da je utrujen, oni pa sede pri peči kot pribiti. Če se Boštjan pretvarja, da je zaspal, se res odpravijo, a pri tem tako štorkljajo, da bi morali zbuditi mrliča.

Očitno se mu posmehujejo, nemčurju zakrknjenemu! Še raje ga izzivajo. Zagornik se počuti med njimi kot polž v pobalinskih rokah. Če skriva roke, padejo po njem, ker bi jih radi videli, če jih pa kaže, vrešče drezajo vanje. O, da so Nemci v vasi, bi se jim jeziki takoj zavozljali. Zato jih Zagornik nestrpno pričakuje.

Zadnje čase, če le zasliši konjski topot, plane: »Jela, poglej so morda Nemci!«

Ženska zamahne: »Kaaj šee! Cirjičev fant je z lojterskim vozom podil mimo. Divja, kot bi ga gnal sem zlodej«. Boštjan tudi ponoči večkrat budi žensko. »Kaj, se ti blede!« se jezi Jela in vleče na uho. V hlevu buta govedo ob leseno pregrajo.

Ko Kumička nekega dne v oktobru pomiva posodo, nenadoma vrže v tišino: »Boštjan, konec tedna, pravijo, jih bomo dočakali. Le veseli se Nemcev!«

Zagorniku se razleze obraz, Jela pa se razburja: »Nemci so kakor kobilice — vse obero, povsod se počutijo doma; njihov želodec nima dna! Zmikajo, ropajo!«

»Molči baba! Nemci?« Boštjan povesi ustnice in privzdigne obraz. Služil sem pri njih. In tile so iz istega testa. Še za senco pod hruško bi ti plačali«.

»Hahaha« se sproži v Jeli. »Le povprašaj Orahovčane in Bistričane. Ti poznajo Nemce do obisti«.

»Gobce stresajo«, vztraja stari; ženska mu hoče ugovarjati. Popoldne pa Zagornika le malo zaskrbi. »No, stara, če hočeš pa skri tisto kanto masti pa gnjati, hlebec sira in jerbas jajc!« Pri večerji Boštjan le nekajkrat zajame proseno kašo z vkuhanimi suhimi hruškami. In to vendar najraje je! Kumička se nasmiha. V starem grebe nemir.

Preden zaspi, ji trdno zabiča. »Ti, da boš zavlekla vrečo bele moke na podstrešje in pletenko žganja tudi! Podnice privzdigni«. In potem ves teden tako, vsak dan nekaj.

* * *

Dolge sence drse po dvorišču. S starih orehov kaplje ovelo listje. Kakor bi majava, zijajoča lesa ujela belega kužka v precep, leži ta ves popoldan na istem mestu, hlasta za mušicami, ki plešejo nad njim, kot steber dima in bevska v mimoidoče, ki hite k večernicam. Nedelja je.

Na lesenem stopnišču ždi Cenček in premetava oglate kamenčke po črvivi deski visokega praga.

»Svečke obriši«, mu preti Jela iz kuhinje. Otrok se ne zmeni za to. A, kakor bi ga že sama misel na nekoga udarila v obraz, zavrti z glavo, jo pritegne med ozka ramena, objame kolena in se potuhne ob priprta vrata. Skozi špranje vidi premikajoče se, črtasto, obledelo nabrano krilo. Teta se suče po kuhinji, seklja čebulo in si z razpokano dlanjo briše solze z lica. Jela večkrat nenadoma postoji pred sobnimi vrati in tenko prisluškuje. Staremu se je nocoj poslabšalo.

V prostorni sobi, ki gleda s tremi okni na zarasel vrt, hrope na široki postelji Boštjan Zagornik. Sončni prameni se lomijo na robeh prašne mize, ki pestuje odprt predal, iz katerega štrle razmetani papirji, odrezki orumenelih časopisov, koledar brez platnic. Starčev srepi pogled drsi po črno neokvirjeni sliki, okrašeni s papirnatimi rožami, raz katere se smehljata on in Draginja. Pet in dvajset let je tega! Sunkovito obrne glavo, nejevoljen je, da mora že ves dan misliti nanjo. Sinoči ga je trapila v sanjah. Vročina mu narašča, kri in tišina mu šumita v ušesih. Že ves popoldan se muči, da bi zadremal.

Divji lajež ga vzdrami. »Prekleto ščene!« zarohni Boštjan. »Jela, baba, babasta, kje si! Sediš na ušesih? Zaženi mu no kaj v glavo, da ne bo tako zavijal! Jeelaa!« A ženske ni. Šele nekaj minut pozneje plane vsa upehana v sobo. »Boštjan, kar mirno lezi, Boštjan Nemci! Po vseh hišah so se razsuli, h Koščalu, k Barbariću, k Jovanoviću«. Pazljivo ga ogleduje. Na Zagornikovem upadlem licu vztrepetajo mišice, pogled se mu utrinja. Nato težko vzdihne. Žal mu je, da je prav danes tako slab. »Kar ti z njimi opravi. Če ostanejo, bom odslej vsaj mirno spal! Postrezi jim. In naj ne štorkljajo!« pristavi bolnik z mrtvim glasom.

Nemcem se mudi. V naglici pregledajo hišo, kašče, skedenj, hlev. Jela jim mora pri priči izprazniti izbo. Stotnik se šopiri po sobi, hlastno je in urno pije, naliva vojakom, ki prihajajo in odhajajo ter jim rezko ukazuje. Zagorniku, ki se v zadregi nasmiha in se sili po nemško, vrže sem pa tja dve, tri besede, kakor psu obrano kost. Boštjan postaja ves majhen.

Ko se častnik naje, se visoko zravna, da skoro z glavo zadene v strop, zarožlja z ostrogami, pripre ledenozelene oči in pri vratih še enkrat opozori gospodinjo, češ naj se dobro zaveda, koga ima pod streho in da ne sme vojakom ničesar odreči.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Pravljica
o sibirski zemlji in resnica

(Nadaljevanje s str. 8-9)

vozil konvoj 14 ladij z dragocenim tovorom pod vodstvom tega moža od zahoda proti vzhodu in obratno v enem poletju. Severna pot skozi Severno Ledeno morje je bila odprta, vstop v izlive zgoraj navedenih veletokov prost in stik z notranjostjo bogate Sibirije, ki je do sedaj imela le eno železniško zvezo z ostalim svetom, vzpostavljen po vodi, po morju, veletokih in neštevilnih rekah! Evropski človek se more komaj zadosti zavedati velikanskega pomena teh dogodkov in posledic. Kakor gobe po dežju so rasle ob nekdaj tako zapuščeni obali severne Azije polarne postaje. Nekdaj se je raziskovalec, ki je zašel tja, kar za leta dolgo poslovil od ostalega sveta in nihče ni mogel o njem ni. česar izvedeti, tako prazno in pusto je bilo tam gori. Že l. 1937 pa je bilo ob obali in na otokih Severnega Ledenega morja 75 polarnih postaj, ki so vse imele tudi oddajne radio apparate, bile zaposlene z vremenskimi, morskimi, in živalskimi preiskavanji, na kopnem pa so se bavile s preiskovanjem zakladov v zemeljski skorji. Stirikrat na dan morajo brzojaviti na centralno postajo na Dicksonovem otoku svoja vremenska opazovanja, ki jih potem brzojavno sporočajo v Moskvo, ki je najvažnejši center meteoroloških poročil v Evropi. V notranjosti Sibirije pa je bilo tedaj tudi že nad vremenskih postaj. Delo vseh teh pa je največjega pomena za mornarje na visokem severu, kjer v megli in ledu prejemajo vremenska poročila, navodila, obvestila o ledenih razmerah ob obali in na rekah, o odpirajočih se kanalih med plovnim ledom in drugim. Ta poročila jih varno vodijo med nevarnostmi Severnega Ledenega morja in jih varujejo, da ne obsede sredi velikanskih ledenih polj, ki bi jim mogla postati pogubna ali pa bi jih mogla celo prisiliti, da bi tam gori v skrajno neugodnih rezmerah morali prezimiti.

Te postaje so obenem celice novih večjih naselbin in mest in tako se življenje počasi seli proti severu.

Toda za tako delo so potrebni posebni ljudje, in glej, ne manjka jih v Sovjetski zvezi! Na postajah in v novih naselbinah so se kot pionirji civilizacije zbirali številni mladi možje in žene, ki jih odlikujejo vse potrebne lastnosti izvrstnih ljudi: velik pogum in navdušenje za znanstveno in drugo delo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KAKO UMETNIK CENI UMETNIKA

(Nadaljevanje z 9. strani)

Nekoč je Tolstoj dejal: «Kalif Abdurhaman je imel v življenju 14 srečnih dni. Jaz jih gotovo nisem imel toliko. In sicer, ker nisem živel zase, za svojo dušo, ker ne znam zanjo živeti; jaz živim samo za ljudi.

Ko se je poslovil, mi je Anton Čehov rekel: «Ne verjamem, da je bil srečen».

Jaz pa verjamem. In vendar ni res, da bi živel samo za ljudi. Da, dajal je ljudem kakor beračem od tega, kar je imel v izobilju.

Največkrat govori o bogu, o kmetu in o ženski. O literaturi govori redko in skopo, kakor da bi mu bila tuj svet. Do ženske goji, kakor se mi zdi, neutolažljivo sovraštvo. Ko smo nekoč sedeli v parku in govorili o ženskah, je Tolstoj dolgo molče poslušal, nenadoma pa je rekel:

«O ženskah bom povedal resnico šele, ko bom z eno nogo v grobu. Takrat bom p o v e d a l resnico, skočil hitro v svojo krsto, potegnil pokrov nase: — tako, pa mi še kaj storitel» Pri tem je njegov pogled tako neznansko, tako divje zagorel, da smo vsi za nekaj časa onemeli.

Lagati mu ni bilo mogoče nit iz sočutja. Niti ko je bil nevarno bolan, ni vzbujal usmiljenja. Bilo bi banalno pomilovati moža, kakršen je bil on. Ljudi njegove vrste je trega čuvati in gojiti, ne pa jih zasipati s prahom obraljenih, brezdušnih besed.

Včasih je vprašal: «Sem vam zoprn?»

In ste morali odgovoriti: «Da, zoprni ste mi».

«Me ne marate?»

«Da, danes vas ne maram».

V vprašanjih je bil brezobziren, v odgovorih vzdržen, kakor je za modreca prav.

Nekoč me je nenadoma vprašal — padlo je kakor udarec: «Zakaj ne verujete v boga?»

«Niman vere, Lev Nikolajevič».

«To ni res. Po naravi ste veren človek in ne boste mogli prebiti brez boga. To boste tudi kmalu čutili! Neverni ste iz svojeglavosti, — iz nejevolje, da svet ni tak, kakor bi vi radi. Za vero, kakor za ljubezen, je treba poguma in drznosti. Reči si morate: v e r u j e m, — potem bo vse dobro, vse bo kakor vam je potrebno, vse vam bo kar samo postalo jasno in vam bo v veselje. Saj vendar toliko stvari ljubite! Toliko govorite o lepoti! Kaj pa je lepota? Najvišje in najpopolnejše je b o g!»

Drugače ni prav nikoli govoril z menoj o tem predmetu in globoka resnoba njegovih besed in njih nenadnost sta me popolnoma prevzeli. Molčal sem. On je sedel na divanu s podvitimi nogami, okrog brade mu je igral zmagoslaven smehljaj. In mi je govoril, žugajoč mi s prstom:

«Molk vas v tej stvari tudi ne privede k ničemur. Ne!!»

Jaz pa, ki ne verujem v boga, sem ga pogledal zelo oprezno in nekoliko boječe. — pogledal sem ga in sem mislil:

«Ta človek je bogu podoben!»

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

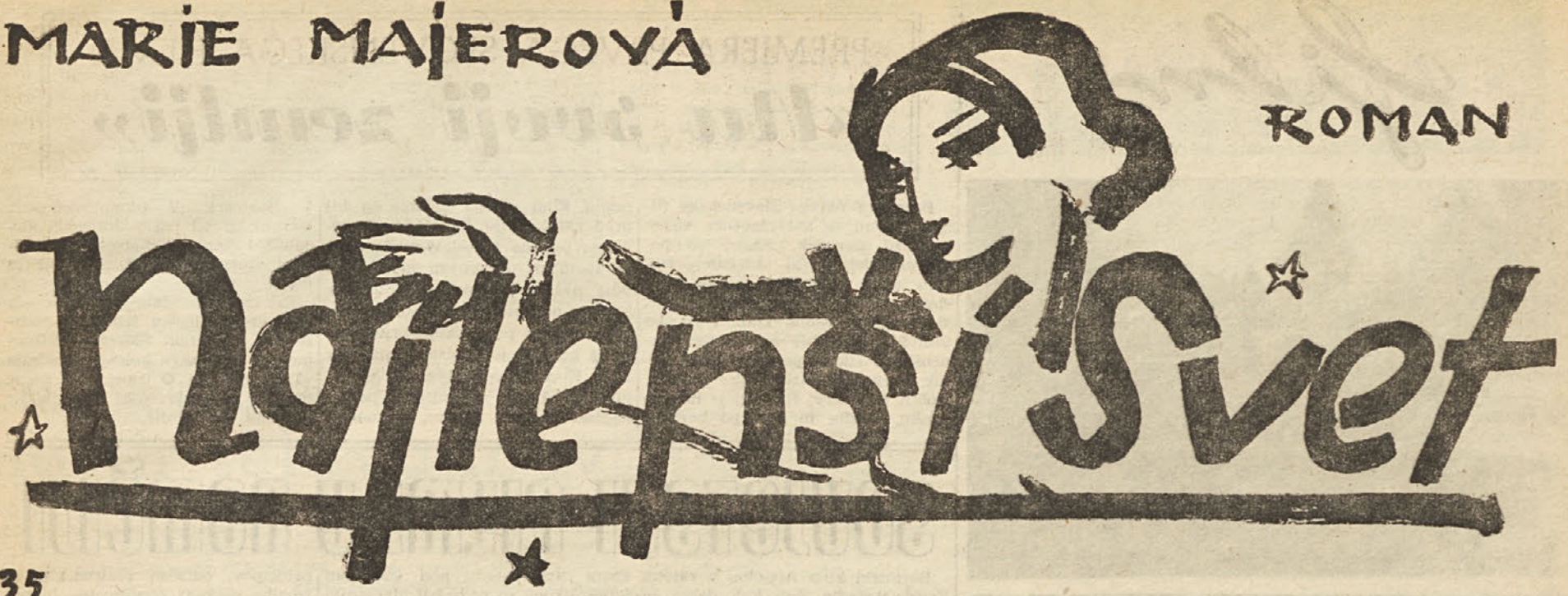

35

»Kakor nalašč o pravem času«, je pripomnila Lenka in sunila Marijo, ki je šele sedaj razumela.

»Napadi so tako podobni, da jih niti zdravnik ne loči od pravih. S tem sem se posebej ukvarjal. Tu na mestu bi vam lahko zaigral predstavo. Začenja se s peno na ustih in s stisnjenimi pestmi . . .«

Dvignil je obrvi.

»Za boga, samo tega ne!« se je zgrozila Lenka »Imam tega ves dan do grla zadosti. Rajši mi povejte, kakšne novice imate iz Rusije«.

Lenka, ki je v začetku vojne skoraj izgubila vero v ljudi, je začela po sedmem novembru 1917. zopet verjeti, da se svet ne bo pogubil v medsebojnem ruvanju, marveč da se bodo ljudje z novim družbenim redom začeli spoštovati med seboj in da bo moč delovnega ljudstva ustvarila združene socialistične republike sveta. Ker ni bilo mogoče nič zvedeti o tem v časopisih, je pozvedovala pri Borku. Borko ni urejeval zdaj samo strokovnega glasila mehanikov, ampak se je v delavski stranki povzpel na višje mesto in postal urednik dnevnika, ki ga je nekoč s tako vnemo raznašal. Polovica članov uradništva je bila v vojni, a Borku so ponudili kot novincu najneprijetnejše delo: vojna poročila. Plaval je po njih kakor na trhli ladji med klečmi cenzure in paragrafov in si pridobil zasluge s tem, da ni bil list ustavljen niti v času najhujšega preganjanja, ko je umirajoča monarhija čutila v hrbtu italijanski nož, a na svojih osmero nogah moč, da bi vsaka od njih bežala drugam.

Šepetaje in ko se je najprej prepričal, da nihče ne prisluškuje za vrati, je Borek pripovedoval ženskama, ka je skrivaj zvedel o ruskih legijah in boljševikih od članov stranke, ki so imeli neke stike. čeprav niso nikoli jasno in naravnost govorili o ruski revoluciji in njenih prvih bojih. Nekoč je prinesel skico grba bodoče češkoslovaške države. Bil je to iztrižek iz švicarskega časopisa. Lenka je komaj dihala. Čutila se je že v novem svetu, ker si je predstavljala novo republiko kakor eno od tistih federativnih socialističnih republik, drugo poleg federacije ruskih republik.

Komaj pa je naslednji dan zjutraj stopila v februarski mraz in slišala v kristalno zmrzlem zraku nad Vltavo znani jutranji pozdrav, sovražni in bebasti tatata strojnih pušk, je zadvomila in se spet vdala s stisnjenimi zobmi delu v lazaretu. Marsikateri prostovoljni pomočnici, plemeniti, Nemki ali Židinji je sčasoma omrzela samaritanska služba. Na koncu je ostalo tam samo še nekaj zvestih žensk, ki so bile dodeljene spremstvu namestnikove žene. Ta, ki ji je ljudstvo vzdelo ime Črna Mari, je priplavala enkrat na dan v bolnico s čipkasto čepico na glavi in v belem plašču, sprejemala kadila ponižnih državljanov, potrkala na vrata ranjencev visokih činov in milostno pokimala z glavo staremu doktorju Berkoviču, ki so ga v začetku vojne staknili kot prodajalca časopisov v skromni trafiki, kjer je užival pokoj. Tedaj so mu poverili vlado nad štirinajst sto avstrijskimi topovskimi tarčami, v lazaretu, kjer so jim zdravili rane, ki so jih dobili v vojni. Lenka se je je vselej skrbno izognila. Šele tedaj je obiskala Romana, ko so plemenito gospo spremili s pokloni do avtomobila.

Roman je že nestrpno čakal nanjo. Vsak dan jo je grajal:

»Zakaj si kvarite zdravje in življenje, šmarnica? Danes ste spet bolj bledi. Ne pozabite, da je vaš smehljaj dragocenejši kakor vaše preveze«.

»To so pokloni, nič nimam zoper lepo govorjenje. Toda moje prepričanje mi pravi drugače. Lahko bi vam dala sto dokazov, da sem ravnala prav«.

»O tem ne dvomim. Vedno prav ravnate. A pojdiva rajši hitro ven, na zrak«.

Odhajala sta skupaj in se vodila za roke in tako je Lenka prvič v treh letih dala povod za sumničenja.

»Z nadporočnikom se vodita za roke«, so govorili vojaki zavistno. Več pa si niso upali reči, dokler so bili v območju Romanove zdrave roke. A tudi zato, ker je bil Romanu posebno naklonjen sam vodilni zdravnik Berkovič, sošolec in star prijatelj pokojnega majorja, Romanovega očeta. Berkovič je znal raztegniti Romanovo okrevanje kakor kavčug, njegovi sobi se je vedno izogibal, medtem ko je ostale spalnice vsak dan napadel, kakor je bil pač odvodni tok, in neusmiljeno poslal nazaj na fronto vse, ki so mogli stati pokonci.

Vzlic temu ugodnemu položaju svojega prijatelja ni šla Lenka nikoli iz lazareta, dokler ni končala svojega dela. In še te izprehode je opravičevala pred seboj, da mora rekonvalescenta podpirati pri hoji.

Izprehodi so bili vsak dan daljši in so se končali v kavarni Slaviji. Lenka in Roman sta sedela rada pri oknu na Vltavo.

»Ne morem se nagledati te umazane, stare botre« je imel navado reči Roman, ko je sedel tako, da bi imel pogled na reko. »Moram gledati nanjo tako dolgo, da mi zbriše iz spomina ozko, deročo, pošastno zeleno Sočo. Voda bo prekrila vodo«.

Lenka ga je podpirala namesto bergle, dokler ga je ovirala rana v boku, pozneje jo je sam prijel za podpazduho in ji šaljivo zatrjeval, da nikakor ne more sam hoditi.

»Močna ženska ste«, se ji je posmehoval, ker poleg njegove visoke in krepke postave je bila Lenka tanka kakor šiba poleg štora.

In ko se je kujala:

»Svet hočete preobraziti s svojimi rokami, enega njenega prebivalca boste vendar lahko privedli na varno«.

»Seveda bomo preobrazili svet!« se ni dala Lenka.

Za posmehovanje se ni zmenila:

»Poglejte Rusijo! pravili so, da so le carji in samodržci trpežni kakor čevlji iz juhtovine. In vendar danes to ne drži več!«

Bila je gotova svojega sveta.

Roman jo je dražil:

»Kaj so vam spet natvezli svetovalci iz vaše bolniške blagajne? Ne verjemite jim. Ne morejo obrazovati red niti v svojih družinah, kaj šele da bi mogli upravljati državo. Ne bi jim poveril niti stare pastirske koče, kaj šele da bi jim izročili vso Evropo. Sami so malomeščani najvernejšega kova. Poglejte njih žene, kako znajo ukazovati svojim služkinjam, obrekovati, se povzdigovati in posnemati obsovražene meščane, poglejte njihove otroke, ali čuti eden od njih proletarsko, ki se je rodil v toplem in varnem blagostanju, ko je oče odložil osemurni klobuk, odstranil skovano zapenko s samoveznico in se oblekel v žaket in salonsko suknjo?«

»Kaj moremo za to, ker smo se rodili v takem okolju, ki nas posiljuje«, se je branila Lenka.

»Ne govorite v prvi osebi množine, kadar govorite o ostalih«, jo je spomnil Roman. »Rajši mi povejte, kako ste prav za prav prišli v Prago, v mojo tolažbo in zdravljenje?«

Lenka mu je pripovedovala o tem, kaj se je zgodilo z njo o nevihti in kako naglo se je odločila zgodaj zjutraj tistega dne, ko je nastala vojna, ter prišla v Prago, ne da bi kaj vedela o tem dogodku.

» Ta velika odločitev je bila očitno v zraku. Tudi jaz sem se prav tega dne odločil, da zapustim ljubico, ki me je stala mnogo živcev. Vidim, kako me prestrašeno gledate, ljubček moj: Imel sem zares ljubico. In vrhu tega je bila poročena gospa. Takšen razuzdanec sem. V svoje opravičilo naj povem, da sva se razšla zlepa. Hotela je, da bi postal prijatelj njenega moža, tega pa nisem mogel storiti iz zunanjih in notranjih vzrokov. Razumete, ne?

Lenka je otrplo gledala skozi okno. Njene ustnice so bile ozke, čelo okamenelo.

»Povejte mi še to, zakaj je gospa mati dovolila, da ste tako težko delali na polju? Domnevam, da tega ni bilo prav nič treba?«

Roman je izpraševal in pazljivo ogledoval razgibane poteze njenega bledega obraza.

Nenadoma je šinil glas iz napetih ust in zvenel tako ledeno, da se je sama Lenka začudila:

»Mamica me je že čuvala, toda bili smo v zelo slabem položaju, ko ni bilo nadomestila za zaposleno služinčad. Plačilo za najemnino je tedaj zapadlo in žito bi ga moralo plačati. Ko bi se zamudili, bi bil vihar razmetal žito«.

»Vaš oče ni kupil mlina?«

»Kako neki?« ga je oponašala Lenka. (In naglo je ošinila Romana z očmi, kakor bi si hotela zapomniti izraz njegovega obraza v tem trenutku). »Saj ste bili takrat tako rekoč priča, da se nista pogodila z gospo majorko!«

»Se nista pogodila!« je ponovil, da se je začudila. »To je čudna stvar«.

»Zakaj čudna? Kakor da ne poznate gospoda očeta!«

»Veste to za gotovo, šmarnica?«

Lenka se je zamislila. Ni vedela, če lahko pritrdi ali ne. Prav za prav ni vedela o tem nič zanesljivega in točnega. Nikoli se ni zanimala za te stvari, ker pa so takrat v mlinu govorili o najemščini, ki jo gospod oče zbira, je temu verjela. a neka pripomba, ki jo je ujelo njeno uho, je obtičala v njenem spominu v zvezi s tistim blaznim spravljanjem žita. Vse to je povedala Romanu, ki je mrščil obrvi nad očmi, v katere Lenka ni mogla pogledati brez ginjenosti. Bilo ji je tesno, ko je opazovala njegovo zadrego, ker ni razumela, zakaj jo izprašuje o teh stvareh in če ni morda ona kaj kriva pri tem. In tu se je prvič zavedala, kako si prizadeva, da ne bi bila nikoli in v ničemer kriva pred Romanom in bi bila pred njim v najlepši luči, tudi se je spomnila, da se prav za prav zaradi njega pogleda zjutraj v zrcalo in ugotavlja, kakšen je bil izraz njenega obraza v tem ali onem trenutku, ko je govorila z njim. Ti spomini so ji pognali v sence vročično rdečico, ki je Romana opozorila za njeno razburjenje.

Nasmehnil se je prizanesljivo.

»Nepopravljiv greh, da nisem takrat pazil na to. No da, imel sem druge skrbi«, je pristavil sarkastično. »Prosim vas za oproščenje, šmarnica. Lahko bi vam bil prihranil to težavo. A tako pač se včasih usoda poigra z nami. Vas je zadela in s tem izkazala meni uslugo, da sem se srečal z vami«.

Njegova roka je ležala na mizi poleg njene roke. Bil je to leden kavarniški marmor, a Lenki se je zdelo, da jo peče. Vsa kri je zdajci šinila v to roko, zakaj nenadoma je občutila bližino njegove roke docela drugačne kakor kdaj koli. To nista bili roki, marveč dva pola, ki sta se privlačevala. Roman je nežno položil dolgo, ozko roko na Lenkino vročo dlan. Hvaležno je sprejela višek tega občutka, a se je nekoliko potuhnila. Nekaj jo je sililo, da bi govorila o čem drugem, da bi z govorjenjem premostila globočino, ki jo je plašila, in je rekla brez dolgega razmišljanja, kakor bi poslušala, do kod jo utegne privesti ta beseda.

»To ni bila težava, to je bilo . . . bruhanje krvi«, je nenadoma zaključila.

Film

Prizori iz filma «Na svoji zemlji»

PREMIERA PRVEGA SLOVENSKEGA FILMA
«Na svoji zemlji»

Premiera prvega slovenskega filma pomeni za vse slovence važen kulturni dogodek. Kakor so pomembni datumi, ki označujejo rojstvo prve slovenske knjige, prve slovenske šole, slovenske univerze, slovenskega radia i.t.d., tako bo tudi 21. november rojstni dan slovenskega filma, postal važen mejnik v zgodovini slovenske kulture. Dobili smo torej film, ki je naš po jeziku, zgodbi in tudi po borbeni pesmi. Film zajema obdobje od dni pred kapitalucijo Italije do zmagovitega pohoda jugoslovanske armade na Trst, obravnava del zgodovine našega primorskega ljudstva, ki se je odločno odzvalo pozivu partije na upor proti okupatorju. Scenarij za film je napisal književnik Ciril Kosmač, režiral ga je F. Stiglic, glasbano spremljavo pa je napisal Marijan Kozina, snemal je I. Marinček. V filmu nastopajo izbrani igralci naših dramskih gledališč, kakor A. Rakarjeva, S. Drolčeva, Stane Sever, L. Potokar in drugi.

Pri izdelavi filma je sodelovala tudi vrsta filmsko tehničnih sodelavcev, godbeniki Slovenske filharmonije in delovni kolektiv podjetja «Triglav film». O uspehu, ki ga je doživel prvi slovenski film, bomo poročali prihodnjič.

SOVJETSKI FILMI V NEMČIJI

Berlinski kino Appolon v rajonu Friedrichstadta stoji tudi danes še sredi ruševin kot spomenik slave sovjetske filmske umetnosti. Tu so leta 1927 prvič prikazovali film brez filmskih zvezdnikov, ljubavnih zapletkov in srečnega konca: film mladega sovjetskega režiserja Eisensteina «Oklopnica Potemkin». Od tod je sovjetski film začel svojo triumfalno pot po vsej Nemciji.

«Doživeli smo nekaj več kot je samo senzacionalen uspeh nekega filma — piše najstarejši nemški kritik Herbert Ihering, spominjajoč se premiere — mi smo tedaj s prihodom revolucionarnih idej doživeli tudi prihod revolucionarnega sloga, ki se je povsem utrdil v Pudovkinovih filmih «Mati« (po romanu Gorkega) «Poslednji dnevi Petrograda» in «Potomec Džingiskana».

Fašizem je Nemčijo kulturno izoliral, vendar pa ni zatrl zanimanja za najnaprednejšo umetnost na svetu. To zanimanje je prišlo do izraza že prve dneve po kapitulaciji Nemčije. Ko so v Berlinu, Drezdenu, Sverinu in drugih mestih vojni potujoči kinematografi igrali sovjetske filme, si jih niso mogli niti vsi ogledati, tolikšno je bilo zanimanje zanje.

Gostovanja sovjetskih umetnikov po vojni so z istočasnimi gostovanji iz Amerike, Francije in drugih držav gotovo pokazala veliko premoč sovjetske kulture. Za nemško ljudstvo so bili predstavniki sovjetske umetnosti odkritje. Koncert kvarteta «Beethoven», Sergeja Lemeševa, Irine Masljenjikove, Lava Oborina so Nemci navdušeno pozdravljali. Na koncerte državnega zbora ruske pesmi pod vodstvom Svješnjikova so prihajali glasbeniki iz vse Nemčije in vsi nemški časopisi so objavljali kritike polne hvale sovjetske umetnosti.

Ko govori znani nemški dramaturg Rolland Schacht v članku «Ruski film» o posebnih idejah in stilu sovjetske filmske umetnosti, poziva nemške filmske delavce naj se uče pri sovjetskih režiserjih, operaterjih in igralcih: «Pri Rusih se predvsem učite, kako je treba gledati in globoko razumeti ter prikazovati svojo dobo in svoje probleme».

Največji nemški kritiki in filmski delavci Herbert Ihering, Kurt Metzig, Friedrich Luft, Hans Eylau poudarjajo v svojih člankih često tiste značilnosti, ki ločijo sovjetsko filmsko umetnost od hollywoodske: plemenita idejnost, višina etičnih principov, odločen realizem, ki se izogiba vsakega olepševanja in patosa, in ki se ne boji resnice, pa naj bo še tako kruta, in končno izredna realistična igra, ob kateri umetnik lahko individualno ustvarja, kar nasprotuje sistemu sodobne buržujske kinematografije.

«Nikjer na svetu — piše Rolland Schacht — ni takih filmskih umetnikov kakor so Ščukin Čerkasov ali Mareckaja, nikjer ni toliko neposrednosti, ljudskega izraza take globine umetniške karakterizacije toliko prodiranja v individualne poteze, ljudskih tipov kakor pri sovjetskih filmih.

Napredna nemška javnost ceni sovjetske filme ne samo kot umetniška dela: ona vidi v njih tudi zgoščeno politično izkušnjo prve socialistične države na svetu.

TRAGEDIJA LETALA «SILVER QUEEN»

je pustolovski film. V letalu, ki vzdržuje zvezo med Z D A in Panamo, se odpelje 12 oseb: dva pilota, natakar in 9 potnikov, Alice Melborne z zaročencem Ellisom, sinom bogatega industrijca, gospodična Peggy Nolan, Spengler, star profesor botanike s svojo ženo, gangster Pete, ki spremlja petletnega Tommyja, sinčka svojega gospodarja in politični zločinec Vasquez, katerega nadzoruje detektiv Crimp. V Meksiki pristanejo srečno, na nadaljnjem poletu pa jih spremljajo nesreče: najprej pade natakar po nesreči iz letala, ko hoče rešiti Tommyja, nato pa mora letalo zaradi nevihte pristati v gozdu sredi divjega plemena; ker je pokvarjeno, se morajo potniki za več tednov vživeti v novo življenje. Dasi je dogodek, ki ga film obravnava, zelo možen v vsakdanjem življenju, vendar ne učinkuje povsem resnično. Kljub vsem nesrečam in žrtvam se zgodba le preidealno razplete. V življenje se jih more vrniti le pet, sedaj pa kaj napraviti s preostalimi? Najprej padeta kot žrtev indijskih puščic bandit in detektiv, sedaj jih je še 9. In tu imamo priliko spoznati značaj vsakega posameznika. Ko jih gledamo pred seboj, se nam zazdi, da je avtor zgodbe hotel prikazati dve življenjski resnici: da se v nesreči človek razgali in da se v naravi daleč od civiliziranega sveta človek izboljša.

Tako se nam je odkril milijonar kot skrajno nesocialno bitje, ki noče nič prispevati k skupnemu delu in hoče le utešiti svoj egoizem. Ko izve, da se jih bo moglo vrniti le pet, si skuša z denarjem odkupiti življenje, toda v obrambi ga doleti zaslužena kazen - Vasquez ga zabode. Vsi ostali pa se izkažejo kot altruisti. Tako n. pr. ponujata pilota drug drugemu mesto v letalu. Prav tako je nesebična Alice, ki se odvrne od milijonarja, ko spozna njegov podli značaj. Tudi Peggy je pripravljena deliti srečo ali pa smrt s pilotom, v katerega se zaljubi. Stari profesor, človek globokega duha, se v svoji skrajni nesebičnosti sam odpove povratku, češ dovolj sem živel; njegova žena se v začetku sramuje dela, se pa kmalu vživi v novi položaj, in končno je pripravljena deliti usodo s svojim možem.

Kot junak pa nastopa Vasquez, ki se izkaže kot najbolj idealen človek. On odloča, kako se bo odpeljal in izbere ljudi, ki se mu zde najbolj vredni življenja: dva pilota, obe dekleti Alice in Peggy ter malega Tommyja. Sam pa ni niti v smrtni nevarnosti, ko se jim že bližajo divjaki, pomislil nase, marveč je še zadnji dve krogli žrtvoval profesorju in njegovi ženi, sam pa šel grozni usodi nasproti.

Iz vsega dela močno zveni socialna nota in nam zato film kljub pomanjkljivostim zapusti kar prijeten vtis.

XVI. šahovsko prvenstvo ZSSR

10. t. m. se je začelo v Moskvi XVI šahovsko prvenstvo ZSSR. Turnirja se udeležujejo z izjemo svetovnega prvaka Botvinika in velemojstrov Smislova in Boleslavskega najmočnejši šahisti Rusije. Naslov prvaka ZSSR brani velemojster Keres, ki je tudi letos najresnejši kandidat za prvo mesto. Glede na sijajno formo velemojstrov Bronsteina, Kotova, Lilienthala in Bondarevskega, bo moral Keres letos vložiti mnogo truda, da obdrži častni naslov prvaka ZSSR. Razen imenovanih velemojstrov najdemo v turnirski tabeli znana imena odličnih šahistov kot Flohra, Ragozina, Loevenfiša, Alatorceva. Posebno nevaren more biti Ragozin, ki velja kot eden najboljših šahistov, če pride v svojo staro formo. Razveseljivo je, da večina ostalih igralcev pripada mlajši generaciji, ki letos prvikrat nastopajo na šampionatu. Med radarjene spada komaj 22 letni M. Tajmanov, letošnji prvak Leningrada. On ni samo dober šahist, ampak je znan kot velik muzikalni talent. Letos so dosegli lepe uspehe Holmov, Auerbach, Aronjin in Furman. Mlada sovjetska šahovska generacija že odločno posega v borbo za prvenstvo ZSSR. Zato bomo mogoče že v letošnjem prvenstvu s te strani doživeli presenečenje. Žreb je odločil tale razpored: 1. Auerbach, 2. Flohr, 3. Keres, 4. Bondarevski, 5. Furman, 6. Tajmanov, 7. Kotov, 8. Loevenfiš, 9. Alatorcev, 10. Konstantinopolski, 11. Ilivicki, 12. Panov, 13. Bronstein, 14. Ragozin, 15. Aronjin, 16. Lisicin, 17. Lilienthal, 18. Holmov, 19. Toluš.

Za turnir vlada po vsem šahovskem svetu velikansko zanimanje.

Po prvih kolih je presenetil velemojster Kotov, ki po 4. kolu vodi s 3 točkami in eno prekinjeno v dobljeni poziciji iz II. kola proti Lisicinu. Dobil pa je proti Ragozinu, Aronjinu in Lilienthalu.

Na nedavno odigranem šahovskem turnirju v Stokholmu je po splošnem mnenju najlepše igral velemojster Boleslavski. V začetku turnirja je premagal finskega prvaka Booka. V sicilijanski partiji je Finec napravil v otvoritvi napako in s tem ruskemu velemojstru dovolil močan napad na nerazvito kraljevo pozicijo. Zanimivo je, da je Boleslavski dobil vse partije s sicilijansko otvoritvijo, ki jih je igral kot beli in črni na tem turnirju.

Beli: Boleslavski	Črni: Book
1. e2-e4	c7-c5
2. Sg1-f3	d7-d6
3. d2-d4	c5 d4:
4. Sf3-d4:	Sg8-f6
5. Sb1-c3	e7-e6

To je severninška varianta sicilijanske obrambe, v kateri razvije črni lovca na polje e7. V tej varianti ima črni težave s svojim zaostalim kmetom na d6. V t. im. zmajevi varianti razvije črni zato svojega kraljevega lovca na g7, da se izogne slabitvi kmetov.

6. Lf1-e2	a7-a6
7. 0-0	Dd8-c7
8. f2-f4	Sg8-c6
9. Lc1-e3	Lf8-e7
10. Dd1-e1	Sc6-d4:
11. Le3-d4:	e6-e5(?)

Prerano igrano. Črni mora najprej rohirati in skrbeti za razvoj figur. V sicilijanski obrambi navadno črni čaka na nasprotnikovo akcijo na kraljevem krilu ter išče rešitve s protinapadom na damskem krilu, posebno na odprti c liniji. V nastali poziciji pa se črni ne drži tega pravila, kar se mu pa tudi strašno maščuje. Beli je dovolj razvit ter takoj začne z napadom.

12. f4-e5:	d6-e5:
13. De1-g3!	——

Beli na enostavni način ovrže prenagljeni črni udar v središču. Sedaj je črni pred nepremostljivimi oviram, da reši nastalo situacijo.

13. ——	Le7-c5

Edina možnost nadaljevanja. Na Ld6 sledi Dg7:

14. Ld4-c5:	Dc7-c5:+
15. Kg1-h1	Ke8-f8

Na 0-0 ali na Tg8 vzame stolp na f6 konja.

16. Sc3-d5!	Sf6-e4:

Ako vzame na Sd5: sledi 17. De5:! in na De2: 18. Dd5: Dc7: 19. Tf7+ Df7 20. Dd8 De8 21. Tf1+ in dobi.

17. Dg3-e5:	Se4-f6
18. Ta1-d1!	——

Nadmoč bele pozicije je očitna. Beli ima razvite vse figure in napad belih figur mora uspeti.

18. ——	Lc8-e6

Na Sd5: bi beli z Lh5 napadel nezavarovano točko f7.

19. b2-b4!	Dc5-c6

Seveda ne Dc2: zaradi Dd6+.

20. Sd5-f6:	g7-f6:
21. Tf1-f6:	Th8-g8
22. Le1-f3	Dc6-b6

Na De2: sledi De6:

23. Td1-d6	Db6-f2
24. Lf3-b7:	Df2-c2:

25. Td6-e6: in črni se vda, ker vseh grozenj ne more preprečiti. Tako se končajo navadno vse partije, če se igralec ne drži osnovnih pravil šahovskih otvoritev.

Ing. Sikošek Boris

RADIO

Nedelja: 9.30 Kmetijska oddaja; 11.15 Znane slovanske skladbe; 11.45 Nedeljska glasba; 13.00 Glasba po željah; 17.00 To kar vsakdo rad posluša; 18.00 Iz klasičnega opernega sveta; 20.00 Z glasbo po jesenski pokrajini; 21.00 Vesel večer (člani SNG); 22.00

Ponedeljek: 13.00 Skladbe jugoslovanskih skladateljev; 13.30 Iz manjših Haydnovih del; 19.00 Zdravniški vedež; 20.00 Sportne vesti; 20.10 Slovenske narodne, poje Batistuta Slavica; 21.00 Verdi: Othello: opera v 4 dejanjih.

Torek: 13.00 S pesmijo po češki zemlji; 18.00 Vaški kvintet; 18.30 Orkestralna glasba romantikov; 20.00 Pevski koncert zbora prosvetnega društva «Ivan Cankar»; 21.00 Pester večer (člani SNG);

Sreda: 12.10 Simfonični plesi; 13.00 Glasba po željah; 18.15 Glasbeni lik Rimski-Korsakova; 19.00 Ženska oddaja; 20.00 Pesmi in plesi raznih narodov; 21.30 Orkester Bojana Adamiča; Koncert za violino in orkester.

Četrtek: 13.00 Ruske narodne pesmi; 18.00 Iz vokalne lirike Čajkovskega in Rachmaninova; 18.30 Glasba nordijskih narodov; 19.00 Slovenščina za Slovence; 20.00 Komorni zbor; 20.45 Chopinove klavirske etude; 21.00 Cehov: Striček Vanja.

Petek: 13.00 Glasba po željah; 13.40 Slovanski plesi; 18.15 Beethoven: Septet v Es-duru; 19.15 Pesmi na Prešernov tekst pojeta Dušan Pertot in Justina Vuga; 20.00 Od Straussa do Leharja;

Sobota: 12.15 Slovenske narodne in umetne pesmi; 13.00 Pogovor s cvetkami; 13.40 Partizanske pesmi; 18.00 Mozart: Divertimento za dva rogova in godalni orkester; 18.30 Zabavni orkester Bojana Adamiča; 20.10 Samospevi za glas in klavir; 20.40 Arije iz češkiih oper.

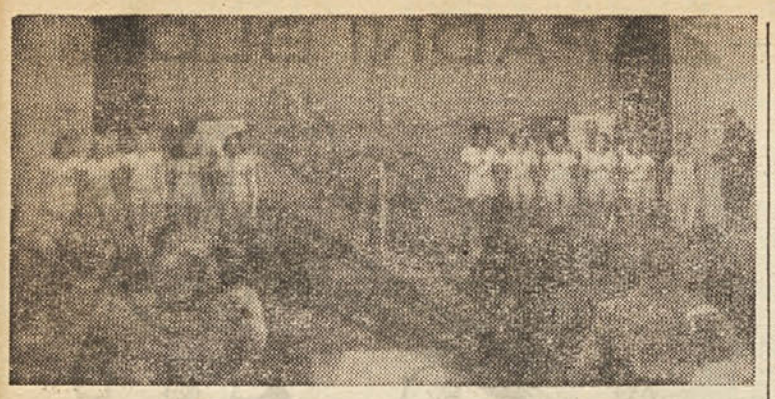

Med nastopom v unionski dvorani v Ljubljani

PO GOSTOVANJU naših telovadcev

Tržaški telovadci so v preteklem tednu gostovali v Sloveniji in dosegli kar lepe uspehe glede na visoko raven telovadcev naše ožje domovine.

Pri sobotnem telovadnem nastopu v Ljubljani v dvoboju med Trstom in Ljubljano je dosegla naša

Janovsky Lado - tretjeplasirani

ženska telovadna vrsta 174.40 točk in premagala Ljubljančanke, ki so dosegle 173,93 točk. Ljubljanska moška vrsta je dobila 207.40 tačk, Tržačani pa 187.k0 točk.

Naši telovadci so nastopili še na telovadni akademiji v Mariboru in pred delavci tovarne «Litostroj». Vsepovsod so bili navdušeno pozdravljem in želi za svoja izvajanja številne aplavze.

Zdi se nam, da bo za razvoj naše orodne telovadbe samo v korist, če povzamemo po tem nastopu tudi nekaj zaključkov.

Naj omenimo, da naši telovadci prav za prav niso imeli nikakih posebnih sredstev na razpolago, ko so trenirali; gnalo jih je naprej samo veliko veselje in volja, da bi dosegli takšno raven svojih izvajanj, s katero bi mogli potem s častjo zastopati naše ozemlje pred svetom. Dosegli so določeno stopnjo z disciplinirano in vztrajno vadbo, ker so gojili smisel za lepo izvedbo in smisel za kondicijo. Lahko rečemo, da nam morajo biti prav uspehi naše telovadne vrste vzgled za naše nadaljnje delo tudi v drugih športnih panogah, ker so nam dali jasen dokaz, da volja premaga vse zapreke.

Drugo, tudi dovolj poučno za nas je, če govorimo dalje v okviru tega nastopa, da imamo pred očmi našo drugo nalogo pri razvoju orodne telovadbe pri nas to je množičnost. Naša telovadna vrsta je dosegla precejšno kvaliteto. Ta nam je lahko porok, da bomo takrat, ko bomo pričeli z množično vzgojo mladih ljudi na orodju, imeli dosti večje uspehe, ker je samo množičnost tista, ki daje elitnim vrstam novih ljudi, sposobnega naraščanja.

V telovadnih vajah za tradicionalno proslavljanje 1. maja je pri nas dana že prva osnova. Zaorjimo še globlje, izberimo med najboljšimi tiste, ki imajo veselje, jih izvežbajmo ter preko nijh prenesimo orodno telovadbo na vas.

Nadaljnji uspehi bodo potem samo nujna posledica dela, ki ga bomo izvršili.

Derin Marjuča - najmlajša tržaška telovadka

Tenis v Kopenhagenu

V Kopenhagenu se je pričel mednarodni teniški turnir za prvenstvo Skandinavije, katerega se udeležuje večje število teniških igralcev iz severnih evropskih držav, poleg tega pa znani igralci Harper (Avstralija), Cochet (Francija), Johanson (Svedska), Van Meg (Holandska) ter Mitič, Palada in Branovič.

V I. kolu so jugoslovanski igralci premagali svoje nasprotnike. Palada je premagal Uldisa 6:2, 6:2, Mitič Gdisena (D) 6:3, 6:1, Branovič pa Nilsena 6:1, 6:2. V doubleu sta Mitič in Palada premagala Ruemana in Weissa (D) s 6:2, 6:3.

V II. kolu je Mitič premagal Kenuinga (D) s 6:1, 6:2. Palada pa Peena s 6:1, 2:6 in 6:1. Paulsen je premagal Branoviča s 9:6, 6:2 in 4:6. Par Valsoe-Ulrich (D) je premagal par Branovič-Van Meg (H) s 6:4, 4:6, 6:4.

V III. kolu bo igral Mitič s prvakom Norveške Hannesom, Palada pa s Svedom Fornstom. Preden so odšli jugoslovanski igralci na Dansko, so obiskali Norrkoping, Juvel, Linkoping in Seldo, kjer so odigrali nekaj tekem s tamošnjimi igralci, nekaj pa med seboj. Zmagali so v vseh srečanjih.

Owens je končal...

Kdo ni poznal Owensa? Se danes se ga spominja vsak športnik, nekak svetel zgled mu je. Toda Owes je končal. Po olimpijskih igrah leta 1936 so ga menažerji vodili po vseh krajih Amerike kot «čudo». Najprvo so ga pustili, da je tekmoval sam, pozneje pa so v «propagandne» namene na športnih prireditvah vabili Amerikanci naj se pomerijo z «najhitrejšim človekom» na svetu. Ko jim še to ni več šlo v klasje, so organizirali prireditve, na katerih je Owens tekmoval z najboljšimi konji. Potem so ga pa odpustili. Nekdaj je bil Owens študent. Ker ni imel več nikakršnih sredstev je nekaj časa čuval neko športno igrišče, potem je odpiral kabine v nekem kopališču, sedaj je pa brezposeln.

Vprašanje je, kakšen konec čaka Dillarda?

Sezona crossov

V Jugoslaviji so v teku številni crossi. V Ljubljani so v nedeljo tekmovali študentje ljubljanske univerze. Prvi je bil Novak Janez 5:09,0; od študentk pa je prišla prva na cilj Kegelj Danica 4:46,00, druga pa Černič Staza 5:05,0. Prav tako so tudi tekmovali člani SD odreda in člani šmučarske sekcije SD Maks Preta.

V Sovjetski zvezi se cross udeležuje veliko število fizkulturnikov. V Leningradu je nastopilo 200.000 fizkulturnikov, dočim jih je v republiki Estoniji nastopilo 105.000.

Pokal tiskarjev

V tekmovanju za pokal tiskarjev so bili doseženi v nedeljo sledeči rezultati:

Tiskarji-Arzenal 2:0, Sv. Marko-DSZ ES 2:0, Sv. Marko-Arzenal 2:0, Dijaško F.D.-Elektra 2:1, Sv. Marko-Elektra 2:0, Greta-Dijaško F.D. 2:0, Greta-DSZ ES 2:0, Col ILVA-Arzenal 2:0, Sv. Marko-Tovarna strojev 2:1, Tomažič-Elektra 2:0, Tovarna strojev-Elektra 2:0, Col ILVA-Tomažič 2:0.

RAZNE VESTI

Zdi se, da imajo na Svedskem nov lahkoatletski škandal zaradi... «diletantov». Omenjajo precejšnje vsote denarja, ki naj bi jih prejeli švedski lahkoatleti na svojih gostovanjih po deželi v letošnjem letu. Švedska lahkoatletska zveza je doslej prepovedala nastopanje 6. lahkoatletom, med njimi tudi Ahldenu in Sjoestrandu.

Svetovni prvak v peresni teži črnec Sandy Sadler je premagal s knockutom v drugem kolu Tomas Beata iz San Dominga. V prvem kolu je bil Beato trikrat na tleh.

Fausto Coppi in Conte bosta gostovala 30. novembra v Zuerichu v tekmi na pokritem hidrodromu. Od Svicarjev bo nastopil znani Kubler ter Francoza Carara in Blanchet. O Bartaliju pa poročajo da bo nastopil v nedeljo s Corrierijem v Marseilleu, 4. decembra v Rimu, 5. pa v Neaplju.

V San Franciscu je premagal Bertola (87.540 kg) Bosnicha (88.450 kg) po točkah v 10 kolih.

V TEKMOVANJU ZA POKAL FLRJ

CRVENA ZVEZDA ali PARTIZAN?

Tudi četrtfinale nogometnega tekmovanja za pokal FLRJ je bil v nedeljo zaključen. Tekme niso dale kakih posebnih nepričakovanih rezultatov, zmagala so močnejša moštva.

Edino presenečenje tega dne je bila tekma med Našimi krili in Budućnostjo. Igra je bila vseskozi živahna in v pričetku je Budućnost tudi prevladovala. Prvi polčas se je končal z 1:1, v drugem polčasu pa se je moč Budućnosti, ker je bil igralec izključen zmanjšala in tekma se je končala z nepričakovano visokim rezultatom 4:1 za Naša krila.

Tekma med Partizanom in Lokomotivo se je končala z 2:0. V prvem polčasu je bil Partizan v premoči, v drugem pa je Lokomotiva spremenila taktiko in je precej nevarno oblegala vrata Partizana. V Kruševcu se je pa zbralo precejšnjo število gledalcev, da prisostvujejo tekmi, ki bi morda lahko pripeljala Napredak v polfinale. Toda Crvena zvezda je bila le pretrd oreh za Napredak, čeprav je dal ta vse iz sebe in igral izredno požrtvovalno. Napredak je storil veliko napako, da ni ojačil na kakršen koli način svoje obrambe. Tako se je končala tekma z visokim izidom 4:1 za Crveno zvezdo, kar bi se drugače ne pripetilo.

Zagrebški Metalac je pa imel še večjo smolo. Dinamo mu je kar 5 krat potresel mrežo, dočim mu jo je on samo enkrat. V prvem polčasu je Metalac igral še kar dobro, se požrtvovalno boril in celo napadal vrata Dinama. Toda obramba Dinama je bila premočna, tako da je bila vsaka poteza že naprej obsojena na neuspeh.

V prvi ligi tekmovanja za jugoslovansko prvenstvo pa se je v nedeljo srečal samo en par: Sloga in Metalac. Tekma je bila v Novem Sadu in je potekala dokaj nezanimivo. Tudi izid tekme je bil prav tako meglen: 1:1.

V drugi ligi pa so bili doseženi naslednji rezultati: Vardar-Proleter 2:0 in Spartak-Sarajevo 0:0.

Tržaško prvenstvo

Arrigoni je to nedeljo še bolj utrdil svoj položaj na vrhu kvalifikacijske lestvice. In sicer je bil «žrtev» to pot Rojan, ki je to tekmo izgubil z 1:6. Milje, ki so bile do sobote Arrigoniju tik za petami, so postale sedaj po nedeljski tekmi z OMMSA manj nevarne dosedanjemu favoritu ter so izgubile dve točki. Tekma med OMMSO in Miljami se je končala 2:1. Če govorimo še o «tercetu» na vrhu, ne moremo mimo Tovarne strojev, ki je to nedeljo remizirala s Skednjem. Morda je prav ta izid prvi znak, ka se je pričel Skedenj prebujati? No, to bomo še videli v teku dogodkov.

Menda je bilo največje presenečenje te nedelje, da je Dreher ki je že dolgo časa izredno dobro vodil svojo barčico - zopet enkrat zgubil in to z Magdaleno, ki je prav na vrhu lestvice. Tekma se je končala z 1:0.

V ostalih tekmah pa je Umag premagal Pristaniščnike z 2:0, Koštalunga pa je odpravila Ponziano z 1:0.

Italijansko prvenstvo

V Padovi, kjer že dve leti ni moglo nobeno moštvo zmagati, je dokazala Lucchese v nedeljo, da ona tudi tam nima resnih nasprotnikov. Res je, da je dala to nedeljo od sebe ono izmed svojih najslabših iger, toda rezultat 1:0 je dovolj, da si je svoje pozicije na vrhu lestvice še bolj utrdila.

Inter je imel to nedeljo za nasprotnika Livorno. Odpravil ga je z 3:1. Prav tako je tudi Torino premagal precej šibkega nasprotnika Novaro s prepričljivim 2:0.

Presenečenje te nedelje je bil neodločen rezultat v tekmi med Modeno in Milanom. Morda zato, ker je bila, kakor pišejo listi, skopa na strelih. Vsekakor pa je postala pozicija Milana na njegovem četrtem mestu precej ogrožena. Najbolj mu ga ogroža Genoa, ki je to nedeljo dobila z Atalanto 2:0.

Ostali rezultati italijanskega nogometnega prvenstva so naslednji: Fiorentina - Rim 3:1; Lazio - Bologna 8:2; Palermo - Sampdoria 1:1; Triestina - Pro Patria 0:0.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

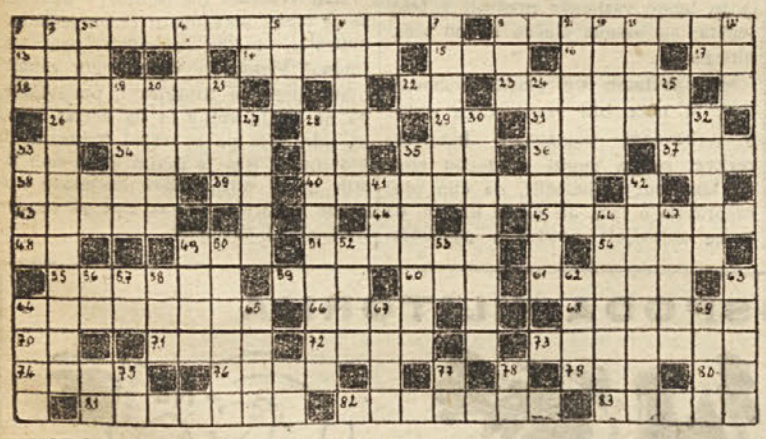

VODORAVNO: 1. Prvi slovenski pesnik, 8. Prvi, ki se je za Bohoričem lotil sestavljanja slovenske slovnice, 13. Žensko krstno ime, 14. notranji del človeškega telesa, 15. Turški oblastnik, 16. grška črka, 17. pritrdilnica, 18. del električne napeljave, 22. kratica za «starejši», 23. praznična jed, 26. obrobna mestna četrt, 28. sovražnica železa, 29. nota, 31. cepiti, klati (drva), 33. kratica za «do nadaljnjega», 34. z vodo polit, 35. članica, ki zaznamuje starost, 36. pod, temelj, 37. žensko ime, 38. gorovje v Aziji, 39. osebni zaimek, 40. vzhodno štajerski pesnik, 41. vodna žival, 44. ploskovna mera, 45. veseli pevec Slovenskih goric (1741-1816), 48. veznik, 49. domača žival (rodilnik), 51. cvetlica, 54. državni proračun, 55. Shakespearova gledališka igra, 59. In tako dalje, 60. malo v koroškem narečju, 61. ustvaritelj, 64. slovenski pisatelj «oče slovenske proze», 66. električni delci, 68. orodje, 70. kratica za akademski naslov, 71. Zemljepisno ime (Sv. pismo), 72. poziv, 73. prvi slovenski veliki jezikoslovec, 74, veznik, 76. visikokulturno staro indijsko pleme, 79. začetnici imena in priimka avtorjia «4000», 80. kemičen znak za prvino, 81. prebivalec Gorice, 82. kraj ob Vrbskem jezeru, 83. včeraj zvečer.

NAVPIČNO: 1. naselje, 2. prvi slovenski dramatik, 3. nepoučen človek, 4. odgovor na vprašanje kolik?, 5. domači nasad, 6. avtor slovenskega črkopisa, ki se ni uveljavil, 7. oziralni zaimek, 8. nenadna smrt, 9. jezikoslovec od (1789-1860), 10. nauk o duševnih vrednotah, 11. domača žival, 12. osebni zaimek, 19. nadležna žuželka, 20. zdravilna eksotična rastlina, 21. začimba, 24. odstop, 25. očka, 27. operna pesem, 28. leposlovna struja v prvi polovici, 19. stoletja, 30. sanjav človek, 32. tujka za vmes, vmesen, 33. včeraj zjutraj, 35. sestavil prvo slovensko čitanko 1813, 41. darilo, 42. zalivati, 46. anal, letna kronika, 47. eden izmed voditeljev francoske revolucije, 49. gospodinjski opravek, 50. pisatelj «pesem za kmete in mlade ljudi», 52. znamka ustne vode, 53. kratica za približno, 56. vzklik pri bolečini, 57. kratica za množino, 58. geometrijski pojem, 62. kazenski prestopek, 63. težki delavec, 64. krajši izraz za zardevati, 65. telesna poškodba, 67. veznik, 69. kako? 75. časovni veznik, 77. veznik, 78. druga in tretja črka v abecedi.

Rešitve iz številke 142

Vodoravno: 1) srp - mel, 2) rutina - Medeja, 3) mokro - oseka - ata, 4) komat - arena - Krelj, 5) Iran - Atika - grenak, 6) anarhist - bromat, 7) takt - klet, 8) Malaja - dramatik, 9) lavina - zlato - eros, 10) Altaj - blato - kreda, 11) ion - Brone - hrana, 12) razlit - Ravena, 13) noč - vas.

Navpično: A) Ki - la, B) mora - mali, C) roman - avtor, D) ukana - liana, E) strt - Rtanj - Z.N., F) trio - Ahaja - blok, G) P.N. - Atika - brič, H) aorist - zlat, I) sekt - dlan, J) mena - krater, K) Meka - blato - ar, L) veda - gremo - Hvar, M) Le - krota - kres, N) jarem - teran, O) Atena - Irena, P) Alat - koda, R) J.K. - S.A.

* * *

Izžrebane bomo objavili v prihodnji številki

Kupon št. 93

za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KOREN JOZE

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

VABICA ZA RIBICO

Na Kitajskem...

Na Kitajskem se Čangkajšek,
nič več dobro ne počuti,
le še eno rad imel bi:
da bi zrasle mu peruti.
Če bi zrasle mu peruti,
bi vse bolje se počutil,
ker s perutmi bi od doma
v varne kraje odfrfutil.
Brez peruti pa težko je,
ko je z vseh strani obkrožen,
ko prijet bo, ve, da precej,
težkih bo pregreh obtožen.
In zato želi peruti,
te so najbolj zaželene,
pravijo pa, da Čangkajšku
mesto njih — dolg nos požene!

ZAPADNI BLOK

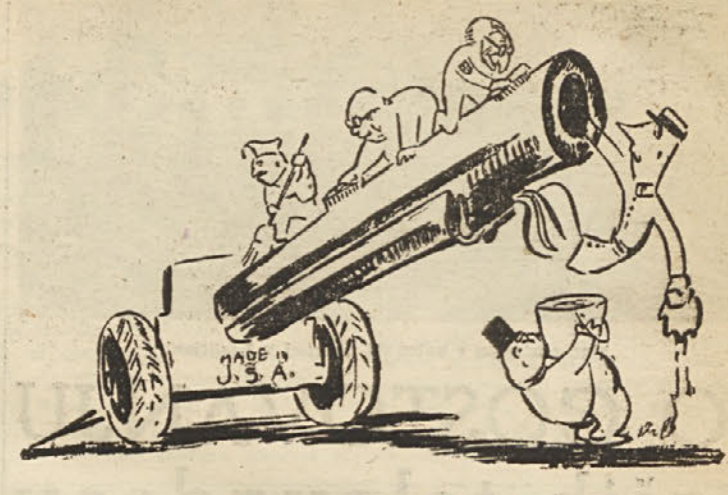

Naša izjava k neki izjavi

V septembrski številki «Razgledov» je pisatelj Vladimir Bartol objavil «Tržaško novelo 1948», v kateri posrečeno in neusmiljeno opisuje, smeši in biča življenje, nastrojenje in mišljenje gotovih tržaških krogov, ki jih je vojni in povojni veter prignal od vseh strani v naše mesto. V glavnem junaku, dr. Juliju Gradu, je pisatelj dr. Anton Novačan spoznal sebe. Resnici na ljubo: Ne samo on.

V «Demokraciji» z dne 19. t. m. je Novačan napisal «izjavo», ki naj bi bila odgovor na omenjeno novelo. Začenja z nekoliko pristno «novačanskimi» izrazi in stavki, očividno srečen, da lahko rabi besedo «govno». Nato poudarja, da napram Bartolu ne more dvigniti svoje «mesarske šape», ker bi ga lahko ubil, kar ne bi bilo v skladu z njegovimi krščanskimi načeli, iz česar bi se dalo sklepati, kakor je sklepal tudi Bartol, da prav rad udari, ko domneva, da krščanska načela niso v nevarnosti. Končuje pa s temle citatom iz Trubarjevega katekizma iz leta 1551: «O vsigamogoči dobrutljivi Bog, smili se tudi čez nas boge Slovence, mi smo ja več koker drugi ljude zuper te grešili, zatu mi tudi pravičnu več trpimo od Goga in Magoga, od Turkov inu drugih Antikristovih hlapcev».

Pridružujemo se temu vzdihu moža, čigar krščanska načela ne dopuščajo ubijanja, in tudi mi prosimo, da se «dobrutljivi Bog smili čez nas boge Slovence», ki dajemo izborno gradivo za satirične novele in potem pišemo mesarske «izjave».

Nova polemika

Srečna Italija! Medtem ko dušijo svet težke stiske, ki ga spravljajo na rob nove vojne, se italijanska javnost lagodno bavi z malimi vsakdanjimi problemčki, kakor da je od leta 1939 naprej do danes letovala nekje na Luni ali na Saturnu. Ni še utihnila škandalozna kronika okrog grofice Bellentani in milijarderja Brusadellija in že imajo novo, hudo skrb. Olajševalna okolnost je le v tem, da se ta nova skrb ne suče okrog nekaj pokvarjenih oseb, temveč da je državna. Tiče se sicer male, neznatne države, ampak to je vseeno: Država je država. V državi čebel namreč ni vse v redu; gre za globoko ustavno krizo. Čebele imajo pri Italijanih še vedno «čebelo kraljico» (ape regina) in to res ni dopustno. Italija je vendar republika! Ima pač stranke, ki kričijo «Savoia», ima tudi stranko, ki kriči «Duce», ima državljane, ki vzdihujejo prav tako «Savoia» ali «Duce», ali oboje, včasih pa «Savoia». Toda uradno je dežela protokolirana kot republika. Zato proč z vsemi kraljicami, niti čebele je ne smejo imeti!

In vnela se je huda polemika, skoraj bi človek dejal, da gre za usodo naroda; pardon, Naroda. Končno se je zganilo državno udruženje čebelarjev, ki je zlilo debelo bačvo olja na republikansko-patriotično razburkane valove z izjavo, da se je «čebeli-kraljici» uradno spremenilo ime v «čebelomatico» (ape madre).

Kar oddahnili smo se, ko smo to brali. Republika je rešena. Sicer bi se pristno republikanska čustva bolj očitovala n. pr. z imenom «Čebela-predsednica», ampak tudi tako je dobro. Popolnoma pa nam ni še odleglo. Zdaj se nam porajajo mračne tržaške skrbi. Kako bomo tu v Trstu rešili to življenjskovažno vprašanje? Če bi imeli guvernerja, bi bila to igračka: «Čebela-guverner» odnosno «Čebela-guvernerka» in basta! Ampak tako?! «Ape-seniorina» ne bi bilo slabo. Križ je le, da «seniorina» vlada samo v določenih krogih in ne na splošno. Stoj! Imamo mogočno vladarico, ki so ji podvrženi vsi Tržačani, in to naj bo ime, dokler ne pride guverner: «Ape-miseria».

MIHEC IN JAKEC

MIHEC: Že nekaj tednov ne vidim nikakega boksarskega podviga na tržaških ulicah. Kam so pa izginili tržaški boksarji?

JAKEC: Najbrže so šli na obisk v rimski parlament, da se tam spopolnijo v svoji umetnosti.

Šikami pri psihiatru

Prva kolona druge strani Lavoratora je rezervirana za najbolj idiotske izlive dveh ali treh skisanih slovenskih lobanj. Ena izmed teh nosi oznako Šikami, kar diši po Čang-kaj-šku ali pa še boljše po japonskem poznavanju tržaških razmer in slovenščine. Slovenščina je v tej nesrečni koloni nesrečnega lista vidalizirana, to se pravi ponižana v jezik psovk, idejne rev. ščine in spačenega jezika, ki so mu od slovenščine ostale samo če slovenske črke in še to ne vedno. Med nove «slovenske» politične izraze Šikamija spadajo tudi: urlati, gromozansko, nacionalizem najčistejše vode itd...

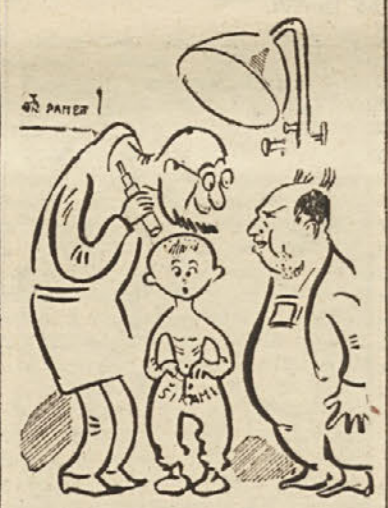

Psihiater: Vaš sinko je hudo bolan. V njegovi glavi gromozansko urla najčistejša voda...

Čigava je stavba v ulici Montecchi

Vsa dejstva in dokumenti govorijo, da ta stavba ni Vidalijeva. Le Vidali pravi, da je njegova. Čigava je torej?

Na vsak način ni Vidalijeva. Ne sicer zato, ker tako kažejo dejstva in dokumenti, ampak zato, ker Vidali trdi, da je njegova. Če namreč Vidali o nečem trdi, da je rdeče, je prav gotovo črno. In obratno. Zato ni potrebno za ugotavljanje lastništva te zgradbe nič drugega kot to, da Vidali pove, da je njegova, in je že na dlani, da ni njegova.

Tržaške zanimivosti

Dva fanta sta v zmoti pojedla namesto jajc v prahu — puder. Upajmo, da si njuna mama ne bo zdaj z jajci lepšala obraza.

***

Amerikanci se čudijo, zakaj žele ljudje v Trstu svoje dokumente imeti pisane tudi v slovenskem jeziku. Bog ve, ali bi Američanom bilo prav, če bi v New-Yorku pričeli na lepem izstavljati Amerikancem osebne izkaznice v italijanščini?

***

Ob večernih urah vidiš po zakotnih tržaških ulicah pohajati mlada dekleta. Kaj čakajo? Na ameriško pomoč. Ironija pa je, da so nato tisti,, ki dekletom dajejo pomoč, sami pomoči potrebni...

***

Mož je dejal ženi: «Lepo bi bilo, če bi bila ti kača?» Žena ga je vprašala, zakaj. In pojasnil ji je: «Če bi bila kača, bi se po trebuhu plazila brez nog in jaz bi prihranil denar, ker bi ti ne bilo treba kupovati čevljev po 8000 lir».

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!
Tito se marshalizira,
Gasperini bralcem javlja,
sam se pa glede izkaznic
na zapadno stran postavlja.
Sovinizem nam očita,
a ob tem se ne spodtika,
če izkaznice tržaške
bodo enega jezika!
Pravijo, da nad oblaki
Duce silno triumfira
ko «Lavoratore» bere
in da članke kar požira.
Zadnjič je celo omenil,
če bi živ bil, z «vidalisti»,
da bi se lepo razumel,
ker so z njim na poti isti.
Tega pa ni bilo treba
niti duceju dejati,
kdor «Lavoratore» bere
mora to že sam spoznati.
Na Proseku Gasperini
se izkazal je te dneve,
s svojo škvadro tja pristojal
je kakor med žito pleve.
Naše ljudstvo pa imelo
še bo množične sestanke,
pa četudi nanj kedo bo
vozil škvadre ali tanke!
In še bosta govorila
na sestankih Ukmar, Stoka,
pa četudi Gasperini
vpije tolče ali joka.
Za enojezičnost vnema
se Vidali kar le more
rad bi imel, da v Trstu zopet
bi vihrale trikolore.
Kakšen je ta proletarec,
to naj vsakdo sam presodi,
takšen pač, ki z zapadnjaki
skupaj v koraku hodi.
Da bi pa zakril to dejstvo,
drugim tako reč očita;
k sreči pa z lažjo tako je,
da ne ostane dolgo skrita.
Prišel čas bo, ko Vidali
sam ostal bo, brez pristaša
takrat sleherni bo uvidel,
da je prava teza — naša!
«Il Lavoratore» takrat
o vsem drugem bo pisaril,
le Vidalija — junaka
bo docela zanemaril.
Mnogo je reči na svetu
že svoj konec doživelo
in kot star, odslužen lonec
se na koščke razletelo.
Kot tak lonec i Vidali
se na koščke bo razletel
pa če še tako na daleč
svoje mreže je zapletel.
Takrat tudi pred dvorano,
kjer Gogolja bodo igrali,
več ne bodo razni tipi
na posetnike čakali.
Te pozdravljam, draga moja,
v upanju na boljše čase,
ko ne bo več proletarec
proletarcu skakal v lase.
Pride čas, ko tudi tisti,
ki z Vidalijem držijo,
k nam se bodo povrnili,
njemu rekli pa — a dio!
Te pozdravlja tvoja Pepa.

MED VRSTAMI

Narobe svet. Italijanski nabožni list «Il regno del S. Cuore» (Kraljestvo Sv. Srca), ki je mesečno glasilo duhovnikov združenih v redu Sv. Srca, piše v svoji zadnji številki, da je papež Pij XII. najmladostnejši (il più giovanile) papež, ki si ga človek more zamisliti, in nadaljuje dobesedno: «Svet sploh še ni videl takega strahovitega moža (uomo formidabile). Sposoben je gladko govoriti dvanajst jezikov; prebere dvajset strani, tudi samo enkrat, in jih nato ponovi na pamet. Visok je kakor Jezus, točno 1.83, in bi lahko vsakogar prekosil v teku (corsa; od besede «teči», ne od «tekniti»).»

Med vrstami: Če glasilo duhovnikov, ki hoče biti resno, tako pisari o vrhovnem poglavarju katoliške cerkve, se bo moral uredniški zbor «Kraške burje» odločiti, da čim prej razpravlja o tem, ali ne bi kazalo, da začne objavljati politične, gospodarske in znanstvene članke. Če je že svet narobe, naj bo popolnoma narobe!

Nobelova nagrada za mir. Ves svetovni tisk poroča, da podelitev Nobelove nagrade za mir letos ne prihaja v poštev, ker ni - nobenega kandidata.

Med vrstami: Za Nobelovo nagrado se je treba potegovati; treba je «kandidirati», kakor navadno pravimo. Čudno! Vedno in vedno nam zapadnjaki, posebno Američani, ponavljajo, da ne želijo vojne in da delajo samo za mir. Kje pa so razni Trumani in Marshalli? Res je takim gospodom tistih nekaj milijončkov Nobelove nagrade bagatela, ampak čast je vendar tudi nekaj vredna!!

DOGODIVŠČINE GOSPODA VILITORIJA